

לא ידבק בידך

על חשש תקרובת בשוק השיער

מחקר עומק על הנעשה בטמפלים
עם נתונים חדשים
על שוק השיער העולמי

לא ידבק בידך

על חשש תקרובת בשוק השיער

מחקר עומק על הנעשה בטמפלים

עם נתונים חדשים

על שוק השיער העולמי

והוא תקציר חלק המציאות
מתוך הספר 'ואתם הדבקים'

ניתן לקבל הספר וחומרים נוספים במייל:

3935767@gmail.com

או במייל: hadvekim@gmail.com

ובטל': 0504137174

להשתתפות בהוצאות המרובות
ניתן לתרום בקופת 'ואתם הדבקים' בנדרים פלוס.

מכתב ראשי הישיבות בארה"ב עם גדולי הפוסקים בארה"ק

בעניין פאות העשויות משיער טבעי

אלול תשפ"ד

בס"ד

זה הרבה שנים שעלה על הפרק נידון הפאות (שייטלאך) העשויות משער שמקורם מבתי הע"ז שבהודו. ובשנת תשס"ד יצאה הוראה מאת גדולי הדור לאסור פאות אלו.

והנה במשך הרבה שנים סמכו רבים על טענות ושיקולים שונים - בהשענם על מי שאמר שמה שעושים שם בבתי ע"ז שלהם אינו באמת בכוונת תקרובת ע"ז, או שאפילו את"ל שאכן תקרובת ע"ז היא, מכל מקום טענו שהשער של השייטלאך שלנו אינו מגיע משם.

אמנם לאחרונה ניתוסף בירור מהרבה עדויות והוכחות, הן לגבי טיב מעשיהם, שמכוונים בכוונת תקרובת ע"ז, והן שנראה שרובה של שער המשובח מגיע משם, הרי הדרא הענין שוב למקומה במלוא חומרתה.

מאז ועד עתה לא נשמע היתר המתקבל על שאלה חמורה זו אשר לדעת הרבה ראשונים איסורו הוא ביהרג ואל יעבור [וכן פסק הגר"א בביאורו ליו"ד סי' קנ"ז ס"א ס"ק י"ד].

לדעתינו, לא ניתן להמלט מענין חמור זה, בלתי אם תקבע השגחה מעולה על השיער מגזיזתה עד גמרה, דבר שכמעט אינו קיים כלל כעת.

והנה הקושי בזה להציבור, נודע ומובן היטב. אמנם הלא בכל הדורות מסרו אבותינו ואמותינו נפשם על קדושת שמו יתברך ויחודו, בל יתגעלו בטינוף עבודה זרה ר"ל.

ואמר חז"ל "לפום צערא אגרא", וכפי גודל צערה כך גודל שכרה. וכבר הבטיח הכתוב (דברים יג, יח): "ולא ידבק וכו' מן החרם וכו' ישוב ה' וכו' ונתן לך וכו' ורחמך והרבך וגו'".

ובזכות הזהירות מעבודה זרה ואבזירייהו, יזכנו השי"ת לעידנא בה אלילים כרות יכרתון, בהגלות מלכותו יתברך לעיני כל חי בישועת ה' על עמו בב"א.

אלי דב ויכטפוגל אהרן פלדמן אהרן פלדמן / אריה מלכיאל קוטלר
יעקב שרגא הורוויץ יאקא שרגא הורוויץ ישראל צבי ניומאן יעקב צבי ניומאן

הדברים פשוטים, וכבר פירסמתי כן, ומי שיש לו נדנדוד יראת שמים, יזהר עכ"פ להבא! ושכרו רב מאוד! משה שטרנבוך

ידוע לי ממו"ח הגר"ש אלישיב זצוק"ל שהחמיר מאד בשערות המגיעים מהודו, ומהראוי להתיחס לפסק של מרן זצוק"ל עזריאל אויערבך

ג"א מצטרף

שריאל רוזנברג

הדברים פשוטים, וכבר פירסמתי כן, ומי שיש לו נדנדוד יראת שמים, יזהר עכ"פ להבא! ושכרו רב מאוד! משה שטרנבוך
ידוע לי ממו"ח הגר"ש אלישיב זצוק"ל שהחמיר מאד בשערות המגיעים מהודו, ומהראוי להתיחס לפסק של מרן זצוק"ל עזריאל אויערבך
ג"א מצטרף
שריאל רוזנברג

צבי ברוורמן

שמאי קהת גרוס הכהן

שומר נפשו ירחק מהם
שמואל אליעזר שטרן
אליעזר שטרן

מכתב בענין ההכשר המצוי בשוק

בס"ד

נדרשנו לאשר שאלונו: בדבר פאות נוכריות אשר יש עליהם איזה שהוא הכשר שאין בהם שיער מתקרובת ע"ז, האם ניתן לסמוך עליהם?

תשובה: כידוע בשנת תשס"ד נדרשו רבותינו גדולי הפוסקים שבדורנו לבירור שאלת תקרובת ע"ז בפאות נכריות המעורב בהם שיער אדם שהובא מהודו, מרן הגרי"ש אלישיב ומרן הגר"ש הלוי וואזנר זצוק"ל, ולהבחיל"ח מרן הגר"נ קרליץ שליט"א, והרבנים הגאונים חברי הבד"ץ העדה החרדית ובראשם הגאב"ד ר"ט וייס שליט"א, והעלו כולם לאסור פאות אלו בלבישה.

וכתב מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל (בתשובותיו מיום ה' סיון תשס"ד): "אסור להשתמש בפאות נוכריות העשויות משיער אדם שהובא מהודו", עכ"ל. ובמכתב נוסף (מיום יא סיון תשס"ד כתב בתו"ד, וקובץ תשובות ח"ג סי' קיח) וז"ל: הדבר פשוט שאומרים בזה סתם עכו"ם לעבודה זרה, שהרי עצם מטרת המתגלחים הוא לעבודה זרה" עכ"ל. ומרן הגר"ש וואזנר זצוק"ל כתב במכתב, וז"ל: "מי יודע אם גם זה גרם להרבה מקרים גופניים ונפשיים בבתי ישראל", עכ"ל.

וכבר התברר שבתעשיית השיער בעולם מצוי ריבוי גדול מאוד של שיער אדם שמקורו ממאות מקדשי ע"ז בהודו, וקשה ביותר לברר מקור השיער שבשווקים, על כן אסרו רבותינו כל שיער - שאין בירור גמור מהיכן הוא מגיע.

וכפי שעלה בידינו בבירורים, אי אפשר לסדר בשום אופן השגחה על דבר זה, ואפילו שיער הבא ממדינות הרחוקות מהודו - יכול להיות מקורו בהודו. וכמובן שאי אפשר לסמוך על המפעלים, היבואנים והסוחרים האומרים שהם בעצמם גזזו את השיער במקומם. וחייבים ע"פ הלכה שיהיה פיקוח צמוד של משגיחים יהודים יראי שמים משעת גזיזתו ועד סוף, דבר שאינו אפשרי כלל. ועל כן דעתנו דעת תורה שכל ההכשרים שניתנו בזה אין בהם ממש ואין לסמוך עליהם, ושומר נפשו ירחק מהם.

והננו מרגישים חובה בעצמינו למחות על כך שניתן הכשר מאיסור ע"ז על פאות האסורות ע"פ הלכות הצניעות (כארוכות ופרועות ובמראה טבעי), ואשר כל גדולי ישראל אסרו לתת הכשר לפאות כאלו, וכשם שלא יעלה על הדעת לתת הכשר על בשר שנתבשל בחלב ולומר כי לכה"פ הוא נשחט 'כהלכה' כך אי אפשר לתת הכשר מעבודה זרה לדבר הנוגד את דיני הצניעות ואסור בלבישה, והרי זה גורם לביטול הצניעות של בנות ישראל.

ובזכות שבנות ישראל יזהרו ממכשולים חמורים אלו, נזכה במהרה לגאולה שלמה בב"א.

וע"ז באנו עה"ח להציל רבים מעון 'בין המצרים' תשע"ז לפ"ק
שריאל רוזנברג   יהודא סילמן   שמעון בעדני

והובאו לפנינו פאות מזעזעות ומסמרות שיער, אשר לא שיערום אבותינו עם הכשר, אשר רבותינו אסרום בהחלט, ואם לא נמחה על זה, תבטל כל הצניעות מישראל. **משה מרדכי קארפ**

שמעתי מא"א זצ"ל שהשיטה הזאת נוגדת את יסודי הצניעות, ויש בזה גם חשש ע"ז,
ואין ליראי ד' חלק בזה ח"ו. **חיים מאיר הלוי וואזנר**

לאחר שידוע שמרן הגריש"א זצ"ל חשש בפאות, ע"כ כל שאין בירור ודאי על כשרותן יש להחמיר.
עזריאל אויערבאך

Rabbi Moshe Sternbuch

Chief Rabbi

of the Orthodox Rabbinical Courts
Jerusalem

Rosh HaYeshiva- Ramat Bet Shemesh

משה שטרנבוך

ראב"ד

כלל מקהלות האשכנזים
ע"ה"ק ירושלים ת"ז

ראש הישיבה ברמת בית שמש

מח"ס מועדים וזמנים ושו"ת תשובות והנהגות ועוד

בע"ה

תמוז תשפ"א

בעניין השימוש בשיער שמקורו בבתי עבודה זרה בהודו, כבר כתבתי כמ"פ לאיסור אחר שנתבררו הדברים מפי עדים נאמנים שנכחו במקום לברר הדבר, וכן הורו גדולי ההוראה צוק"ל ויבדלחט"א, ופלא הדבר שקמו איזה אנשים לפרסם להיתר נגד גדולי ישראל שאסרוהו, ומי לא יחוש אפילו לחשש רחוק דעוון החמור ביותר של הנאה מתקרובת ע"ז, שלדעת הרבה מהפוסקים היא אביזרייהו דעבודה זרה, ויהרג ואל יעבור, וכ"ש לאחר שנתבררו הדברים בבירור גמור ע"י הבד"ץ דפעיה"ק ועוד רבים מגדולי התורה, הרי לאחר שכבר אסרוהו בית דין אין אחרים יכולים להתיר ח"ו ולומר שטעו במציאות, וזהו תעודת עניות שמוצאים היתר מדומה לאחר שגדולי ישראל כבר אסרוהו.

והנה בהיות שהטטטוש נתרבה בעניין זה, ורבים אינם יודעים את מציאות הדברים וחומר האיסור ובפרט שהדברים נעלמים, הנני בזה לחזק ידי האברכים היקרים, אשר יראתם קודמת לחכמתם, העושים לשם שמים, העומדים על המשמר להתריע על חומר האיסור למען לא ייכשלו בו בית ישראל, ומפרסמים דברי הסברה לגלות ולהראות את המכשול, וראוי להרבות בפרסום הדברים בבית ישראל.

וכל העמלים עם הציבור לשם שמים זכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד (אבות ב, ב) וכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו (שם ה, יח), ויתברכו כל המתעסקים בזה בברכת "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת", ויה"ר שחפץ ה' בידם יצלח ונזכה לראות בהעברת גילולים מן הארץ, בביאת גואל צדק במהרה בימינו.

אכינו ייגרה. אמת. ז' תמוז

מדברי רבותינו שליט"א בעניין החשש של תקרובת ע"ז בפאות:

הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א

[מתוך הסכמתו לקונטרס 'תורת הלוי' תשפ"ג]:

"לב מי לא יחדד לראות את אמרותיו הלוהטים של מרן זצ"ל שכתב באחד ממכתביו בענין זה "ומי יודע אם גם זה גורם להרבה מקרים גופיים ונפשיים בבתי ישראל" והדברים פולחים כליות ולב".

הגאון רבי אברהם רובין שליט"א

[ראש בד"ץ מהדרין, מתוך הסכמה לקונטרס הנ"ל]:

"וגם אני שמעתי מפי קדשו [א. ה של מרן בעל שבט הלוי צוק"ל] שיש לחוש למעשה להחמיר בענין הפאות מהודו, וגם לנוטני ההכשר יש לחזק דעתם שהפיקוח על כך יהי' הדוק היטב מתחילת עשיית הפאות, מתחילת חיתוך השער ועד סוף התהליך, עכ"ד".

הראשון לציון הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

[מתוך דרשתו נח תשפ"א]:

"אני ביררתי את הענין השערות שמביאים לפאה נכרית רובם כולם שיער שמגיע מעבודה זרה..."

אני ביררתי את הנושא טוב טוב ביררתי, דרך כל מיני אפשרויות, התברר לי במאה אחוז שזה מגיע משיער של עבודה זרה, אדם שקונה פאה נכרית בבית אחר כך לא יגיד למה יש לי צרות, הנה יש לך עבודה זרה בתוך הבית..."

הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א

[מתוך הסכמתו לקונטרס 'תורת הלוי']:

"...באשר יש חשש חמור שהשיער הבא מהודו אסור משום תקרובת ע"ז... כפי שהורו מרנן מו"ח זצ"ל ומרן בעל שבט הלוי זצ"ל, ואחריהם החזיק מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ומי האדם אשר יבא אחרי מלכים אלו אשר הוכרו בזמנם ולדורות כפוסקי הדור בכל תפוצות ישראל.

ודכירנא שהייתי נוכח באסיפת הרבנים אצל כבוד מו"ח זצ"ל, שהעיד שם השליח את אשר ראו עיניו ושמעו אזניו, והי' פשוט למו"ח זצ"ל שהדבר אסור, ולא קיבל את דבריו של ת"ח א' אשר הי' נוכח ודיבר דבריו להיותר.

ואח"כ יצא מכתב משותף עם כבוד מרן שבט הלוי זצ"ל, ובו לא כתבו הדבר כאיסור חלוט אלא כספק, וטעם הדבר כאשר רמזו בדבריהם, שאם יקבעו הדבר בתורת ודאי, כפי דעתם דעת תורה, הרי יקומו מי שיפלל ויאמר מותר וממילא בטלה הוראתם, ולכן כתבו שאפילו אם ע"פ דין יש צד היתר, מ"מ מורים הם לאסור הדבר [כאשר שמעתי ממו"ח זצ"ל בשם מרן שבט הלוי, שאין להנהיג הדור שיהיו מעשיהם על צד דיעבד, ורק בהוראה ליחיד על מה שהי' מורים לו התירים בדיעבד], והדבר הי' ברור.

וכאשר נפגש מו"ח זצ"ל אחרי כן עם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שהוא כתב איסור מוחלט, אמר לו הגרי"ש א' "שניהם לדבר א' נתכוונו", שהבין שכוונתם ג"כ שהדבר אסור ע"פ דין".

הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א [מתוך הסכמתו לקונטרס 'ואתם הדבקים']:

"הן נודעת לכל הוראת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל- שהשיער הבא מהודו לתעשיית הפאות נאסר בדין תקרובת עבודה זרה ואתו עמו שאר גדולי ישראל.

ודרך היצר לקרר האמבטי ואכמ"ל, על כן בואו ונחזיק טובה... ולוואי שהדברים ישמעו ויעשו פירות להציל אחב"י מאיסור חמור זה..."

הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א

[מתוך הסכמתו לקונטרס ואתם הדבקים]:

"והספר בא לעורר אנשים ונשים להרחיק מן הכיעור והזומה לו, ואשרי מי שיקבל ע"ע להזהר לא ליכנס לפרצות דחוקים, וחשוב מאוד בשמים, ושכרם גדול מאוד, ויזכו לבני בנים דורות ישרים מבורכים".

הגאון רבי שמואל דוד גרוס שליט"א

[מתוך הסכמתו לקונטרס ואתם הדבקים]:

"הנני בזה להסכים עם מה שכתב הרה"ג שליט"א על חומר האיסור של תקרובת ומשמי ע"ז, שיכול להיות בשערות שמקורם מהודו, ופלפתי עמו הרבה בעניין זה, ותחזקנה ידיו שעורר את הציבור בעניין זה, להציל מידי מכשול באביזריהו דע"ז".

הגאון רבי מרדכי גלבר שליט"א

[נכד מרן בעל שבט הלוי זצוק"ל, מתוך הסכמה

לקונטרס תורת הלוי]:

"ובודאי שכל מי שיראה בקונטרס זה את דעתו הברורה של רבינו, לא ימשיך בטעותו ובשגגתו להכניס תועבה זו אל ביתו, ויפחד שלא להכניס לביתו וללבוש על הראש דבר שיש בו שמץ פגם וטומאת ע"ז העלול לגרום היפוך הברכה על שונאי ישראל רח"ל. והרי בכל חלקי התורה הקשור לד' חלקי שו"ע מקבלים בני ישראל בשמחה את פסקיהם של גדולי הדורות, ואף בדברים שהם מנהגים והידורים, ובורחים ומתרחקים מכל דבר של ספק וחשש איסור, ובודאי מדברים שיש בהם סכנה לגוף ולנפש, וכ"ש בגופי תורה בדברים חמורים ונוראים אלו בודאי יבין כל אחד לנכון שאין לנהוג כפי דעתו וכפי העולה על רוחו, ולעבור על דעת תורה באופן קבוע".

הגאון רבי עקיבא וואזנר שליט"א

[מתוך הסכמתו לקונטרס ואתם הדבקים]:

"...וכ"ק זקני מרן השבט הלוי זי"ע נזהר כשדיבר מזה היות הרבה מאד מכלל ישראל מקילים מחסרון ידיעה וח"ו מלדבר דיבור לא טוב על עמינו הק' אך אומר לית נגר ובר נגר דיפרקיניה היתכן שבדבר הכי חמור ושקול נגד כל התורה וכ"כ נצטוינו להתרחק מהתיעוב ולבער הרע מקרבנו בזה נפל סמיות עינים ואטימות אזנים מלראות ולהבין קושטא ולנהוג כיהודי כשר אתמהה...".

הגאון רבי יוסף בנימין וואזנר שליט"א

[מכתב תש"פ]:

"והעיקר הוא שאחר שראיתי הרבה מה שנכתב בזה, ומה שנאמר בזה, לא נשתנה הדבר לקולא, כי אם לחומרא, וככל שחולפים השנים מתגלים הרבה דברים אשר המה מעירים שרוב השערות באות משם, והרבה מגלים דעתם בפירוש שהם גוזזים שערותיהם כי האליל רוצה שער, וכל מיני ביטוים כאלה ומעין אלה...".

עדות על דעתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל מחתנו הגר"י זילברשטיין שליט"א (מתוך ספר חשוקי חמד ב"ק ע"ב)

דף עב ע"ב

תוד"ה דאי

חולה שנשרו שערותיה, ולבשה פאה, וכששמעה שהיא ע"ז, הסירה אותה

שאלה מעשה שהתרחש בבית ספר של ילדות הבאות מבתי שמתקרבים ליהדות, כאשר התעוררה השאלה שיש פאות שמקורן בהודו משום עבודה זרה, ובהוראת הרבנים נאסרה לבישתן, נכנסה אחת המורות לכיתה, והילדות הבחינו שהיא החליפה את הפאה שלה במטפחת. לשאלתם סיפרה להם המורה על הוראת הרבנים, שלא ללבוש פאות שמקורן בהודו. באותו רגע נעמדה אחת הילדות על רגליה, ולעיני כל חברותיה הסירה את הפאה מעל ראשה, הילדות היו מזועזעות עד לעמקי נשמתן. הן לא ידעו כלל וכלל עד לרגע זה, שהילדה הזו חולה רח"ל במחלה הקשה, והיא עצמה הסתירה את הענין ככל האפשר, אבל ברגע ששמעה שהרבנים אוסרים לחבוש פאות שמקורן בהודו, לא עמד בפניה מאום, ובו ברגע החליטה להוריד את הפאה למרות הבושה העצומה שתיגרם לה בכך.

זאת רק כדי להסיר את הבושה הגדולה, ואינה אלא 'מבריה ארי' שלא תזוק? עוד יש להסתפק האם היתה חייבת להוריד את הפאה, שהרי גדול כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן, ויש להסתפק האם איסור החבישה הזאת, היא איסור דרבנן או דאורייתא?

תשובה נאמר במסכת ברכות (דף יט ע"ב) גדול כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן, אף שבכל איסור דרבנן יש לא תעשה של לא תסור. ולפי זה שאלה זו תהיה תלויה, אם איסור הנאה מתקרובת ע"ז הוא מהתורה אין להקל, ואפילו במקום כבוד הבריות. אבל אם איסורו רק מדרבנן, אולי אפשר להקל.

והנה התוס' בבבא קמא דף עב ע"ב (ד"ה דאי) כתבו שתקרות עבודה זרה אסורה בהנאה רק מדרבנן, ולכאורה אין צריכה הילדה להוריד את הפאה, ואפשר להקל מדין כבוד הבריות, אך נראה דמתרתי אי אפשר להקל, האחד שהפר"ח ובשער המלך (פ"ה מהלכות אישות ה"א) ובמנחת חינוך (מצוה תכט אות ד) כתבו שדעת הרמב"ם שתקרות ע"ז אסורה בהנאה מדאורייתא, יעוין בשדי חמד (ח"ה מערכת התיו כלל כה). ובשו"ת שבט הלוי (ח"ב סימן נ אות ג) כתב שאף לשיטת התוס' שאיסור תקרות אסורה בהנאה מדרבנן, היינו שלא בפניה, אבל בפניה אסורה מן התורה. ועוד שאף אם נאמר שתקרות ע"ז אסורה בהנאה מדרבנן, כתב בשיטה מקובצת בבבא קמא דף עא ע"א בשם הר"י ישעיה דע"ז דחמיר איסוריה, אלמוה רבנן לאסור תקרות כאיסורא דאורייתא. וכיוצא בזה הביא בשערי יושר (שער א פ"י) מלשון חדושי הרשב"א בקידושין (דף נח ע"א) שיש איסורים שהחמירו לעשותם כשל תורה. ואם כן אולי באיסור זה של תקרות ע"ז אפילו הוא מדרבנן, כיון שאלמוה רבנן, אולי אסור גם במקום כבוד הבריות.

אך יש להסתפק באופן כזה שהיא לא מקפידה על הבושה, וכל מה שרוצה ללבוש פאה הוא רק להנצל מהפסד של רינון בשעת שידוך, ואולי לא הוי אלא מברית ארי, ואולי גם באיסורי הנאה מותר להברית ארי, וכמו שדן בזה בשו"ת הר הכרמל (סימן ה) לגבי חיילים המשתוללים ובוזזים את אנשי המקום ואפשר להשתיקם ע"י יי"ש בפסח, והתיר משום דמברית ארי אינו נחשב לאיסורי הנאה. אם כן אולי גם בענייננו מותר. או שמא ע"ז חמור שנאמר בו "ולא ידבק בידך מאומה". אם כן גם להברית ארי אולי אסור. ולמעשה אמר לי מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שאין כל היתר לא להוריד את הפאה.

עדות נוספת מהגרבי"ש דויטש זצוק"ל על דעתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

ר"ם ישיבת קול תורה ירושלים
מנהדריה המורחבת 1616
ירושלים

(3)

יום ג' ט"ז אלול ז"ת קל"ח

בס"ד

כבוד אדוני אבי הגאון הגדול רבי חיים צבי
א"ה מאוי"ל

הם עיני דקדוקי פהגלי שצדק אל על אודות מה
לאחר שרמנו אודות הפסק הדיוק של מרן הגרי"ש אלול
שלא אודות הפאות הדואר מהדור כי דינם כדן תקדוקת
ע"כ וזה נקדש הפסק למחות הכסד הגאון הנלחיות וזו
וכאן אצל כלם נקדש הפסק על שם זרמים שהיה קע"כ החלטה
של החלטה זה וכו' כבוד קל התורה פה

זמן מאד נדחית קלמ"ז מכס שלם ת"ח ויראים
לשנים מסק אמ אמש יצא הפסק מכו ולם אלה נסק
ע"כ איננו מצינו קלמי נכונה, שמו שלים על זאת להאמר
אך דינם קצת זמורה צרה, פלו קצת פולטיקה שלם
כבר הורגנו אסע דיקולים פלמי אבא הג"צ ז"כ מסקי
ע"כ זמן את אלהיכם מאוס קרוב כי מסקו של מרן
הגרי"ש ניתן אחר קרוב יסודי ופסק פולטא לציפ כדן
תקדוקת ע"כ וגיל קלמי אלה ת"ח שפאלו גאונים הטעם
היה מרדק שאין ואלו ה"י קלמי ממש הלם עם הס' אחר
פיהלים שאלו הגאון מאות מסקל ודיע תקל, אום כי זה
פחוד מהורה וזר לסקל

ואני תגה א אום האחרים האם עם קצת חגל
או שאי מצא שמהלים חכה כחוב ע"כ הו מצי"ם אלה
פסק קרוב על סגן שזאת הקולות מהאור, אין להאלא
מחוללם ומוסי יאמר שלים קלמי להדיק נלע למנו אהפס"ם
ומה מאד קלם החלום ב

ומה שהפ"ל
שלא ז"כ חגל קלמ"ז
כי ולא אפרי זה אמר
כלא מצני קולאם חדיים
חדינות הפל, והג"ח יבין

תוכן ענינים

ג	פתח דבר .....
ד	הקדמה – תיאור המציאות בתמצית .....
ח	תמצית הסוגיא .....
טו	פרק א' – המחקר על הנעשה בטמפלים .....
כו	פרק ב' – ראיות נוספות בעניין מהות עבודתם .....
נט	פרק ג' – מדיכּן מגיע רוב שיער ה'רמי' בעולם .....
עח	פרק ד' – המבחנים שנעשו לפאניות .....

פתח דבר

כידוע הנושא בו עוסק קונטרס זה רגיש ומשמעותי ביותר עבור בתים רבים בישראל, ובהחלט צריך שתהיה הבנה עמוקה לרגישות הגדולה הדרושה לכל מי שמתעסק בתחום למשמעות הדברים. אמנם מנגד, לא יעלה על הדעת שההתייחסות לנושא כה חמור - הנוגע ממש לאביזרייהו דג' עבירות חמורות - תהיה באדישות וחוסר ענין.

למרות מה שאנשים סבורים, לא מדובר על 'חומרא' או על 'הידור', אלא על חשש ממשי של איסור חמור ביותר, כאשר רוב ככל הלומדים של סוגיות אלו יודעים שזוהי פשטות הסוגיא והפוסקים, ודי אם נביא שלאחרונה סיפר לנו אחד מהאברכים החשובים בעיר התורה לייקווד שיום אחד ניגש לאחד מגדולי ראשי הישיבות דשם, ושאל אותו כיצד ניתן לדעת אם התעוררות מסוימת מקורה אכן ביר"ש טהורה או מקיצוניות שאינה לשמה.

שאלו ראש הישיבה במה דברים אמורים?, השיב אותו אברך כי כונתו לנושא של תקרובת ע"ז בפאות. השיב לו ראש הישיבה במילים כדורבנות, "בנושא של תקרובת עבודה זרה בפאות צריך להיות קיצוני כדי להתיר!!"

אין כאן מאבק נגד עצם חבישת הפאות [נכון להיום רוב העוסקים הרציניים בתחום נשותיהן חובשות פאות!], וגם אין כאן מאבק ממניעים כלכלים [מיותר לציין שאין לאברכים שתרמו מהונם ומאונם להפצת האיסור שום מניע או רוח כלכלי], אלא על אכפתיות שמגיעה מהכרה מעמיקה של הנתונים העדכניים ממה שקורה בהודו ובשוק השיער, מלימוד עיוני של סוגית הגמ' והפוסקים, ומחרדה לפיסקם וכבודם של גדו"י זצוק"ל ולהבדל"ח.

בקונטרס שלפנינו לאחר תמצית קצרה ויסודית של הסוגיא ההלכתית, התמקדנו בעיקר בחלק המציאותי ובנתונים שנחשפו לאחרונה סביב בירור טקסי התגלחת בטמפלים, נתונים וגילויים על שוק השיער העולמי והצצה לדברי פאניות בתחום.

עמל רב הושקע באיסוף וסידור החומר, על מנת להנגיש אותו לציבור היראים לדבר ה', והמעייין נכוחה יראה שמדובר בראיות חזקות מאד, מסמכים אוטנטיים, מחקרי שטח, התכתבויות עם אנשים רלוונטים, דברי מומחים גדולים בתחום שלא שייך להתעלם מהם רק בשל איזו שמועה או השערה, ולואי וישאו הדברים פירות ונזכה בהתגלות מלכות השי"ת בקרוב אכי"ר.

הקדמה

תיאור תמציתי על התגלחת הנעשית בטמפלים בהודו

הודו היא המדינה הראשונה בעולם בגודל אוכלוסייתה (לאחרונה עקפה את סין) ומכילה בסביבות 18% מתושבי כדור הארץ כ- 1.4 מיליארד¹ תושבים מתוך כ- 7.5 מיליארד תושבים בעולם כולו.

רוב הגדול של תושבי הודו [כ- 70-80%] משתייכים לדת ה'הינדו'² והינם עובדי עבודה זרה לכל דבר.

אחד מהטקסים המקובלים בקרב עבודה זרה זו, ובפרט בדרום הודו, הינה התגלחת לאליל המתבצעת בממדים עצומים ביותר ובלתי נתפסים, מידי יום ביומו 365 יום בשנה, בהרבה מאד טמפלים ברחבי הודו הן לגברים והן לנשים, המביאים לטמפלים ולמוסדותיו שיער משובח וארוך ללא כל תשלום מצידם.

כדי לשבר את האוזן, נציין כי מתוך נתונים רשמיים של הטמפל ב'טירופטי', שהוא הטמפל הגדול בהודו, מספר המתגלחים לשנה הוא כ- 12.5 מליון איש בשנה, כאשר כ- 30-35%³ מהם נשים, ז"א כ- 4 מליון נשים כל שנה מגלחות רק ב'טירופטי', שמתוכן נשים ונערות רבות ששערן הולך לפאות, מלבד שאר הטמפלים הפזורים ברחבי הודו.

בניגוד לעבר בו השיער היה נזרק, בעשרות השנים האחרונות ההודים 'קלטו' את הפוטנציאל הגדול להרויח מטומאה זו, ויצרו תעשייה שלימה סביב מכירת השיער הטבעי לעולם כולו בפרט בשיער הנקרא שיער 'רמי' [שיער רמי הוא שיער שבשעה שחותכים אותו מהראש שומרים על הכיוון של כל השערות באופן אחיד לאותו הכיוון] שהוא השיער הנמכר לפאות המשובחות ברחבי העולם, שבו עיקר הנידון שלנו, משום שרוב ככל הפאות של הנשים בציבור החרדי הינם משיער 'רמי', ולדעת מומחים רבים רוב גדול של השיער הרמי העולמי מגיע מהטמפלים בהודו [כ- 80-90%].

---

1. המידע מבוסס על דו"ח שנתי לשנת 2022 למניינם של סוכנות המודיעין של ארה"ב [CIA], מובא באטלס ברור], שם העריכו שבהודו יש 1.39 מיליארד, ולאחרונה התפרסם שהודו עקפה את סין במספר התושבים.

2. בדו"ח הנזכר בהערה קודמת מובא שיש כמעט שמונים אחוז השייכים לע"ז זו.

3. בחברת מחקר שחקרה ענין זה לאחרונה כתבה שאחוז הנשים הוא 29 אחוז, ומהתכתבות עם הנהלת הטמפל עולה ששיעור הנשים לדבריהם הוא 35 אחוז.

הקדמה – תיאור תמציתי על התגלחת הנעשית בטמפלים בהודו ה

מלבד יתרון הכמותי בשוק השיער, השיער ההודי מתאפיין גם באיכות המשובחת שלו על פני שאר הארצות, הן מחמת טבעו, והן מחמת החומרים שההודים משתמשים לטיפוח השיער בחומרים טובים בהרבה ממה שאנו משתמשים. ההודים גם אדוקים מאד בטיפלתם, ונשים רבות מגדלות את שערן ו'שומרות' אותו לאליל, מה שמייצר גם כמויות של שיער ארוך, שמהווה יתרון נוסף בשוק השיער.

גם צבעו השחור של השיער נותן לשיער ההודי יתרון, משום שהיום מייצרים את כל הצבעים דוקא באמצעות שיער שחור בתהליך של 'אוסמוזה' וכדו', המאפשר להשיג את כל סוגי ורמות הצבע הקיימים. גם עוביו של השיער ההודי נותן לו עמידות ועדיפות על פני שיער שאר הארצות, משום שבתהליכים של העיבוד והחלקות וכדו' יש יתרון דוקא לשיער עבה, שנשאר בחוזקו גם לאחר התהליכים השונים.

ולמרות כל זאת, ידוע ששיער הודי משובח, נמכר בעולם במסווה של שיער 'ברזילאי' או 'אירופאי', דבר הנשמע לרוכש השיער הרבה יותר עדכני ויפה מאשר שיער 'הודי', וגם השיער הברזילאי והאירופאי לדעת מומחי השיער רובו הגדול מקורו מ'הודו'.

כידוע בשנת תשס"ד נדרשו רבותינו גדולי הפוסקים לבירור שאלת תקרובת ע"ז בפאות נכריות המעורב בהם שיער אדם שהובא מהודו, מרן הגרי"ש אלישיב, מרן הגר"ש הלוי וואזנר ומרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל, והרבנים הגאונים חברי הבד"ץ העדה החרדית ובראשם הגאב"ד ר"ט וייס זצוק"ל ולהבדל"ח הגר"מ שטרנבוך שליט"א, והעלו כולם לאסור פאות אלו בלבישה.

וכתב מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל (בתשובותיו מיום ה' סיון תשס"ד): **"אסור להשתמש בפאות נכריות העשויות משיער אדם שהובא מהודו"**, עכ"ל. ובמכתב נוסף (מיום יא סיון תשס"ד, קובץ תשובות ח"ג סי' קיח) כתב בתו"ד וז"ל: **"הדבר פשוט שאומרים בזה סתם עכו"ם לעבודה זרה, שהרי עצם מטרת המתגלחים הוא לעבודה זרה" עכ"ל.** ומרן הגר"ש וואזנר זצוק"ל כתב במכתב, וז"ל: **"מי יודע אם גם זה גרם להרבה מקרים גופניים ונפשיים בבתי ישראל"**, עכ"ל.

היום והרבה יותר מפעם, ישנן אפשרויות רבות לבדוק את הנעשה בהודו, כאשר מלבד השליחים אותם חקרו גדולי ישראל והכריעו על פיהם, ישנם תיעודים רבים, מסמכים, תחקירים, התכתבויות וראיונות עם אנשי דת מומחים, ולאחרונה נוסף מחקר עומק חדש שיובא להלן המוכיחים מעל כל ספק כי השאלה חמורה עוד הרבה יותר מכפי שהוצגה בפני גדולי ישראל דאז.

טעמי התגלחת

ההודים ללא יוצא מן הכלל משתמשים במילים שהמשמעות הפשוטה שלהם

באנגלית היא קרבן, מנחה, מסירת ונתינת השיער לאליל, אם במילה sacrifice שמשמעותו קרבן או במילה offering שמשמעותו הפשוטה היא מנחה / מסירה לאליל, ופעמים רבות אף מוסיפים בין שלל הביטויים גם את המילה give שמשמעותו נתינה של השיער, או ביטויים שמשמעותם שהאליל 'מקבל' את השיער מעובדי הע"ז⁴.

השלט שנמצא בכניסה לאולם התגלחת - מקום של הצעת / מסירת שיער לאליל [תרגום]

מציאות זו שעובדים לאליל בכך שמתגלחים אליו, וחותכים השיער בעבורו, יוצר מצב שהשיער שגילחו העובדים נאסר מדין תקרובת ע"ז, ודומה לפעולת שבירת מקל עבור האליל שאוסרת את המקל כמבואר במסכת ע"ז דף נ"א.

העולה מדברינו

כל שיער שקונים בשוק חייב להיות מפוקח משעת גזיזה, משום שאם אינו מפוקח משעת גזיזה, ודאי יש לחוש שמקורו מהודו, כפי דעת כל המומחים בתחום, שרוב השיער ה'רמ'י העולמי מקורו מהטמפלים בהודו, ונכון להיום כמעט ואין פאות המיוצרות בהשגחה משעת גזיזה.

כמו כן גם הטענה שהועלתה בעבר שניתן למשוש את השיער ולידע את מקורו הופרכה במספר מבחנים [בהדרכת אחד מגדולי הפוסקים] שנעשו לפאניות היצרניות המומחיות ביותר, שטענו שהן יודעים להבחין ע"י מישוש במקור השיער, כפי שיובא כ"ז להלן באריכות.

4. לאחרונה גם נודע על הסיפור השטותי שמספרים עובדי העבודה זרה על כך שהאליל שלהם קיבל בעבר מכה על ראשו ונהיתה לו קרחת, ואלילה נסיכה ראתה את זה וחשבה שזה לא מכובד שיהיה כזה חיסרון על ראש האליל, ולכן היא תרמה משערותיה לאליל. האליל שהתפעל מהמסירות שלה, הבטיח לה שכל אלו שמגיעים לטירופטי לתת לו את השערות שלהם, הוא יקבל מהם אותם וייתן לה אותם, בשכר אותו מעשה [נציין שלהלן הבאנו תיעודים רבים לכל הנ"ל, הן ללשונות שלהם והן לסיפור השטותי הנ"ל ועוד ראיות רבות וכאן קיצרנו מאד].

הקדמה – תיאור תמציתי על התגלחת הנעשית בטמפלים בהודו ז

וע"כ כתבו גדולי הרבנים והפוסקים במכתבם "לדעתינו, לא ניתן להמלט מענין חמור זה, בלתי אם תקבע השגחה מעולה על השיער מגזיזתה עד גמרה, דבר שכמעט אינו קיים כלל כעת.

והנה הקושי בזה להציבור, נודע ומובן היטב. אמנם הלא בכל הדורות מסרו אבותינו ואמותינו נפשם על קדושת שמו יתברך ויחודו, בל יתגעלו בטינוף עבודה זרה ר"ל.

ואמר חז"ל "לפום צערא אגרא", וכפי גודל צערה כך גודל שכרה. וכבר הבטיח הכתוב (דברים יג, יח): "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך וגו'".

תמצית הסוגיא

בתחילת דברינו טרם נכנס לפן המציאותי, נסכם בקצרה ממש את עיקרי הסוגיא הנוגעת לעניננו.

תיאור המציאות בטמפלים, סיבות התגלחת, המחקר היסודי החדש, כמו גם פרטים חדשים על שוק השיער הרמי יתבארו בעז"ה בפרקים הבאים בהרחבה.

מהי תקרובת ע"ז

תקרובת עבודה זרה אסורה מדאורייתא בהנאה⁵. ומצאנו להלכה בסימן קל"ט ס"ג שני סוגי תקרובות. הסוג הא' הוא חפץ המובא לפני האליל שנאסר גם ללא מעשה, ובתנאי שמדובר בסוג חפץ שמובא להבדיל להקריב בבית המקדש כגון

5. כן כתב הרמב"ם (מצוה כ"ה) ולדעתו מקור האיסור ממש"כ "ולא ידבק בידך וכו'" וכן מהפסוק "ולא תביא תועבה וכו'" וכן הוא דעת הרמב"ן (מצות ל"ת קצ"ד) אלא שלדעתו מקור האיסור הוא "וקרא לך ואכלת מזבחיו" וכן נקט בחינוך מצוה קכ"ט שהוא דאורייתא. וכן הוא ברש"י (ע"ז יב.) ד"ה "הכא נמי", וכן הוא גם בתוס' (ע"ז לב:) ד"ה 'והיוצא', וכן הוא בריטב"א ובר"ן שם, וכן מבואר גם תוס' ע"ז (יב:) ד"ה 'אלא' [עיי"ש שכן מוכח דאירי בתקרובת ממה שהביא הפסוקים של זבחי מתים], וכן הוא ברי"א (ע"ז כט:), וכן הוא דעת התשב"ץ בזהר הרקיע (כ"ט), וכן הוא בתוס' הרא"ש (סנהדרין מ"ח), וכן הוא במאירי (מכות כ"ב) ובר"י מלוניל (קידושין י"ז), וכן הוא בטור (יו"ד ריש סימן קכ"ג).

אמנם הנה התוס' בב"ק (עב:) הסתפקו האם איסור ההנאה הוא דרבנן או דאורייתא, וכן הוא בשטמ"ק (שם עא:) בשם רבינו ישעיה, וכן הוא ברשב"א (קידושין נח) בשם יש אומרים דאיסור הנאה מתקרובת ע"ז דרבנן. אמנם הרשב"א גופיה כתב מפורש בתוה"ב (ריש שער ה) שתקרובת איסורה ד"ת הן בין נסך הן בזבח, שהרי יין נלמד מזבח, וכן ברשב"א בחולין (יג) נקט שהוא דאורייתא. וגם לצד שהוא שהוא דרבנן, מבואר באחרונים שברור שחומרת איסורו הוא יותר משאר איסור דרבנן, שהרי מוכח שם שחשיב 'לאו דמריה קא טבח', ולדעת הרעק"א (ב"ק עב. בדרך א') שספיקו אסור גם לשיטה זו, וכן צריך לומר לשיטה זו ששייך 'כתותי מיכתת וכו' במקום שיש איסור רק מדרבנן, שהרי קיי"ל (אהע"ז סימן קסט, או"ח סימן תקפו סעיף ד) שתקרובת ע"ז נאמר בה כתותי מיכתת שיעוריהו, ועיין בזה בשער אפרים (סימן לח), וכן בחמדת שלמה (חלק א סימן לד), וצ"ע ואכמ"ל. ועיין עוד שער המלך (פרק ח מהלכות לולב).

ויש שנאחזו בדברי התבו"ש שכתב בסימן ד' (ס"ק י"ז) בישוב קושיא על הטור, שייתכן והטור

לחם יין בשר וכדו', והסוג השני⁶ של תקרובת האסורה הוא בחפץ שאינו מובא לפנים⁷, ובתנאי שייעשה בו חיתוך שבירה או זריקה לשם ע"ז, שהן פעולות הדומות במהותן לשחיטה או זריקה הנעשות להבדיל בבית המקדש, ודעת רש"י והרמב"ם וכן קיי"ל להלכה שדרוש תנאי נוסף בסוג תקרובת זו, והוא שהדרך הוא שעובדים לאליל באותו חפץ, ואפילו בסוג עבודה אחרת וכגון אליל שעובדים אותו בזריקת מקל, אם שבר מקל לפניו נאסר המקל, אע"פ שאין דרך עבודתו בשבירה אלא בזריקה].

נקט כדברי הראשונים שסוברים שאיסור ההנאה מתקרובת ע"ז היא מדרבנן והיקל בספיקו, וסיים התבו"ש שנ"ל בספק ובהפסד מרובה להקל כדבריו ולהתייחס לאיסור רק מדרבנן בצירוף הא שבנידון ידיה שייך הא דגויים בזה"ז לאו עע"ז הם, והנה סברא זו דגויים לאו עע"ז נאמרה רק במקום שיש לנו איזה חשש שהגוי הקריב לשם ע"ז, בזה אומרים שלא חיישינן לזה, אבל כלל זה לא נזכר בראשונים כלל במקום שהקריב לשם ע"ז והמעין נכוחה בדברי התבו"ש רואה שהדיון שלו הוא במקום ששותף שחט לשם ע"ז בהמה של שותפות והדיון הוא האם אומרים אנו שלצעורה קא מכוון, שנחלקו בזה הראשונים, ורק בזה כתב להקל בספיקו שתלינן שלא הקריב לשם ע"ז, וגם זה רק בהפסד מרובה, ורק בצירוף הא דגויים בזה"ז לאו עובדי ע"ז, ולא דיבר באנשים אדוקים כאנשי הודו, ולא במקום שידועים שמתכון לשם ע"ז, וכן מבואר בתבו"ש סימן י' סק"א שבחזינן ששחט לע"ז נאסר מדאורייתא, ולא שייך לומר גויים בזה"ז לאו עע"ז נינהו.

ונמצא א"כ שרוב רובם של הראשונים נקטו שהוא דאורייתא הלא הם הרמב"ם, הרמב"ן, רש"י, תוס' בע"ז ובחולין, הרא"ש, החינוך, הרשב"א הריטב"א והר"ן, הריא"ז, האו"ז, המאירי והתשב"ץ, וכן הוא פשוט דעת הטור [וגם בזה יל"ע לכא' על מש"כ התבו"ש], וכן מוכח מהתבו"ש עצמו בסימן י'. וידוע דעת הגר"א [י"ד קנ"ז י"ד] שנקט בדעת הרמ"א שאיסור זה הוא ביהרג ואל יעבור ככל איסורי ע"ז.

6. עיין בדברי הגרב"מ אזרחי זצ"ל בברכת מרדכי ראש השנה סימן ל' אות כ"א באורך שהגדיר בדברים נפלאים ששתי סוגי התקרובות שונות מהותית ביסוד הגדרתן אחת מהשניה.

7. דעת רוב הראשונים שקיי"ל כרב (ע"ז דף נ"א) ששבר מקל לפניו נאסר המקל עכ"פ במקום שהדרך לעבוד האליל בחפץ זה. כן הוא דעת תוס' והרא"ש שם בסוגיא, כן דעת רש"י (בסוגיא דף יב: גבי הדס), כן דעת הרמב"ם (פרק ג מהלכות ע"ז הלכה ד) והראב"ד שם, כן הוא דעת הרמ"ך שם, כן הוא דעת הרשב"ם (מובא בראב"ה אלף נ"ב), כן הוא בתלמיד רבי יונה ע"ז נ"א גבי מעות, כן הוא דעת הריא"ז והרי"ד המאירי (בדף נ"א ובעוד מקומות) כ"ה במרדכי (ע"ז רמז תתמ"ד גבי הדס) ואו"ז ע"ז י"ב גבי הדס, מהר"ח או"ז בספר או"ז הקצר שם, בתשב"ץ (ג, שט"ו), היראים (סימן ק"א), השאלות (פרשת מצורע), רבינו ירוחם (נתיב יז חלק ד), וכן פשוט ספר החינוך (מצוה כ"ו), כ"ה בראב"ה (פסחים תי"ב גבי טבעת), הרשב"ט (הובא בראב"ה אלף ס"ח),

בכה"ג שנעשה מעשה של חיתוך או כל דבר שהוא דומה לשחיטה [כעין זביחה] או דומה לזריקה [כעין זריקה] בחפץ שדרך לעבוד האליל בו, נאסר החפץ מיד בשעת החיתוך גם אם לא הקטירו את החפץ כלל.

דוגמאות ל'כעין זביחה'

בראשונים ובאחרונים מצאנו דוגמאות רבות של פעולות שמהוות 'כעין זביחה' ו'כעין זריקה'⁸, שבחלקן הדמיון לשחיטה וזריקה רחוק בהרבה מאשר הדמיון של חיתוך השערות – לשחיטה ובגון ספיתת צואה לחה, לישה, לקיטת הדס, התכת כלים, חיתוך שופר ועוד, שרחוקים משחיטה יותר או עכ"פ כמו חיתוך שערות] כך שתמוה מאד לחלק ביניהם, ומצאנו גם לבעל גדולי הקודש יו"ד סי' ד' שמדבריו עולה ברורות שגזיזת שיער ומרטית נוצה מבעל חי נחשבת פעולה של כעין זביחה⁹.

ברבינו אברהם מן ההר (סוכה לא): וכ"ה שם בהשלמה ובמכתם, וכ"ה ברוקח (סימן רי"ט), **ספר התרומה** (הלכות עכו"ם סימן קל"ו) והטור (סימן קל"ט) ועוד.

מנגד דעת הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א, הרא"ה, והרמ"ה (כולם בסוגיא בדף נ"א) שחפץ שאינו מובא בפנים למקדש אינו נאסר אם הקריבוהו לאליל.

למעשה השו"ע פסק בסימן קל"ט ס"ג ללא חולק שגם חפץ שאינו מובא בפנים שנעשה בו חיתוך או זריקה, אם דרך האליל לעובדו בחפץ זה החפץ נאסר.

והנה יש שכתבו שגם להרמב"ן וסייעתו השערות אסורות כיון ששערות מובאות בפנים בנזיר, ויש שכתבו לחלוק על זה, ואכ"מ להאריך בזה, משום שבלא"ה פשוט שעיקר ההלכה כדעת השו"ע הרמ"א וכל פוסקי ההלכה שפסקו כדעת למעלה מעשרים וחמשה ראשונים הנזכרים שכן נקטו למעשה.

8. א. שבירת מקל (ע"ז נ:). ב. בצירת פרכילי ענבים. ג. ספת לה צואה [והפירוש ב'ספת' עיין שם רש"י שפירש האכילה, ובתוס' פירש לכלכה, ועיי"ש בר"י הזקן]. ד. עוד מצאנו ברשב"א (שם נא:). שלישית לחם נחשבת כעין זביחה. ה. שבירת אבנים (תוספות נ: ד"ה שבר). ו. חציבת אבנים (מאירי נ:). ז. קמיצה (תוס' יומא סג: ד"ה שחיטת). ח. חיתוך של מעות (ראב"ד ע"ז נא:). וכן הוא במאירי (שם). ט. קציעת עור הסנדל (שאליות פח, וכן הוא במאירי יבמות קג:). וכ"כ בעל השלמה חולין צב: ועוד ראשונים). י. חיתוך שופר מראש הבהמה (מאירי ר"ה כח:). יא. לקיטת וורד והדס (ספר ההשלמה ע"ז פרק ג אות ד, וכן כתב המאירי ע"ז מד:). וכן מוכח מעוד כמה ראשונים (שם). יב. התכה של כלים (רשב"א בשם הראב"ד ע"ז נב:). יג. הפרדת עלי הלולב (כפת תמרים ע"ז לא: בדעת רש"י). יד. נפילת שרשרת של טבעות (חזו"א יו"ד סימן ס אות כב). טו. חפירת קרקע (צפנת פענח ע"ז פרק ח הלכה א). טז. שריטה על גוף האדם (צפנת פענח תנינא ג, ג). טז. מריטת נוצות וחיתוך שיער (גדולי הקודש יו"ד סימן ד).
9. עיין בגדולי הקודש (יו"ד סימן ד), וכן מוכח שמצד שבירת מקל הבין שדומה לגמרי, וכל מה

שחיטת תקרובת 'בפניה'

שחיטת תקרובת ע"ז אינה צריכה להיות בפניה, וכן מפורש בראשונים¹⁰ [והובא להלכה בחידושי רעק"א ובפתי"ש סימן ד'] שמה שכתוב בגמ' לגבי שחיטה 'בפניה' היא או שהוא אורחא דמילתא, או שהכונה שאם הוא בפניה אנו אומרים דבסתמא מתכוון לשם ע"ז, מה שאין כן שלא בפניה אין תולים שנתכוון לזה בסתמא אא"כ ידעינן שעושה כן לשם ע"ז.

ואף שהמהר"ש קלוגר בספרו עבודת עבודה¹¹ הסתפק האם תולדות של ע"ז כן צריכה להיות בפניה, מ"מ בהגלות נגלות חידושי הרשב"א לפרק רבי ישמעאל מוכח מדבריו שגם לישה שהיא תולדה של ע"ז אינה צריכה להיות בפניה¹², וכן מפורש בחת"ס¹³, ובזית רענן¹⁴.

זאת ועוד, י"ל שנידו"ד חשוב 'בפניה' אם מפני חדר הצלמים הנמצא בתוך האולם, אם מפני התמונות הנמצאות במקום התגלחת, אם מפני שייתכן וכל הבנין חשוב 'בפניה'¹⁵, וכאמור בעיקה"ד אין צורך בזה, שהרי פשוט שעיקר שאין צורך בפניה כנ"ל¹⁶.

כונת נתינה בתקרובת ע"ז

והנה בהגדרת איסור התקרובת יש לחקור האם תקרובת נאסרת רק משום שעשו מעשה של יחוד / נתינה / מסירה לאליל או שכל מעשה של עבודה בחפץ לשם ע"ז נאסר, ובמילים אחרות האם הנתינה לאליל אוסרת או מעשה

שהסתפק שם הוא אם הוא מעשה בבהמה עצמה [וכן מוכח ברור למעיין בדוגמאות שהביא שם מניסך לה בין קרניה ובתוס' המובאים שם, ומזה מוכח שבמקום שדנים לאסור הוא על השיער, ברור שהחיתוך בשיער אוסר].

10. כן מפורש בתוס' (חולין מ. ד"ה לפני) וברשב"א (ע"ז נא). ובעוד ראשונים, ולא מצאנו חולק על זה כלל.

11. דף נ"א.

12. עיי"ש דף נ"א.

13. בחידושויו לדף כט:

14. ח"ב סימן י"ג.

15. עיין ביש"א יוסף (יו"ד סימן כה) בשם הגריש"א. ועיין בכל זה עוד באבן האזל (ע"ז פרק ג) ובשבט הלוי (חלק ב סימן ו) שגם לדבריהם אין צורך לבפניה בנידו"ד, ואכמ"ל.

16. וע"ע באורך בואתם הדבקים פרק ג.

העבודה בחפץ לשם ע"ז אוסר את החפץ, והנפק"מ הכי משמעותית האם לולא כונה כזו של מסירה או נתינה לאליל אין כאן תקרובת, או שאין צורך בזה בכלל, והאריכו בספק זה בספרים שונים¹⁷.

אמנם למעשה בנידו"ד של גזיזת השערות בטמפלים בהודו אין נפק"מ בכ"ז, משום שכבר הוכח מהמחקר שנעשה לאחרונה, מסיפור הכזב השטותי שלהם ומראיות רבות נוספות שיש גם פעולה של מסירה של השערות, אם כנתינת ויחוד השערות לאליל, אם כביטוי של מסירה של יופי וגאוה לאליל.

ביטול לתקרובת ע"ז

תקרובת עבודה זרה אין לה ביטול¹⁸, ומבואר בראשונים רבים שאין שום חילוק בזה בין תקרובת של מאכל לבין תקרובת של כלים¹⁹, וממילא גם אם נימא שפעולת מכירה הינה ביטול ע"ז, מ"מ לתקרובת אין ביטול.

17. עיין ואתם הדבקים פרק ב'.

18. ע"ז נ"א.

19. וכן מבואר בתוס' (ע"ז נב: ד"ה כיון) שלדעתם מבואר בסוגיא בפירוש שאין ביטול לכלים, וכן מבואר שם בפירוש הראב"ד, וכן מבואר בהדיא בתוספות ר"י מפאריש בשם הר"י הזקן, וכן הוא במאירי שם (ג:). והנה הרמב"ן והרשב"א והריטב"א הביאו דברי הראב"ד, ואף שחלקו עליו, לא מטעם זה חלקו עליו. עוד מבואר כן מדין סנדל של תקרובת ע"ז שחלק מהראשונים ביארו שמדובר בסנדל שקיצעו מתחילה לכך ואין לו ביטול. וכן עולה גם מהראב"ד בפירושו למסכת ע"ז (מז). והראב"ה (ע"ז נא:), ספר השלמה (חולין פט., וע"ז ג:). והמאירי (ע"ז מד: ג: יבמות קג:). ועיין בהעמק שאלה על השאלות שם (אות יט) שגם רש"י נתכוון לזה. וכן מבואר גם מהדין של "לולב של תקרובת עבודה זרה" שכתבו הראשונים שאין לו ביטול, וממילא כיתותי מיכתת שיעורא ואי אפשר לצאת בו, משא"כ לולב של ע"ז עצמה של גוי שיש לה ביטול. עיין בספר ההשלמה (סוכה לא:), והובאו דבריו בספר המכתם שם, וספר המאורות, וכ"כ רבינו אברהם מן ההר (סוכה לא:). והמאירי (סוכה כט:). והנה גם לולב אינו מידי דאכילה.

ובאמת כן מבואר להדיא בכל הראשונים שדנו אם נרות של ע"ז הוו תקרובת ואין להם ביטול או שהם נוי, ומפורש שתקרובת של כלים אין לה ביטול. וכן מוכח שם בתוס' חכמי אנגליה. ב. בתשובת ר"י הזקן (סימן קסא). ג. בתוס' רבינו יהודה מפאריש בסוגיא שם ד. חידושי הרא"ה. ה. ברשב"א. ו. ובריטב"א שם. ז. ובר"ן ((פי' על הרי"ף כג:)). ח. ביראים (סימן קא שם). ט. בשבלי הלקט (דיני משמש ע"ז אות ט) י. בארחות חיים (הלכות ע"ז אות ו). יא. בספר האגודה (הלכות ע"ז) יב. בתלמידי רבינו יונה (דף נא:). ולא מצאנו ולו ראשון אחד שכותב מפורש אחרת.

הנוגע לעניננו

והנה כאמור בטמפלים בהודו גוזזים השיער לשם עבודה זרה כפי שיתבאר בפרקים להלן, ועל פי כל הנ"ל פסקו רוב גדולי ישראל זצ"ל ולהבדל"ח שאסור לקנות פאה הנעשית משיער הודי, ודרשו שתהיה כשרות מסודרת על מקורות השיער.

מלבד זאת התברר עוד בשנים האחרונות שהאחוזים של השיער ההודי הרמי²⁰ שהוא עיקר המקור של הפאות שלנו גבוה מאד בשוק העולמי ולדעת רוב ככל המומחים רוב גדול של מקור השיער הרמי הינו מהטמפלים בהודו.

למעשה לאחר שכבר התפרסם מכתבם של גדולי הרבנים נגד הכשרות המצויה בשוק, והדרך בה הכשרות מבררת על מקורות השיער²¹ כבר נודעה לכל, וגם הוברר הקושי העצום לפקח משעת גזיזה ממש, נוצר מצב בעייתי שיש נסיון לא פשוט לשמוע לקול גדו"י [מלבד אם רוכשים ע"י פיקוח שיער ישראלי וכדו'].

ועל כן יצאו גדולי ראשי הישיבות בארה"ב אליהם הצטרפו גדולי פוסקי ההלכה בא"י בקול קורא וכתבו:

ואמרו חז"ל "לפום צערא אגרא", וכפי גודל צערה
 כך גודל שכרה. וכבר הבטיח הכתוב (דברים יג, יח):
 "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה'
 מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך וגו'".

ובזכות הזהירות מעבודה זרה ואביזרייהו, יזכנו
 השי"ת לעידנא בה אלילים כרות יכרתון, בהגלות
 מלכותו יתברך לעיני כל חי בישועת ה' על עמו בב"א.

20. שיער רמי הוא שיער שנקשר בגומיה לפני הגזיזה ע"מ להבטיח שהכיוון של כל השערות שנחתך הינו אחיד, דבר שמוסיף רבות לעמידות ויופי השיער לאורך זמן.

21. ע"י מישוש וריח וכדו' ואכמ"ל בכ"ז, ובלי להכפיש אף כשרות ספציפית נציין כי לדאבוננו במהלך השנים היו כמה וכמה נסיונות של כשרויות שונות לטעון שהם מפוקחים משעת גזיזה דבר שהתברר לאח"ז כאינו נכון, ולמעשה נסיון הממון והוראת היתר שיש בנושא זה הינם גדולים מאד ואכמ"ל.

זה לשון האור החיים הקדוש (שמות כג, כג-כו)

"ועבדתם את ה'... נמשך עם מה שלמעלה כי כשישבר כח העבודה זרה ויהרוס מבצריה בזה עובד את ה' וישפיע לו טובה ויברך לחמו... ואמרו ואת מימך פירוש להיות שמהמים יולד הכחישות ותולדות החולאים וליחות הרעות לזה הבטיח שיברך מימיו שיצמחו צמח האדם בתכלית הבריאות כידוע למשכילים בהבחנת המימות כי אחרי מים חיים ישוטט האדם לשכון שם והבטחה גדולה הבטיח הבורא ברוך הוא בזה, ולזה סמך לברכת המים ולא תהיה משכלה וגו', וצא ולמד מה שדרשו ז"ל (ברכות ג"ט ב) במי פרת:

והסירותי וגו'. רשם ה' הבחנת הברכה בשלשה דברים:

הא' שיהיה האדם בריא להתעדרן בטוב ה'. והוא אומרו והסירותי וגו' שזולת זה כל אוכל תתעב נפשם.

ב' ירבה לו בנים, והוא אומרו לא תהיה משכלה וגו'.

ג' שישלים ימיו אורך ימים ושנות חיים, והוא אומרו את מספר ימך וגו'. גם בזה הראה ה' הפלגת הברכה כי זולת ג' דברים אלו אין היכר לברכה. שאם היו האוכלים מועטים ומשוללי הבריאות ושנים מועטות כל שהוא שיתן ה' יספיק לספוק צרכם ונמצא בירך לחמו ומימיו ואין בהבטחה זו דבר גדול אלא באמצעות ג' דברים אלו. "עכ"ל.

פרק א'

המחקר על הנעשה בטמפלים

הדיון סביב החשש של תקרובת ע"ז בפאות מסעירה כל ציבור שיראת השם נוגעת בלבבו, ולאחרונה הגיעה גם לשולחנם של גדולי התורה בארה"ב, שחקרו ובררו את הנושא לעומקו, והוציאו מכתב נחרץ וברור נגד השימוש בפאות משיער שאינו מושגח באופן מלא משעת גזיזה, כאשר למכתב מצטרפים גדולי ראשי הישיבות בארה"ב יחד עם פוסקים מא"י²².

במקביל להתעוררות המחודשת אצל גדולי ישראל, החליטו כמה אברכים בארה"ב לחקור בעצמם את עבודת התגלחת בטמפלים בדרך מקצועית, ללא צורך להשען על דברים שכבר נכתבו בנושא.

לאחר מחשבות והתייעצויות רבות הוחלט שהדרך המקצועית והאיכותית ביותר, היא דווקא לחקור מבפנים את הספרים והמסתפרים בצורה הכי ישירה ומדויקת.

למעשה, שתי שאלות יסודיות העסיקו ביותר את בעלי המחקר, האחת היא האם אכן יש למגלחים ולמתגלחים כוונת נתינת השיער בעצם הגילוח, או שיש בגילוח מעשה של הכנעה בלבד, שזוהי גם השאלה אותה חקרו שלוחי גדולי ישראל.

והשאלה השניה היא האם יש בעצם הגילוח פעולה של 'עבודה' לאיל, או שהספרים / המסתפרים סבורים שהם נתונים את השיער לאיל אחרי התגלחת, באופן שהגילוח עצמו אינו עבודה אלא רק בסיס לנתינה שאחריה [שתי שאלות אלו העסיקו רבים מהאברכים בישיבת ליקווד לאחרונה, ועל כן עיקר מטרת המחקר היתה לבדוק נקודות אלו בדוקא].

עבור מטרה זו נוסחו סדרת שאלות מדויקות שנועדו לבחון את הנקודות הרלוונטיות בטקס גזיזת השיער. הסקר נערך בשלוש שפות - אנגלית, טלוגו, וטמילית - על מנת להבטיח הכללה ודיוק.

לצורך כך, בוצע תרגום עם חזרה (back-translation), קודם תורגמו השאלות מאנגלית לטלוגו וטמילית, ואז תורגמו חזרה לאנגלית ע"י מתרגם שלישי לצורך אימות, כדי לוודא שהכוונה המקורית נשמרה.

כך שלמעשה גם הפקפוקים על העדים השונים שנשלחו במהלך השנים, על קשיי השפה, הצורך בתרגום וכן העברת המידע הלאה, כבר לא היו קיימים, משום שכאן יש לנו באופן הכי ישיר תשובות של העובדים בעצמם בשפת האם שלהם.

22. המכתב הובא בתחילת קונטרס זה.

הסקרים נערכו על ידי מקומיים ילידי הודו, דוברי שפת אם טלוגו וטמילית, השולטים גם באנגלית. כך נוצרה אווירה טבעית ונוחה שתרמה לתשובות אותנטיות.

כל הסקרים היו בפורמט של שאלות אמריקאיות ומולאו ידנית. כל תשובה נסרקה, והתהליך כולו תועד בווידאו (עם כתוביות באנגלית), לצורך שקיפות ודיוק של המחקר. כל הקלטה קיבלה מספר, ונקשרה לתשובה הידנית המקבילה לצורך מעקב מסודר. הנתונים אורגנו בטבלאות ברורות, ונבנו טבלאות נתונים מקיפות עם כל השאלות והתשובות [כפי שיובא להלן].

על מנת לקבל אינדיקציה גדולה מולאו כ-400 שאלונים, בקרב דגימה מגוונת של מקומיים ועולי רגל, מלבד בטמפל הגדול בטירופטי מולאו השאלונים בטמפל נוסף [על מנת לוודא שהתשובות אכן זהות בין הטמפלים השונים].

כמו כן במהלך עשיית המחקר, יצרו קשר עם מומחים עולמיים לסטטיסטיקה על מנת לאמת שאכן סקר ומחקר זה נותן אינדיקציה אמיתית על כלל המתגלחים בהודו, שפה אחד אכן הסכימו שכך הוא הדבר.

כדי להבטיח שהתשובות אכן משקפות את עמדת אלו שלוקחים חלק בטקס בפועל [היינו אלו שמתגלחים בפועל ולא רק מבקרים מזדמנים], כל סקר כלל בתחילתו שאלה האם הנשאל עצמו השתתף בטקס הגזיזה. למעשה כ-80% דיווחו כי השתתפו או עתידים להשתתף בפעולה שכזו, כך שבהחלט נוצר ייצוג אותנטי של עמדות מתוך חוויה אישית. נרשמו גם נתוני מגדר לצרכי ניתוח נוסף.

כל שאלה נוסחה בשתי דרכים שונות, על מנת לוודא שהנשאלים הבינו היטב הן את השאלה והן את האפשרויות. הסוקרים הקפידו לדבוק בנוסח המקורי בלבד, מבלי להוסיף פרשנויות או הסברים, כדי למנוע הטיה, וכאמור התהליך כולו תועד בוידאו לצורך שקיפות והזנת מידע בלתי תלוי.

לפנינו דוגמא לשאלון אחד מיני רבים שמולא ע"י אדם שהגיע לטמפל [שגם השתתף בעצמו בעבר בגילוח או שעתידי לעשות כן]:

האם גילחת את ראשך בעבר, או האם תשקול לגלח בעתיד?

A. כן B. לא

שאלה 1: כשאתה מגלח את ראשך, האם השיער ניתן באיזו דרך לאלוהות, או שמטרת הגילוח היא פשוט להסיר את השיער (כדי להסיר אגו, חטאים וכדומה)?

א. מטרה היא רק להסיר את השיער.

ב. השיער ניתן לאלוהות.

ג. אינני יודע.

ד. אחר (אנא פרט).

שאלה: [שאלה זהה בניסוח אחר]: כאשר מגלחים את השיער, האם השיער ניתן לאלוהות?

א. לא ב. כן ג. אינני יודע ד. אחר (אנא פרט).

שאלה 2: (אם ענית שהשיער ניתן לאלוהות) האם הגילוח נועד רק כדי להסיר את השיער ולאחר מכן להקריבו, או שהגילוח עצמו מהווה נתינה או חלק מהנתינה לאלוהות?

א. הגילוח נועד רק להסיר את השיער כדי להקריבו לאחר מכן.

ב. הגילוח עצמו הוא נתינה או חלק מהנתינה של השיער.

ג. אינני יודע

ד. אחר (אנא פרט).

שאלה: [אותה שאלה בניסוח אחר]: האם פעולת הגילוח היא חלק מהנתינה של השיער לאלוהות?

א. לא ב. כן ג. אינני יודע

השאלות הבאות נשאלו רק בחלק מהשאלונים [בדר"כ בכפוף לתשובותיהם לעיל]:

שאלה 3: (אם ענית שהתגלחת אינו נתינה לאל) – האם מטרת הגילוח היא להפוך לקרח עבור האל, או שמטרת הגילוח היא לגזור את השיער עבור האל?

א. המטרה היא להיות קרח עבור האל.

ב. המטרה היא לגזור את השיער עבור האל.

שאלה 3 (נוספת): האם הגזירה עצמה היא חלק מהפולחן לאל?

א. לא, הגזירה עצמה אינה חלק מהפולחן לאל.

ב. כן, הגזירה עצמה היא חלק מהפולחן לאל.

שאלה חוזרת באותן מילים אחרות: האם גזירת השיער עצמה היא מעשה של פולחן?

א. לא.

ב. כן.

לאחר קבלת כל נתוני המשיבים על הסקר, נעשתה עבודה מסודרת ומושקעת להזין את תוצאות המחקר באופן מסודר ונגיש לפי תשובותיהם על השאלות. להלן טבלה המשקפת למשל כמה מהנשאלים, כאשר כל עמודה מציינת מהי השאלה עליה ענה המשיב, ובכל שורה מצוין מספר שאלון, ואת התשובות שהשיב השואל על השאלות [בקובץ המקורי ניתן גם להגיע בלחיצת מקש לצילום דף של כל שאלון אותו נשאל זה מילא וכן לקובץ הוידאו שלו]:

id	Have you tonsured in the past or would you consider tonsuring some time in the future?	When tonsuring, is the hair being given to the deity or is the purpose just to remove the hair (like removing ego, sins, etc.)?	To ask the same question again in a different way, when tonsuring, is the hair being received by the deity?	(if you answered that the deity is receiving the hair), is the cutting of the hair just an act to remove it and offer it later, or is the cutting itself part of giving the hair to the deity?	To ask the same question in a different way, is cutting the hair part of the giving of the hair to the deity?	If di ha c cc
100		b. The hair is being received by the deity.	b. Yes.	a. The cutting is just to get the hair off for offering afterwards.	a. No.	
101		b. The hair is being received by the deity.	b. Yes.	b. The cutting of the hair is already part of giving it to the deity.	b. Yes.	
102		b. The hair is being received by the deity.	b. Yes.	b. The cutting of the hair is already part of giving it to the deity.	b. Yes.	
103		b. The hair is being received by the deity.	b. Yes.	b. The cutting of the hair is already part of giving it to the deity.	b. Yes.	
104		b. The hair is being received by the deity.	b. Yes.	b. The cutting of the hair is already part of giving it to the deity.	b. Yes.	
105		b. The hair is being received by the deity.	b. Yes.	b. The cutting of the hair is already part of giving it to the deity.	b. Yes.	
106		b. The hair is being received by the deity.	b. Yes.	b. The cutting of the hair is already part of giving it to the deity.	b. Yes.	
		b. The hair is		b. The cutting of the		

תוצאות המחקר

תוצאות המחקר היו חד משמעיות וברורות בין 80% ל-90% מהמשיבים שמילאו את הסקר ענו שיש בפעולת הגילוח נתינה, וכן שפעולת הגילוח היא בעצמה ההקרבה לאליל, להלן חלק מתוצאות המחקר בטבלה [טבלה זו מולאה עבור כ-383 שאלונים] חלק מהשאלות לא נשאלו לכל הנסקרים ועל כן מספר הנשאלים אינו אחיד בכל שאלה:

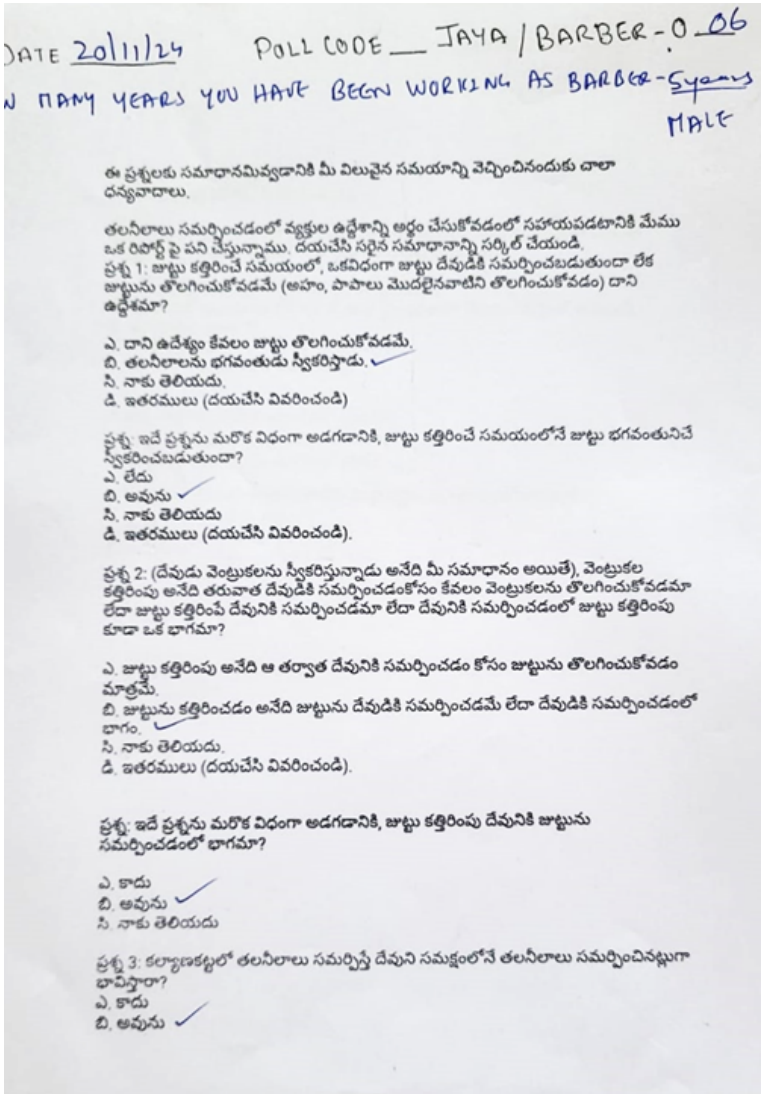
ג'תוני גילוח (Tonsuring)-

שאלה	תשובה	סה"כ	גברים	נשים
1. האם גילחת בעבר או היית שוקל/ת לגלח בעתיד?	א. כן	277 (81.71%)	41	236
	ב. לא	62 (18.29%)	7	55
2. כאשר מגלחים – האם השיער ניתן באיזושהי דרך לאל, או שהמטרה היא רק להסיר את השיער (להסיר אגו, חטאים וכו')?	א. המטרה היא רק להסיר את השיער	28 (7.31%)	3	25
	ב. השיער ניתן לאל	339 (88.51%)	46	293
	ג. איני יודע/ת	12 (3.13%)	0	12
	ד. אחר (פרט)	4 (1.04%)	2	2
3. [שאלה זהה בניסוח אחר] – האם השיער ניתן לאל?	א. לא	32 (8.36%)	4	28
	ב. כן	329 (85.90%)	44	285
	ג. איני יודע/ת	19 (4.96%)	1	18
	ד. אחר (פרט)	3 (0.78%)	2	1
4. אם ענית שהתגלחת נעשית למען האל – האם הגילוח הוא רק כדי להסיר את השיער ואחר כך להקריבו, או שהגילוח עצמו הוא חלק ממעשה ההקרבה?	א. הגילוח הוא רק כדי להסיר את השיער, ואחר כך מקריבים אותו	36 (10.56%)	7	29
	ב. הגילוח עצמו הוא חלק מההקרבה	295 (86.51%)	38	257
	ג. איני יודע/ת	6 (1.76%)	0	6
	ד. אחר (פרט)	4 (1.17%)	2	2
5. [שאלה זהה בניסוח אחר] – האם הגילוח הוא חלק מההקרבה לאל?	א. לא	33 (9.73%)	6	27
	ב. כן	301 (88.79%)	40	261
	ג. איני יודע/ת	5 (1.47%)	0	5
6. אם ענית שהתגלחת אינו נתינה לאל – האם המטרה היא להיות קרח עבור האל או לחתוך את השיער עבור האל?	א. להיות קרח למען האל	12 (28.57%)	1	11
	ב. לחתוך את השיער עבור האל	30 (71.43%)	3	27
7. אם ענית שהגילוח אינו חלק מהנתינה – האם הגילוח עצמו הוא חלק מהפולחן לאל?	א. לא, הגילוח אינו חלק מהפולחן	3 (9.68%)	1	2
	ב. כן, הגילוח עצמו הוא חלק מהפולחן	28 (90.32%)	7	21
8. האם הגילוח עצמו הוא מעשה פולחן?	א. לא	6 (8.69%)	1	5
	ב. כן	63 (91.31%)	6	57

השאלונים לספריים

מלבד מאות המבקרים שהשתתפו בסקר, היה גם שאלון מיוחד המיועד לספריים. כידוע הגריש"א בתשובתו בתש"נ הדגיש את המרכיב העיקרי של עבודת הספר בכל פעולת ומאות הגילוח לעבודה זרה, משום ש'אין הכל הולך אלא אחר העובד', ועל כן חשיבות תשובות הספרים ביחס לידיעת הדין גדולה.

לפנינו העמוד הראשון של אחד השאלונים שמולא ע"י אחד הספרים [השאלון לספרים היה בשפת הטלוגו כיון שברובם אינם דוברי אנגלית]:

ובתרגום לעברית של שני עמודי השאלון:

תודה רבה שלקחת את הזמן להשיב על השאלות הללו.

אנו עובדים על דו"ח שמטרתו להבין את כוונת האנשים שמגלחים את שיערם (טונזור). אנא הקף את התשובה הנכונה.

כמה שנים אתה ספר במקדש?

שאלה 1: כאשר מגלחים את השיער, האם מדובר בנתינה כלשהי לאל, או שהמטרה היא פשוט להסיר את השיער (כדי לבטל את האגו, לכפר על חטאים וכו')?

א. המטרה היא רק להסיר את השיער.

ב. השיער ניתן לאל.

ג. איני יודע.

ד. אחר (אנא פרט).

שאלה (בניסוח אחר): האם כאשר מגלחים את השיער, הוא מתקבל אצל האל?

א. לא

ב. כן

ג. איני יודע

ד. אחר (אנא פרט)

שאלה 2: (אם ענית שהשיער ניתן לאל) האם הגילוח נעשה רק כדי להסיר את השיער כדי להקריבו לאחר מכן, או שהחיתוך עצמו נחשב לנתינה או לחלק מהנתינה של השיער לאל?

א. החיתוך נועד רק להסיר את השיער כדי להקריב אותו לאחר מכן.

ב. החיתוך עצמו הוא הנתינה או חלק מהנתינה של השיער.

ג. איני יודע.

ד. אחר (אנא פרט).

שאלה (בניסוח אחר): האם החיתוך עצמו הוא חלק מהנתינה של השיער לאל?

א. לא

ב. כן

ג. איני יודע

שאלה 3: האם נחשב שהגילוח שמבוצע באולם הגילוח נעשה בנוכחות האל?

א. לא

ב. כן

ג. איני יודע

ד. אחר (אנא פרט)

שאלה: אם נחשב שהגילוח שמבוצע באולם הגילוח נעשה בנוכחות האל, מדוע כך נחשב?

א. בגלל שיש דמויות של אלים קטנים באולם הגילוח.

ב. בגלל שכל האזור הסמוך למקדש נחשב כנמצא בנוכחות האל.

ג. שתי הסיבות.

ד. איני יודע.

ה. אף אחת מהסיבות (אנא פרט).

שאלה 4: האם הגילוח נחשב למעשה של פולחן (עבודת קודש) לאל?

א. לא, הגילוח אינו נחשב לפולחן לאל.

ב. כן, הגילוח נחשב לפולחן לאל.

לשאלה זו בניסוח אחר: האם חיתוך השיער נחשב לפעולת פולחן?

א. לא

ב. כן

תוצאות מחקר הספרים

תוצאות המחקר של הספרים היו עוד יותר ברורות, כל הספרים [22 מתוך 22] ענו חד משמעית שהשיער לשטותם ניתן לאל, שעצם החיתוך הוא הנתינה לאליל, ושיש כאן פולחן לאליל ממש עפ"ל.

להלן רשימת התוצאות שהתקבלו על 22 ספרים:

1. כמה שנים אתה עובד כספר במקדש טירומלה טירופטי?

תשובות: בין 2 ל-36 שנים. ממוצע: 12.32 שנים.

2. האם בעת הגילוח, השיער ניתן בדרך כלשהי לאל או שמטרת הגילוח היא רק להסיר את השיער (כדי להסיר אגו, חטאים וכו')?

א. המטרה היא רק להסיר את השיער - 0 (0%)

ב. השיער ניתן לאל - 22 (100%)

ג. איני יודע - 0 (0%)

ד. אחר (אנא פרט) - 0 (0%)

3. [שאלה זהה בניסוח אחר]: האם השיער מתקבל אצל האל?

א. לא - 0 (0%)

ב. כן - 22 (100%)

ג. איני יודע - 0 (0%)

ד. אחר (אנא פרט) - 0 (0%)

4. האם פעולת הגילוח נועדה רק להסיר את השיער כדי להקריב אותו לאחר מכן, או שהגילוח עצמו הוא נתינה או חלק מהנתינה לאל?

א. הגילוח נועד רק להסרת השיער לצורך ההקרבה לאחר מכן - 2 (9.09%)

ב. פעולת הגילוח עצמה היא נתינה או חלק מהנתינה - 20 (90.91%)

ג. איני יודע - 0 (0%)

ד. אחר (אנא פרט) - 0 (0%)

5. [שאלה זהה בניסוח אחר]: האם פעולת הגילוח עצמה היא חלק מהנתינה לאל?

א. לא - 0 (0%)

ב. כן - 22 (100%)

ג. איני יודע - 0 (0%)

6. האם פעולת הגילוח עצמה היא חלק מהפולחן לאל?

א. לא - 0

ב. כן - 21 (100%)

7. [שאלה זהה בניסוח אחר]: האם פעולת הגילוח עצמה נחשבת לפעולת פולחן?

א. לא - 0

ב. כן - 22 (100%)

8. האם נחשב שפעולת הגילוח המתרחשת באולם הגילוח נעשית בנוכחות האל?

א. לא - 0 (0%)

ב. כן - 22 (100%)

ג. איני יודע - 0 (0%)

ד. אחר (אנא פרט) - 0 (0%)

9. האם כן, מדוע נחשב שהגילוח מתבצע בנוכחות האל?

א. בגלל שיש פסלים קטנים באולם - 1 (4.55%)

ב. כל האזור ליד המקדש נחשב בנוכחות האל - 16 (72.73%)

ג. שתי הסיבות – 4 (18.18%)

ד. איני יודע – 1 (4.55%)

ה. אף אחת מהסיבות (אנא פרט) – 0 (0%)

המשמעות שעולה מהתשובות היא שאחוז עצום מהמגלחים בטמפל מבין שעבודת הגזיזה היא פולחן לאליל, ויש בפולחן זה כונה של נתינה של השיער לאליל, וגם הנתינה היא בגילוח עצמו, דבר שמלמד ללא ספק על חומרת העניין, ועל מגמה אחידה וברורה שקיימת בקרב ספרי הטמפלים.

[לשבר את האוזן, מבחינה סטטיסטית, כאשר יש 22 ספרים מתוך 600 שאומרים תשובה אחידה ואומרים כלל הנ"ל, הסיכוי שמתוך כלל הספרים 50 אחוז סבורים אחרת הוא אחד לכמה מיליון].

וכל מי שלב מרגיש לו יראה כמה מדהים להיווכח פעם אחר פעם עד כמה צדקו עיני גדולי ישראל, ועד כמה פסקיהם זוכים לסייעתא דשמיא מיוחדת, ואוי לנו שבדורנו צריכים להביא כ"כ הרבה ראיות להוכיח את פיסקם של גדולי ישראל ומאורי הדורות.

פרק ב'

ראיות נוספות בעניין מהות עבודתם

פתיחה

בשנים האחרונות עוד ועוד רבנים מגדולי הדור שליט"א שנחשפו לחומר הרב בעניין החשש של תקרובת ע"ז בפאות, יצאו במכתבים ברורים אודות הנחיצות מהשמירה מאיסורים אלו, וב"ה הדברים התחילו לחלחל לציבור יראי השם ולחושבי שמו, וישנם רבים שאף אינם יודעים שחבריהם כבר מזמן מקפידים על חשש חמור זה.

כידוע רוב ככל גדולי ישראל [הגריש"א, הגרנ"ק, בעל שבט הלוי, הגר"ח קנייבסקי, הגר"ש אויערבאך כל רבני בד"צ עדה חרדית ועוד רבנים רבים] פסקו בחומרא שלא להביא שערות מהודו, וכדבריהם נוקטים למעשה גם גדולי פוסקי זמנינו שליט"א [הגר"מ שטרנבוך, הגר"ש רוזנברג הגר"ע אוירבאך, הגרמ"מ קארפ, הגר"י סילמן, הגר"ש הכהן גרוס, הגרש"ד גרוס, הגר"י יוסף, הגרמ"מ פוקס ועוד רבנים רבים].

לאחרונה קמו כמה אברכים מקרב מחננו שעשו עצמם חכמים יותר מגדולי ועיני הדור, וחישבו לקעקע את פסקם של כל הנך רבוותא באומרם שכולם הוטעו ע"י השליחים - הגרא"ד דונר שבעצמו הוא אב"ד בישראל, ואמיר דרומי ששהה במקום במשך שבועיים ותיעד את הנעשה שם.

הניסיון מוכיח שבכל נושא אחר בתורה ההתייחסות אל אותם מקעקעים היה בהתאם לגודלם מול אותם ענקי הרוח, ובפרט שהמעין בניתוח המציאות של אותם אנשים מבחין בעצמו על חולשת הדברים, וכבר כתב על כך ראב"ד בד"ץ העד"ח הגר"מ שטרנבוך שליט"א במכתב מיוחד שכתב בענין זה וז"ל "...ופלא הדבר שקמו איזה אנשים לפרסם להיתר נגד גדולי ישראל שאסרוהו, ומי לא יחוש אפילו לחשש רחוק דעוון החמור ביותר של הנאה מתקרובת ע"ז, שלדעת הרבה מהפוסקים הוי אבזרייהו דע"ז, ויהרג ואל יעבור, וכ"ש לאחר שכבר נתבררו הדברים בביורר גמור ע"י הבד"ץ דפיעה"ק ועוד רבים מגדולי התורה, הרי לאחר שכבר אסרוהו בית דין אין אחרים יכולים להתיר ח"ו ולומר שטעו במציאות, וזהו תעודת עניות שמוצאים היתר מדומה לאחר שגדולי ישראל כבר אסרוהו".

בפרק זה נתמקד בהוכחה מעל לכל ספק שלא נפלו במאום דברי גדולי ישראל שפסקו לחשוש לאיסור תקרובת ע"ז בפאות הטבעיות, וננצל במה מכובדת זו

להראות קבל עם ועולם עד כמה מוכח מכל המקורות שהתגלחת בהודו הינה מעשה של הקרבת קרבן ונתינה לאליל לשטותם, ולא מעשה התקרחות גרידא²³.

יצאנו מגדרנו להביא ראיות ממקורות שונים, מחמת נסיון המקעקעים, להראות עד כמה מוכרחים הדברים, ולהוכיח עד כמה צדקו מאורות האומה, ועד כמה לא נפל דבר מדבריהם ארצה, ואין מנוס מלהניח הדברים על השולחן.

חשוב לציין שהחומר שיובא להלן לא התפרסם עד לאחרונה, והמתבונן נכוחה בדברים רואה עד כמה אין משמעות למה שהמתירים ניסו לטשטש, ודבריהם נופלים מאליהם לאחר קריאת החומר דלהלן. החומר שיוצג הינו רק חומר קטן ממה שיש במערכת ויינתן בל"נ לכל מבקש.

לפני שנתחיל לברר את הנתונים בהודו, נציין בקצרה ממש את הנקודה שהוצרכה בירור. בהודו ישנם בתי עבודה זרה שנוהגים לגלח את השערות לעבודה זרה.

אולם היו ת"ח שפקפקו שמא אין זה מעשה קרבן, אלא מעשה להסיר האגו והטומאה או מעשה של הכנה וכדומה.

ולכן שליחים נשלחו מטעם גדולי ישראל לברר את העובדות מקרוב, והחליטו שמעשה התגלחת אינו רק להסיר האגו והטומאה, אלא מוכח מהם וממעשיהם שכוונתם גם לתת את השערות שלהם כקרבן לעבודה זרה שלהם על ידי הגילוח.

ואמנם מכיוון שעיקר העדות של השליחים היתה על נקודה זו שהגילוח נעשה לשם קרבן, והמפקקים בעיקר התמקדו על נקודה זו, לפקפק שאין זה אלא מעשה של הסרת האגו והטומאה, לכן במאמרנו נתייחס בעיקר להוכיח בראיות ברורות וחזקות שמעשה הגילוח הוא מעשה שיש בו נתינה לאליל, וכפי שפסקו גדולי הדור זצוק"ל²⁴.

חשוב מאוד מאוד לציין ולחדד! שיש חילוק גדול מאוד בין המתירים לאוסרים בעניין זה. בעוד שהמתירים כדי להתיר חייבים להכחיש ולמחוק כל מקור שמשמע ממנו שיש בגילוח נתינה \ הקרבה לעבודה זרה, וכן הם מוכרחים לומר שאין במעשה של הגילוח שום גדר של 'נותן' ו'מקבל' כדי להתיר את השיער, לעומתם הצד האוסר לא חייב למחוק כל מקור של הצד המתיר, אלא הם מודים שיש שאומרים על הגילוח גם את הטעם של הסרת האגו, או הסרת העוונות, רק טוענים שלמרות הכל, הדבר ממש לא סותר שיש כאן גם מעשה נתינה לע"ז בגילוח השערות, כפי שניתן לראות מכל המקורות, שהרי יש כאלו שאומרים את כל

23. הדברים נכתבו זמן רב לפני המחקר החדש שהבאנו כאן בפרק הקודם.

24. המאמר הינו תמצות של חלק קטן מספר 'וילאו למצוא הפתח' ניתן לקבלו במייל:

הסיבות יחד זה אחר זה תוך כדי דיבור וכוללים את הטעם של קרבן ואת הטעם שהאליל אוהב שיער בתוך דבריהם.

זאת אומרת, שאין עבודתנו במאמר זה להוכיח שאין שום צד שיש בגילוח גם טעם של הסרת הטומאה והאגו, אלא המטרה להוכיח שיהיה איך שיהיה ומאיזה סיבה שתהיה, הדברים ברורים ומדברים בעד עצמם שהגדרת המעשה בעיניהם הוא כקרבן ונתינה, למרות שאר הטעמים שנאמרו, שכלל לא סותרים את זה.

המילה סאקריפיס

והנה, גילוח השער בהודו מכונה סאקריפיס על ידי כולם בלי יוצא מן הכלל, והלשון סאקריפיס על פי רוב וכפשוטו, הכוונה היא לקרבן.

ואמנם טוענים המתירים שייתכן שמשמעות של סאקריפיס אין הכוונה קרבן פשוט, אלא הכוונה הקרבה עצמית, והוסיפו וטענו שכך היא המשמעות המקורית בשפתם, אלא כשמתרגמים את זה לאנגלית נכשלים ואומרים סאקריפיס הגם שהכוונה באמת כנ"ל.

וכאן נשאר מקום לדקדק: **ח**דא שקשה להניח שכולם פה אחד חשבו להשתמש באותה מילה הכי לא מבוררת, וכמעט אף אחד לא הצליח להגדיר הקרבה עצמית במילה יותר חדה וברורה.

דבר שני, הקרבה עצמית תמיד נעשה בשימוש "אני סאקריפיס בעבור" או באנגלית - I am sacrificing for אבל השימוש "סאקריפיס" ל... sacrificing to תמיד הוא במשמעות של קרבן ונתינה.

דבר שלישי, הגם שקיים אצלם המושג של הקרבה עצמית והם משתמשים בו, אבל משתמשים בו בד"כ לדברים שהם באמת במשמעות של קרבן. זאת אומרת, שאכן בדת שלהם כל יסוד כל הקרבנות אצלם זה סוג של ויתור והקרבה עצמית וכדומה, ואומרים מפורש שלדעתם האליל לא צריך כלום, והכל סוג של עבודה מצד הנותן²⁵, ולכן אותה הגדרה שאומרים על השערות אומרים גם על הקוקוס ועל עוד דברים שוודאי שהם קרבנות ממש גם לשיטתם.

ולפניכם תרגום מאנגלית מתוך אחת מיני רבות שכותבים ההודיים בשטותם על שבירת הקוקוס שהיא פעולה של הקרבה עצמית²⁶:

25. ברור שאין בזה שום הוכחה שאין להם כוונה לשם קרבן, אלא הכוונה שאצלם קרבן הוא נאמר דווקא כעבודה מצד הנותן. (ולקמן נברר שלהבדיל אלף אלפי הבדלות הוא הדין אצלנו שכך היא המושג של קרבנות).

26. ניתן לקבל את המקור באנגלית במערכת.

Coconuts are broken for two reasons:-

The breaking of the coconut as an act of sacrifice - **self-sacrifice** for the welfare of all beings. We hope and pray that we may use this human birth to benefit others and for the service of all beings (*sarva-bhūta-hita*).

As a sacrifice to the elementals (*bhūtas*) for the removal of negative and obstructing forces of chaos - *bhūta-bāli*.

שׁוֹבְרִים אֶת הַקּוֹקוֹס בְּגַלְל שְׁנֵי טַעֲמִים. שְׁבִירַת הַקּוֹקוֹס הִינָה פְּעוּלָה שֶׁל סַאֲקְרִיפִּיּוֹס – סַעֲלַפ סַאֲקְרִיפִּיּוֹס (הַקְּרָבָה

עֲצֻמִּית) עֲבוֹר רוּוחַת כָּל הַבְּרִיּוֹת. אֲנַחְנוּ מִקּוּוִים וּמִתְפַּלְלִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּלִידַת הָאֲנוּשִׁי לְהִנָּאת אַחֲרֵיהֶם, וּלְשִׁירוֹתָם שֶׁל כָּל הַבְּרִיּוֹת. כַּסַּאֲקְרִיפִּיּוֹס לִיסוּדוֹת לְהַסִּיר כָּל הַשְּׁפָעוֹת כּוֹחוֹת הַשְּׁלִילִים וְהַמַּעֲכִבִים.

נִמְצָא שְׁבוּדָאֵי הַפְּשׁוּטוֹת הוּא שֶׁהַמִּילָה סַאֲקְרִיפִּיּוֹס כֵּן מֵהוּוֶה רְאִיָּה שֶׁזֶה קְרַבְּנָ, אִם כִּי יִיתְכֵּן שֶׁאֲפָשֶׁר לְדַחֹק בּוֹזָה, אֲבָל עוֹד יוֹתֵר קֶשֶׁה לַעֲשׂוֹת אוֹקִימַתָּא בְּדַבְרֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

כְּמוֹ כֵּן, יֵשׁ לְהַעִיר שֶׁהַמִּתִּירִים כָּתְבוּ כִּאִילוֹ הַשְּׁלִיחִים הַסַּתְכָּמוֹ בַּעֲיָקָר עַל הַמִּילָה סַאֲקְרִיפִּיּוֹס לְחוּד, אֲמַנָּם זֶה אֵינּוּ נִכּוֹן כָּלֵל, וְנִצְטַט מְדַבְרֵי הַרַב דּוֹנֵר:

”אֲבָל אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים שֶׁהַמִּילָה סַאֲקְרִיפִּיּוֹס יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי מִשְׁמַעוּיּוֹת. אִז אֲנִי יוֹדְעִי כִּשְׁהִלְכַתִּי לְשֵׁם שֶׁהַמִּילָה סַאֲקְרִיפִּיּוֹס אֵינָה מַסְפַּקַת. מֵה כֵּן הוּא קְרַבְּנָ? קְטוֹרַת קַמְפוֹר, לְבוֹנָה, קוֹקוֹס, כָּל זֶה הֵם חוֹשְׁבִים שֶׁהוּא סַאֲקְרִיפִּיּוֹס שֶׁל קְרַבְּנָ \ תְּקָרוּבַת לְכָל הַדְּעוֹת.

אֲבָל צְרִיכִים לְדַעַת אִיזָה סוּג סַאֲקְרִיפִּיּוֹס הוּא? אוֹ קְרַבְּנָ אוֹ הַסַּרַת הָאֲגוּ. זֹאת הִיָּתָה הַשְּׂאֵלָה. כִּי אִם הַכוּוֹנָה לְהַבִּיא לְהַאֲלִיל אִיזוֹ מַתְנָה, כְּלוֹמֵר לִיתֵּן דָּבָר לְאֲלִיל, זֶהוּ תְּקָרוּבַת אִם הוּא כַּעֲיֵן זְבִיחָה. וְלִכֵּן זֹאת הִיָּתָה הַשְּׂאֵלָה...

זֶה בְּדִיוֹק הַסִּיבָה שֶׁהִלְכַתִּי לְשֵׁם, וְשֶׁאֲלַתִּי אוֹתָם לְמָה אַתָּה מַתְכוּוֹן כִּשְׂאֵתָם אוֹמְרִים שֶׁזֶה סַאֲקְרִיפִּיּוֹס, וְהֵם עֲנוּ לִי שֶׁהֵם מַתְכוּוֹנִים לְמַסּוֹר אֶת זֶה לְאֲלִיל כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתִּי.”

וְלִכֵּן מִצַּד הַמִּשְׁמַעוֹת שֶׁל הַמִּילָה סַאֲקְרִיפִּיּוֹס, כָּל כְּמָה שֶׁזֶה הַשִּׁימוּשׁ שְׁכוּלֵם מִשְׁתַּמְשִׁים בָּהּ, קֶשֶׁה לְהַגִּיד שְׁכוּלֵם כִּיווֹנוֹ לְאוֹתָהּ הַטְּעוֹת בְּתֵרָגוּם, מִמֶּשׁ כַּעֲיֵן הַנֶּסֶס שֶׁקָּרָה בְּזַקְנִים אֲצֵל תְּלַמֵּי הַמֶּלֶךְ שְׁכוּלֵם כִּיווֹנוֹ לְאוֹתָם שִׁיבוּשִׁים, אֲלָא כַּפְּשׁוּטוֹ הַכוּוֹנָה לְקְרַבְּנָ מִמֶּשׁ, בְּפֶרֶט שֶׁהֵם מִשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ בְּתוֹרַת סַאֲקְרִיפִּיּוֹס ל... בְּמִקּוֹם סַאֲקְרִיפִּיּוֹס עֲבוֹר. וְמָה שֶׁמֵּרְבִּים לְדַבֵּר עַל הַוּוִיתוֹר, כֵּךְ הִיא בְּכָל הַקְּרַבְּנוֹת שֶׁלָּהֶם, לֹא רַק בְּגִזִּיזַת הַשְּׁעֵרוֹת.

מִשְׁמַעוֹת אוֹפְרִינָג

וְהֵנָּה כּוֹלֵם גַּם הַעִידוֹ, וְכֵךְ גַּם מוֹפִיעַ בְּכַתְבֵיהֶם, שְׁכוּלֵם מִשְׁתַּמְשִׁים גַּם בְּמִילָה אוֹפְרִינָג²⁷ לְהַגְדִיר אֶת הַגִּילּוּחַ, וְכֵן נִמְצָא בְּאֵין-סוּף מְקוּרוֹת.

27. הַמִּילָה אוֹפְרִינָג בְּאֲנַגְלִית מְקוּרוֹ מֵהַמִּילָה צְרַפְתִּית ”אוֹפְרִיר”. יֵשׁ בְּנוֹתָן טַעַם לְצִיָּין שְׁמִילָה זֶה נִמְצָא כְּבָר בְּתוֹס’ (מִס’ ע”ז ב. ד”ה אֲסוֹר) כְּכִינוּי לְמַעוֹת שְׁנַתְנוֹ לְעַבּוּדָה זָרָה בְּתוֹר תְּקָרוּבַת.

וכאן קצת יותר קשה לדחות בקש, כי בניגוד לסאקרפיס שאפשר לדחוק ולומר שכולם מתכוונים למשמעות לא כל כך מצויה של המילה סאקרפיס, אולם באנגלית המדוברת אין שום משמעות של אופרינג שהוא במשמעות של הקרבה עצמית, ולכאורה זה אמור להיות ראיה ברורה.

אמנם המתירים התחכמו ששוב ההודיים נכשלו בניסיון לתרגם הדברים, ובאמת אין הכוונה לאופרינג של האנגלית המדוברת, אלא הכוונה לויתור והכנעה, "והאליל מקבל את הויתור הזה".

וכמובן פירוש זה שמפרש את דברי כל ההודים, שכל ההודים נכשלים בלשונם ואינם מתכוונים למה שאומרים באמת, מדבר בעד עצמו, זאת מלבד שכידוע ההודים הם נבערים מדעת ומה שהם אומרים הם מתכוונים ללא פרשנויות.

מלבד זאת חשוב לציין שיש מקורות שמפרשים את הכוונה של אופרינג באופן שלא משאיר מקום לספק.

14. Hair offerings

Another case of the hair offering is that made in fulfilment of a vow or at a temple. In this case the hair appears to be a gift-offering which is made to the god as representing the life and strength of the donor; owing to the importance attached to the hair as the source of life and strength, it was a very precious sacrifice. Sir James Frazer

בספר השבטים והכתות של מרכז הודו²⁸ (נדפס בשנת 1916 למנינים), כתוב על הגילוח בעמ' 36, שהוא אופרינג של מתנה. ונביא לפניכם את התרגום

מדבריו: עוד דוגמא של האופרינג של שערות שנעשה בקיום נדר, או בטמפל. בזה נראה שהשערות הוא Gift-offering אופרינג של מתנה, שנעשה לאליל לסמל החיים והכח של המנדב, בגלל החשיבות שהשערות הם המקור של חיים וכה, הוא סאקרפיס מאוד יקר.

ובזה כבר אי אפשר להכניס כל הדוחקים במשמעות של המילה.

ויש לציין עוד שההודיות אומרות שהם 'שומרות' את השיער לאליל ואף מטפחות אותו ומגדלות אותו, וכמה תמוה וזר לומר שהם מגדלות ומטפחות אותו

וזה לשון התוס': "ולפי פר"ת אין לתמוה על מנהג העולם שאפילו אם היו מחזיקין אותם כעובדי עבודת כוכבים שהרי אינם עושים שום תקרובת אלא במעות, ובזה לא שייך הרווחה והרבה מעות מצויים להם לאותו דבר, ומיהו נכון הוא להחמיר כשבא העובד כוכבים ואומר הלוני מעות לשקרי שקורין אופרי"ר" עכ"ל.

²⁸ "The Tribes and Castes of the Central Provinces of India" by R. V. Russell (published in 1916)

ניתן לקבל תצלום המקור במערכת.

רק כדי להכניע את עצמם יותר, ופשוט מאד שהם מבינות שהם שומרות אותו לאליל ונותנות אותו זמן הגילוח לאליל לשטותם וודאי שיש כאן קרבן לכל דבר.

המילה גיב \ נתניה

ואם עד עכשיו ההודיים עוד לא הצליחו להסביר את מעשיהם, כי בלשונות הללו ייתכן שבשימוש חריג ויוצא דופן אולי יש משמעות שאינה נתניה, אז לכאורה מילה שכל משמעותה היא אכן נתניה, לכאורה לא יהיה בה שום חיסרון. ולכן המילה גיב give באנגלית אמורה לסתום את הגולל.

ואכן המילה 'גיב' מופיעה באין סוף מקורות, כולל באתר הידוע לשמצה gotirupati. שם לאחר שכתוב האגדה מאחורי גילוח השערות, הוסיף: "נתנית (גיבינג') השערות שלנו לאליל הוא סמל של עזיבת האגו שלנו".

Giving our hair to god is the symbol of leaving our ego

וכן הוא בעוד המון מקורות, שהגילוח הינו נתנית השערות לאליל - פשוטו כמשמעו, ועיין בהערה להלן.

מצאנו גם מקור מעניין מאוד²⁹, סיקור על כך שהיה דיון בבית משפט בהודו בשנת 1957 למניינם (כמה שנים לפני שהתחילו בכלל למכור את השערות), והיו שם שני צדדים. מצד אחד מנהלי הטמפל, ה-TTD הוציאו צו נגד הספרים המקומיים בטענה שהספרים המקומיים, זאת אומרת המספרות של חולין בעיר טירופטי אין להם זכות לעשות את הגילוח עבור עולי הרגל שמגלחים לעבודה זרה לאחר שנדרו לגלח. מצד שני, הספרים הגישו ערעור על צו זה, מאחר שעל פי החוק אין לטמפל זכות להגיד איך בן אדם פרטי אמור לנהל את העסק הפרטי שלו, אז איך אפשר להם לומר שאין להם זכות לעשות גילוח לעולי הרגל שנדרו לגלח עבור העבודה זרה.

בית המשפט פסקו לטובת מנהלי הטמפל ודחו את הערעור של המספרות, ונימקו את זה בזה"ל³⁰:

29. הדיון הזה הופיע בעיתון ההינדו (The Hindu) מיום 8 בינואר 1957.
30. "The plaintiffs (T. T. D. Board and others) did not want to prevent the appellants from carrying out their trade. There was no objection to the appellants running their shaving saloons on Tirumala Hills and carrying on the profession of hair-cutting and hairdressing of anyone who visited their saloons. There did not deem to be any objection to the appellants shaving the heads of their customers but the only thing they were not entitled to do, according to the plaintiffs, was to shave the heads of pilgrim-votaries who wished to give their hair to the deity as offering. Therefore what the plaintiffs wanted was not an exclusive right to carry on the profession of a barber."

התובעים (הנהלת TTD ואחרים) אינם רוצים למנוע מהמערערים (הספרים) לבצע את עסקיהם. לא הייתה כל התנגדות לכך שהמערערים ינהלו את סלוני הגילוח שלהם על גבעות טירומלה וימשיכו את מקצוע גזירת השיער והמספרה של כל מי שביקר בסלונות שלהם. לא נחשבה כל התנגדות לכך שהמערערים יגלחו את ראשי לקוחותיהם, אך הדבר היחיד שלא היו זכאים לעשות, לטענת התובעים (הנהלת TTD), היה לגלח את ראשי העולים לרגל שרצו לתת (גיב) את שערם כאופרינג (קרבן) לאליל. לכן מה שהתובעים רצו לא היה זכות בלעדית לעסוק במקצוע של ספר. אז כל מה שהתובעים רצו היה, צו מניעה שחוסם את הנתבעים מלשכנע את הצליינים (עולי הרגל) להאמין שהם אופרינג (מקריבים) את שערם שעל ראשם לאליל כאשר הם גילחו את ראשם על ידי המערערים ושאר התובעים.

בהמשך השופט מוסיף שגם הזכות הממונית של השיער שהוקרב לאליל שייך לטמפל (כנראה היו ספרים שמכרו את השיער אבל בטמפל עדיין היו שורפים את השיער ורק כמה שנים אח"כ התחילו במכירת השיער), ולמרות שהספרים אמרו שישלחו את כל השיער המגולח לטמפל, לא ניתן לבדוק שאכן כל השערות של עולי הרגל שנדרו את שערם לאליל ימצאו את דרכם לטמפל.... וסיים³¹:

לכן נראה לו [לשופט] כי לתובעים יש להם זכות טענה שלפיו המראסדרים [הספרים המיוחדים שהוחזקו במשרה הזו של הגילוח בטמפל] רשאים לגלח את ראשיהם מהסוגדים העולים לרגל שרצו לאופער (להקריב) את שערות ראשיהם לאליל בפדיית נדרים, והטמפל זכאי לשלוט על גילוח ראשי העולים לרגל ולאסוף את השיער שהוקנה לאליל.

לאחר שעסק בנקודות השונות שהעלו הסנגורים של שני הצדדים, קבע השופט כי נראה לו כי מאזן הנוחות הוא לטובת הוצאת צו המניעה, ולכן הוא דחה את העתירה בערעור ובהשתתפות בעלויות [הוצאות המשפט].

So all that the plaintiffs wanted was, an injunction restraining the defendants from inducing the pilgrims to believe that they were offering their hair on their heads to the diety when they got their heads shaved by the appellants and other defendants.

Therefore it appeared to him that the plaintiffs had a prima facie case that the 31 mirasidars were entitled exclusively to shave the heads of the pilgrim-votaries who wished to offer the hair on their heads to the deity in discharge of their vowes and the temple was entitled to control shaving of the heads of pilgrim-votaries and collect the hair which was endowed to the deity.

'After dealing with the various points raised by the advocated of both sides, the Judge stated that it appeared to him that the balance of convenience was in favour of issuing the injunction, and so he dismissed the appeal petition with costs.

יש כמה דברים חשובים בסוגיא דידן שאפשר ללמוד מדיון זה בבית המשפט ההודי שהתקיים בשנת 1957 כמה שנים לפני שהתחילו למכור את השערות, ואחד מהם הנוגע לעניינינו, שכתוב שם לשון ברורה שהם "גיבינג", דהיינו נותנים, את השערות לאליל כאופרינג. ואם בשאר הלשונות של אופרינג אפשר לפלפל ולדחות, כאן לשונם ברור מללו שזהו נתינה גמורה (וכמובן לא שייך לומר שזה רק נתינת השווי מכיון שכלל לא מכרו את השיער בזמן זה), ועיין הערה שהובאו עוד מקורות רבים לכך שההודים משתמשים במילה 'גיב' בהקשר לתגלחת השיער ולנתינת היופי. כמו כן הם משתמשים במילה 'גיב' ביחס למילה סאקריפייס, מה שמוכיח בבירור שאין הם מתכוונים במילה סאקריפייס להקרבה עצמית אלא לקרבן ונתינה.³²

32. לחיזוק הענין ראינו לנכון לצטט למעלה מעשרים מקורות מקורות שונים שיש בהם משמעות של נתינת הקרבת השערות. כמובן אפשר לקבל מהמכון כל מקור עם ההקשר המלא שלו, או את הציטוט המלא, או את ההקלטה, הכל דברים שאפשר לקיימם.

1. הרב א"ד דונר: "ושאלנו אותם מה תכלית כל המעשה הזה? וענו סאקריפייס, ... ושאלנו אותו מה זה סאקריפייס? סאקריפייס זה רק כמו קטורת, כמו ששוכרים הקוקוס? וענו כן כן, זה ממש כמו קוקוס, השיער שלנו זה כמו קוקוס. ושאלנו אבל הרי הוא לא מקבל את השיער, כי לא נותנים את זה לו אחרי הגילוח. וענו, אבל אנו נותנים לו את זה, והסבירו שזה כמו קטורת שהוא לא לוקח מידינו, רק אנחנו מוסרים את זה לו ואמרו שזה אותו דבר... פעם אחר פעם אמרתי להם שזה רק משום הסרת האגו, ולהפחית עצמן וכו', והם חלקו עלי, ואמרו לא לא לא, אני שוחט השיער שלי. מאה פעמים שאלנו, וענו בתקיפות."

2. אמיר דרומי: " כמה פעמים ניסיתי להתל בהם כדי לקבל תשובה אחרת אולי, שאלה: למה את באה לכאן? כי זה מקום קדוש. למה את מגלחת את השיער? כי הוא רוצה את השיער. למה הוא רוצה את השיער? כי יש לנו אמונה שפעם, יש איזה סיפור, יש כל מיני סיפורים, הסיפור היותר שגור שהיה איזה אליל..."

3. מעדותו של ר' גרשון וועסט "פניתי לשני מתגלחים ושאלתי למה הם מתגלחים. א' מהם השיב שהשערות הולכות "To lord Tirupati" ["ללורד טירופטי", וכוונתו האליל שנקרא אצלם גם 'לורד טירופטי'], והשני הוכיח נגדו שזה אינו נכון, אלא השערות הולכות לנ"ד, וכך המשיכו להתווכח ביניהם איזה דקות למי הולכות השערות..."

4. TTY, an organization to help those who want to research the rituals of the temple: One treats giving the hair as sacrifice towards the vows fulfilled by god. It is not mandatory that people have to give their hair to god before entering the temple. As far we know, Hair is NOT impure. Leaving hair after tonsure at tonsuring places will be given to god directly."

5. Gotirupati website: quotes the legend, and finishes off that the idol said he said all the hair given to him by devotees in Tirumala or Tirupati belongs to N'd. Giving our hair to god is a symbol of leaving our ego"

6. Pilgrim in video (1)“Selling (the hair) in the market that is a business, I know very well. But my mindset is I am coming, I am shaving my hairs, I am giving it to god. This is my mindset, my heartset and when I am shaving I am praying for the gods”

7.“INDIAN HAIR INDUSTRIES” documentary“ In this temple in Southern India, thousands of devotees are preparing to make a rather unusual offering. Some of them have waited years for this moment. Growing their hair before giving it to the gods. It is a sacred ritual for millions of hindus.”

8. Documentary“Just Extensions”by Ms. Riqua Hailes. One pilgrim says“god has the scar. The pilgrim has given her hair, to cover the scar. And than god gives (blessing) to her. The pilgrim will come here, they will give their hair. Than the hair will be. on his scar.”

9. Documentary“ Good Hair” from Chris Rock“ When he fulfilled my desires, I promised him Id give him my hair.”

10.“ Entanglement, Emma Tarlo pg. 82: "Hair is a womaḥs beauty,' a woman with shoulder-length hair tells us as we step outside.' When she gives it to god, her beauty goes straight to him.”

11.“ The Tribes and Castes of the Central Provinces of India” by R. V. Russell pg. 36: "Another case of the hair offering is that made in fulfilment of a vow or at a temple, in this case the hair appears to be a gift-offering which is made to the god representing the life and strength of the donor".

12. From Eidus of R` G. West- That the pilgrims explained to him that the offering of hair is identical to the coconut offering, and that hair is not impure.

13. Priest 1: From a conversation R` G. West had with a priest.“ If you offer, this means, we are offering the head, like that, Its symbolic for the head offering, head is the beatification symbolic of the beautification that is the symbolic of the hair offering it is looking like head offering.”

14. Priest 2“ That is why the people all over India come to temple and offer their hair to god and god receives the hair as a holy sacrifice. Why, because offering coconut and other things that are not part of the body and they considered as prasada (offering food to god). But hair offering is from the body that to it [the body], it is the beauty of the person. By offering them he shows it is a sacrifice to the god, and god also considers it as a Holy Sacrifice.”

15. Priest 4“ Originally, he is a live (living) god who came from Vaikuntha and became a statue here. While coming to he met an accident with a cow herd, he throw the axe. Axe make a wound here. At that time he lost hair here. For that only we give hairs to him. Thats the reason we are shaving the hairs here.”

16. Priest 6“ there is a purpose of tonsuring. It is the practice, it is the custom, it is the practice started in Tirupati which has now Correct, correct. I want so many things. If

שליחת השיער ממקום רחוק

בכמה מקורות באינטרנט נשאלה השאלה, מי שנדר לגלח את השערות שלו לאליל, אבל הוא נמצא בדרך רחוקה ולא יכול לבוא לטמפל מה עליו לעשות?

ושני משיבים ענו שאפשר לשלוח את זה לטמפל דרך מישהו שמגיע לשם, והוא ישאיר השערות במקום של הגילוח. ואחד הוסיף שככה הוא עשה בשביל אחותו שגרה בארה"ב, שהם שלחו את השערות של הילדים שלהם, והם הביאו את זה לטירומלא.

והשלישי ענה, שזה לא מומלץ, משום שכל התכלית הוא העלייה לרגל שעושים שמגיעים לראות האליל, והוא אפקטיבי לחלוטין רק כשמגיעים באופן אישי לטירופטי ו'אופער' את השערות.

ואמנם לכו"ע אפשר לעשות כזה דבר, רק שהשלישי מציין שזה לא מומלץ. (ויש עוד כמה מקורות לזה).

והנה זה עוד גילוי שיסוד הגילוח הינו נתינת השערות, ויש לאליל עסק עם השערות, עד שאפילו מי שאנוס ולא יכול לגלח במקום בעצמו, עדיין יש ענין לשלוח את השערות.

---

someonès giving me something free and if I donate that. I got it free Im returning it back so that doesnt, its not a sacrifice its not the thing. But something which I earn myself, I put my effort and I earned something and from that earning, if Im giving it 100% thats a real sacrifice."

17. Priest 7:"In our tradition the Lord Venkat---- has got an injury of his head. one of his, like uh his beauty, lady beauty called Ne--De [Q: She gave her hair?] Yes, Than he said in Telugu that who gives the hair"

18. Priest 8:"Yeah, that means we already offered to god. We already give it to the god."

19. Priest 9:"And the women are giving hair for their own desire to give to Bal.their hair, for their good luck, for their health, a lot of things Like an offering, yeah. So in that way you're giving something to Bala."

20. Priest 10:"Even in different big temples all over India, they go give their hair like a sacrifice."

21. Priest 11:"Q: But do they feel that they're giving the hair to the deity? A: To the god, yes! Q: Do they think in their minds that they are doing it for the deity, that he accepts the hair? A: Yes, yes. Exactly! Exactly!"

22. Priest 12:"People giving hair to Bal.because Bala.. has a bald spot. Had accident got hit with the axe. Ne'd donate to Bala... Thats why people give to the lord. people giving the hair, that belongs to Ned..vi."

למעשה עובדא זו, שמגלחים בריחוק מקום ושולחים את זה לתת בתוך ההונדי, יש לה הרבה מקורות (כולל מספר שיצא ב-1831 למניינם, יותר ממאה ושלושים שנה לפני שמכרו את השערות). גם נצטט דברי כומר אחד בענין.

הדברים נאמרו לתקשורת שלהם בשפת טלוגו. אנחנו שלחנו את זה לשני מפעלים לתרגם תרגום מקצועי לאנגלית, ונצטט כאן רק התרגום לאנגלית שקבלנו, אבל כמובן אפשר להשיג מהמערכת המסמכים המקוריים, עם האישור של חברת המתרגמים שזה מתורגם נכון:

והנה לפניכם דברי אותו כומר³³:

אנו מתחייבים עם האליל שאם נסיים איזה עבודה, אני אבוא למסור לו את השיער שלי (טאלאניללו). נניח שלא היו יכולים ללכת לאליל באותה תקופה. נוצר איזה מניעה. יש אנשים שיספרו אותם וישמרו אותם קשורים בבד. בד צהוב אחד, מטבע נחושת אחד, השיער הזה, שומרים את הכל בבד ומשאירים את הבד בצד. באופן כללי מה שהוא עושה זה שכשהוא מרגיש [שזה] נוח הוא יגיע לאליל יחד עם השיער הזה קשור בבד (מודופו) ויפיל אותו באותו הונדי. בין אם בכפרים או בערים, אחרי טונסטור, קושרים את השיער החתוך בבד ומציע אותם בהונדי, ומציעים את כל מה שיש להם לפי מעמדם... כל זה כבר קורה להרבה דורות. לא משנה מה זה יכול להיות, הכל מגיע אליו. אין בזה שום ספק.

וכמו כן בספר נוסף שנדפס ב-1906 (גם זמן רב לפני שהתחילו למכור השערות), נכתב גם ענין הזה שאם אי אפשר לבוא לטמפל מגלחים השערות, וכשיגיע הזמן מביאים את זה לטמפל.

תרגום מתוך ספר³⁴ "הערות אתנוגרפיות בדרום הודו", מאת אדגר ת'רסטון, וזה לשונו בעמ' 341.

We take a pledge with the idol that If a particular work is completed, I will come .33 and submit my hair (talaneelaalu) to you. Suppose we could not go to the idol at that time. Some obstruction may be formed. Some people will cut their hair and keep them tied in a cloth. One Yellow cloth, one copper coin, these hair...keep them all in a cloth and keep that tied cloth aside. Generally what he does is, when he feels convenient, he will reach idol along with this hair tied in a cloth mudupu and drop the same in the Hundi... Whether in villages or cities, after tonsure, tying the cut hair in a cloth and offering them in the Hundi, offering whatever they have according to their status...all this is going on from ages. Whatever it may be, it all goes to Him. There is no doubt in it Ethnographic Notes in Southern India" by Edgar Thurston (book published in 1906) .34

תצלום המקור ניתן לקבל במערכת.

The forms which votive offerings take are very multifarious. Sometimes, for example, they assume the form of bells, lamps, brass pots, articles made in wood or clay, images of various deities, cradles, leather shoes, coins, the hair of a new-born child, lumps of jaggery, salt and other things. When people are prevented from going to a temple at the proper time, hair is sometimes removed from their children's head, sealed up in a vessel, and put into the receptacle for offerings when the visit to the temple is made. In cases of dangerous sickness, the hair is sometimes cut off, and offered to a deity. "The sacrifice of locks," Mr. A. Srinivasan writes, "is meant to propitiate deceased relations, and the deity which presides over life's little joys and sorrows.

כותב מר א. סרינייוסן "הסאקריפייס של השערות אמור לרצות קשר מנותק, וגם [לרצות] האליל ששורה על השמחה והצרות של החיים.

כשאנשים לא יכולים ללכת לטמפל בזמן הנכון, לפעמים מסירים השערות מראש הילד, וסותמים את זה בכלי, והוגש לכלי הקיבול של האופרינג כשיש בידם לבקר בטמפל. גם במקרים של חולים מסוכנים, לפעמים השיער נגזז ואופער לאליל.

והנה פשוט שלא שייך לומר שזה ששולחים השערות הוי הוכחה שזה לא נתינה בתוך מעשה הגילוח. כי הם מדגישים מפורש ששליחת השערות כתחליף לתגלחת עצמה בטמפל הוא מצב של דיעבד, ואכן יש כמה שלבים וכמה מדריגות לנתינת השערות, אבל אי אפשר להוכיח מדיעבד שאין ענין לעשותו לכתחילה, הלא להבדיל אא"ה גם בקדשים, כל מה שלא שנה עליו הכתוב אינו מעכב, ובדיעבד הוא כשר, והאם זה מוכיח שאין שום ענין בנתינה לכתחילה?

ואמנם כל זה מיותר, כי גם הגילוח שעושים בריחוק מקום, התברר שרובם ככולם עושים מעשה הגזיזה מול הפסל דווקא, והרי אינו סתם גילוח של חולין. (וכן כל התגלחת של ילדים נעשים מול הפסל תמיד).

ומה שטענו המתירים שאתר האינטרנט של הטמפל הוא רק "מכשיר לגיוס כספים" (!), צריכים לציין שזה כלל לא האתר הרשמי שלהם, ובפרט שזה נכתב גם בפורומים וכל מיני מקומות, וכך גם אמרו כמרים שהם לא עובדים כלל בשביל הטמפל, וזאת מלבד שיסוד של כל ע"ז הוא זה שיש איזה מעורב שמרוויח בזה למרות שהוא יודע שזה שקר, ופשוט.

השלט שתלוי על הבניין

מכל מקום, לאחר שהמתירים פסלו את המילים 'סאקריפייס' ו'אופרינג', בטענה שההודיים פשוט לא יודעים לתרגם את כוונתם למילה הנכונה, וכולם תמיד מכוונים לאותה טעות, וכמעט אין אף אחד שמצליח להתגבר על הבעיה הזאת ולהסביר באופן ברור במה מדובר, בהגיון בריא היה נראה שכל כמה שההודיים מדברים בלשונם בינם לבין עצמם, וגם הם לא עונים שאלות לאנשים זרים, אז לפחות בינם לבין עצמם ידברו ברור, ויגידו באופן פשוט מה הולך כאן ומהי כוונתם.

ואכן יש שלט גדול שהיה תלוי בכניסה לבניין שבו נעשית התגלחת, ושם מכריזים בקול גדול מה שהם אמורים לעשות במקום הזה.

יש תיעוד משנת 1954 למני' (עוד לפני שהתחילו למכור את השערות!) שכבר עומד שלט גדול וברור שמכריז בכמה שפות, לשם מה משמש הבניין של התגלחת. ואכן למרבה הפלא, לא כתוב שהוא "מקום להסרת הלכלוך לפני הכניסה לעבודה זרה", או "מקום לבזות ולהשפיל את עצמך לפני כניסה לעבודה זרה", לא מיניה ולא מקצתיה.

אלא כתוב בכמה שפות:

מקום של "סורנדרינג" שער אנושי לאליל.

ולאחרונה, (משנת 2202 למני') החליפו את השלט הישן עם שלט חדש³⁵ שכתוב להדיא "מקום של אופערינג השער לאליל".

ונתחיל ממה שהיה כתוב בשלט הישן באנגלית.

כתוב לשון surrendering (סורנדרינג) את השערות לעבודה זרה. והנה באנגלית של היום המילה הזאת יש לה שני משמעויות³⁶. אכן יש בזה משמעות של ויתור

35. השלט שהיה תלוי מאז 1954 כבר הוסר לפני כעשור. אחרי זה היה למשך כמה שנים שלט פשוט שכתוב רק השם של הבנין (קלאנא קאטא), וגם השלט הנ"ל הוסר בשנים אחרונות, ולמשך זמן מה לא היה שום שלט. בשנת 2022 תלו את השלט החדש.

36. העתקה מתוך המילון.

סורנדר.

פועל.

1. סורנדר - (להודות בהפסד), להפסיק להילחם ולהודות בתבוסה:

לפעמים בהקשרים שונים, (כמו כניעה במלחמה וכדומה) אבל כל זה כשזה מוזכר על האדם. אבל כשזה מוזכר על חפץ, תמיד זה במשמעות של נתינת החפץ, אם כי זה נתינה שנעשה משום איזה כניעה, או לפני איזה כח גדול, (דבר שמתאים לגמרי עם נתינה לעבודה זרה). ולכן מכיון שכתוב סורנדר על חפץ, היינו על שיער אנושי, פשוט שהכוונה לנתינה ולא לויתור.

ומשמעות זו של סורנדר בתור לתת הוא נפוץ באנגלית של הבריטיים, וכידוע האנגלית של ההודיים הוא מהשפעת האנגלית של הבריטיים.

אמנם גם אם היה ניתן להתווכח על המשמעות של סורנדר, בא השלט החדש והסיר את הספק, וכתוב מפורש שזה אופרינג.

יש שטענו שאין לדקדק כל כך במילים באנגלית, כי אולי לא הצליחו ההודיים לתרגם את הדברים בצורה הכי מוצלחת, ואם כן לדבריהם צריכים לשים את עיקר הדגש ע"פ מה שכתוב בשפה שלהם. אמנם לאחר בירור מה שכתוב בשאר השפות, הדברים רק מתלבנים עוד יותר.

והנה בטמיל כתוב "తలపాటు" (סאמרפאנאם), והמשמעות של אותה מילה הוא בדיוק כמו המשמעות של נתינה של קרבן, ונתינה לכח עליון, בשפה המקומית.

והטרחנו עצמנו גם בבירור מה שכתוב בשלט בשפת הטלוגו ובמקום סורנדרינג, כתבו בטלוגו "సమర్పించు" (Samarpinchu) סאמרפינצו. כנראה שזה מאותו שורש של המילה בטמיל, שמקורו ממילה בסנסקריט. עכ"פ לשלימות העניין נביא את התרגום המדויק³⁷ למילה זו בטלוגו:

2. סורנדר - (לתת), לתת משהו שהוא שלך למישהו אחר בגלל שנאלצת לעשות זאת, או בגלל שיש צורך לעשות זאת:

surrender

verb

1. surrender verb (ACCEPT DEFEAT)

to stop fighting and admit defeat:

2. surrender verb (GIVE)

to give something that is yours to someone else because you have been forced to do so or because it is necessary to do so:

37 במקור:

Samarpinchu means "to offer respectfully. For example, when we offer something to god, we say, "దేవునికి సమర్పించు సామగ్రి (dEviniki samarpinchu saamagri)" meaning the material being offered to god.

Samarpinchu - to offer, to offer with respect, with bhakti (devotion)

Arpana - to give, samarpana - to give with faith, devotion, happiness

סאמארפינצו – להציע (אופער), להציע (אופער) מתוך כבוד, מתוך מסירות. לדוגמא, כשאומרים שאנחנו אופער משהו לאליל, אומרים 'דיבינקי סאמארפינצו סא'אמאגרי' משורש "אפרנה" – לתת. "סמארפנה" – לתת באמונה, במסירות ובשמחה.

ובכך רואים בבירור מהשלט שכוונתם למסירת השער, וכתבו את זה בכמה שפות שלא יטעו בזה.

כיצד הם מכנים את הגילוח בשפתם?

והגם שהמצב די ברור עד פה, נמשיך הלאה בגדר אם תמצא לומר.

המשכנו לחקור איך ההודיים מכנים את מעשה הגילוח בינם לבין עצמם. ראשית צריכים לדעת, שהשפה העיקרית המדוברת בטירופטי הינה טלוגו, הרבה מהם מדברים גם אנגלית, וגם מבין מבקרי המקום מצוי שמדברים טמיל. יש לציין שבכל שלט שתלוי במקום יש את כל שלש השפות הללו.

בטלוגו מגדירים את מעשה הגילוח כ'מוקו'³⁸ (Mokku మొక్కు).

התרגום של מוקו³⁹:

א. נדר להקריב (אופער) דבר שיש לכם, לאליל בטמפל. דבר זה יכול להיות ממון, זהב, שערות, או דבר אחר.

ב. מוקו גם משמש כשם של טקס בטמפל.

ג. מוקו, כפועל, הינו מעשה של נגיעה הרגלית של גזקים או אחד שאנחנו עובדים.

ואכן גם בשפה שלהם לא הצליחו לומר שזה סתם מעשה של הסרת הטומאה, אלא זה נאמר בדיוק באותו דרך של שאר הקרבנות.

ובשפה 'טמיל' (וכן זה אותו מילים בהינדי) – המילה הכי מקובלת לטקס זה הינה מוטי קאניקאי (mutikanikkai - ముడికాణిక్కు).

38. לא באנו כאן לאסוף את כל המקורות, והמעין במקורות במילואם יראה שככה המעשה זה מוגדר בעשרות רבות של מקורות.

39. Mokku, a telugu word, means

1. Promise to offer something what you have to a deity (god) in temple, that can be money, gold, hair or any other.
2. Mokku also in the form of an act in a temple
3. Mokku as a verb refers to touching the feet of elders or some one whom we worship

והמשמעות של המילה הזו היא ⁴⁰:

אופרינג של השערות של הראש, שמגולח והוענק לפסל בקיום נדר.

ובאמת 'מוטי' זה 'שער' ו'קאניקאי' – זה המילה שנאמרת על כל התקרובות שיש להם, גם על אלו שמוגשות לפני הפסל ממש.

ובכך גם אם נשאר לנו ספק מהו המשמעות למילים הללו, הרי הדברים מדברים בעד עצמם.

עכ"פ לגבי המילה מוטי אטיטל, הגם שלא ראינו שמשמשים עם מילה זו כל כך כמו שמשמשים עם מוטי קאניקאי, מכל מקום לצורך העניין נברר גם את המשמעות שלה.

מוטי – כבר כתבנו שהמשמעות שלה היא 'שער'.

אטיטל (அடித்தல்) – הכאה, להכות, וכדומה.

ואם כן יוצא שהמשמעות של מוטי אטיטל, הוא להכות שערות – שכמובן בהקשר הנכון הכוונה לגלח שערות.

יהיה איך שיהיה, המשמעות כלל איננה "התקרחות" כמו שהם טוענים, מלבד מה שברוב המקורות בשפת טמיל מגדירים את התגלחת במילים אחרות, וממש לא כמו שניסו להציג את זה כאילו זה דבר פשוט שההודיים מכנים את מעשה התגלחת כ'התקרחות' ותו לא.

האליל אוהב שערות

והנה ודאי פשוט שאם באמת מדובר בטקס של חולין של התקרחות או של הסרת הטומאה, וודאי ובוודאי שההודים לא יגידו שהאליל אוהב שערות, ואם יתברר שהם כן אומרים כזה דבר, אזי גם מכאן יהיה מוכח שמדובר בנתינה.

ואכן העידו השליחים ששמעו מההודיים משפט כזה ש"האליל אוהב שערות". הרב דונר העיד כך, וגם יש סרטון מגוי ששואל את אנשי המקום על זה, והם אומרים לו כך שהאליל אוהב שערות, וכמו כן גם גרשון וועסט שמע נוסח כזה פעמיים, ויש התכתבויות ברורות עם מומחים בדת ההינדית מה שגם מאשרים נוסח דומה.

והנה על כך שהרב דונר אמר שהוא שמע את זה, המתירים עונים שזה לא כל כך ברור מכמה אנשים הוא שמע את זה, כי הגם שהוא אמר לפני הרבנים "הם אומרים" בלשון רבים, וכן לפני הגרי"ש אלישיב הוא אמר את זה ש'הם אומרים' בלשון רבים,

⁴⁰. an offering of the hair of the head shaved off and presented to an idol in fulfilment of a vow.

אבל תוך כדי דבריו לפני הרבנים בניו יורק, פלט מפיו שהוא שמע מאחד שהאליל אוהב שערות, ולכן החליטו שבאמת הרב דונר שמע כן רק מאחד, ורק לא דייק לפני הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

אמנם בראיון ל"דער בלאט" אמר הרב דונר מפורש:

שאלנו לא אחד ולא שתיים, שאלנו עשרות אנשים, וכולם ענו ובאותו מטבע "אנו מספרים שערותינו בתור קורבן לאלילינו - הוא אוהב שיער".

וכן שוב נאמר על ידי ההודיים בשני שיחות שונות לגרשון וועסט, באחד מהם (מצוטט למעלה באות א') הוא דיבר עם שני מגלחים, והם אמרו לו שהשערות זה סאקרפייס, והוא שאל האם זה באותו משמעות של סאקרפייס כמו הסאקרפייס של הקוקוס, והם ענו שזה אותו דבר, וכשהמשיך ושאל אם כן למה לא מכניסים את השיער ממש בפנים, הם שוב אמרו עוד פעם שזה אותו דבר. ואז גרשון אמר להם שהשערות זה דבר טמא, והם הפסיקו אותו באמצע דבריו ואמרו שזה לא נכון, **אלא האליל אוהב את השערות.**

והמתירים תירצו על זה שכונת ההודים שהאליל אוהב את מעשה ההסתפרות, אמנם ההודים אמרו לר' גרשון שזה אותה משמעות של סאקרפייס כמו הקוקוס, והוא חזר ואמר להם שהשערות הם דברים טמאים. והם מפסיקים אותו ואומרים לו שזה לא נכון, אלא האליל אוהב את השערות. היינו שאמרו את זה מפורש בהקשר לזה שטען ששערות זה דבר טמא. ובאיזה דרך אפשר לפרש את זה שהם מכוונים שהאליל אוהב רק את מעשה ההסתפרות ובאמת השיער טמא? הלא אם זה הפשט, למה הם הוצרכו להפסיק דברי גרשון וועסט כשהוא אמר שהשערות הם טמאים, ושקרו ואמרו שזה לא נכון שהשער זה דבר טמא?.

טעמים שונים שנאמרו על הגילוח

הגם שלא באנו עכשיו לדון בכל השטויות של עובדי הע"ז, ובכל הטעמים השונים שנאמרו על סיבת הגילוח, נציין דבר אחד, כי הוא קצת חשוב ושופך קצת אור על סיבת הגילוח.

אמיר דרומי, וגם גרשון וועסט, וכן כתבו כמה חוקרים גוים שחקרו את דתם, העידו שיסוד הגילוח הוא במקום הקרבת הראש ממש. וצריכים לדעת, שפשוטו כמשמעו, שעד לפני כמה מאות שנה, שחיטת אנשים לע"ז בהודו היתה מצויה ביותר. וכיום נותנים את השערות לסמל כאילו נתנו את כל הראש.

הנה תרגום מעמוד 43 של הספר: Sikh Religions and Hair:

Ancient Hindu literature stipulates that a man must be ready to offer his head in the service of God.⁶⁴ It is not known for certain when and why the Hindus began to offer the hair to the deity instead of the head. Presumably at some stage religious and fertility rituals somehow got associated with hair, which began to be offered as an alternative to human sacrifice. In the Temples of the blue Skinned Vishnu in Madras 500,000 pilgrims offer hair yearly. 600 barbers are always in service.⁶⁵ In Triputi Temple (south of India) and in many other such temples hair is offered to the goddess as an offering.

"כתבים עתיקים של ההינדו כותבים שבן אדם חייב להיות מוכן להקריב את הראש שלו כעבודה לאליל. זה לא ידוע בדיוק מתי ומשום איזה סיבה ההינדואים התחילו להקריב השערות לאליל במקום הראש ממש. כנראה באיזה שלב טקסי דתיים איך שהוא השתייכו לשערות, והתחילו להקריבו כתחליף של הקרבת אנשים ממש. בטמפל של אליל... במאדרס, שם מתגלחים 500,000 סוגדים כל שנה. 600 ספרים תמיד עובדים שם. בטמפל בטירופטי (בדרום הודו) וכן בעוד טמפלים דומים, מקריבים השערות לאלילה כאופרינג."

הטעם הזה שמובא גם עלי ספר מוכיח בבירור שמדובר בכעין קרבן, ולא רק בסילוק הטומאה. (למרות שהסרת הראש של ההודי גם הוי הסרת הטומאה... אבל אנחנו מדברים מבחינתם).

יש עוד מקורות, שמגדירים את פעולת הגילוח בבירור.

בספר שנדפס על ידי האונברסיטה שהוא בהנהלת הטמפל, כתבו ספר "הטמפל בטירומלא, מחקר על עלייה לרגל", ולפניכם תרגום ממה שנכתב שם⁴¹ (עמ' 173):

טונסורינג.

TONSURING

Another unique custom of Tirumala is the tonsure ceremony. Pilgrims to Tirumala usually offer the hair on their head to the Lord as a devotional offering. Persons in need of the assistance of the Lord usually take a vow and when they visit the temple offer their hair at the Kalyanakatta - special hall erected for this purpose. A bath in the Pushkarini follows the tonsure ceremony; the pilgrims then enter the temple and worship the Lord.

It is believed that hair offering establishes a bond between the man and the deity to whom it is offered. As one enters Tirumala one would invariably find a cluster of cottages and choultries built for accommodation of the pilgrims. Just

עוד מנהג מיוחד לטירומלא הוא טקס הגילוח. עולי הרגל לטירומלא רגילים להקריב (אופער) השער שעל הראש שלהם לאליל, כקרבן של מסירות. אנשים שצריכים עזרה מהאליל, רגילים לנדור נדר, וכשמגיעים לטמפל, הם אופער השערות בקלאנאקאטא -

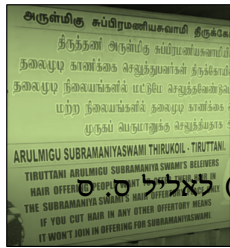
אולם שנבנה מיוחד לסיבה זו. רחיצה בפושקריני נעשית לאחר הגילוח, ואז

הסוגדים נכנסים לטמפל, ועובדים לאליל.

הם מאמינים שהאופרינג של שערות מייצר חיבור בין הבן אדם והאליל שאליו מקריבים אותו.

גם חשוב לציין שלט שעומד בטמפל קטן, ולא בטירומלא, אם כי מתוכן השלט אפשר להבין בקל מהו כוונתם בגילוח השערות.

ולפניכם תרגום השלט:

הקרבת השער של מאמיני ט. א. ס. (שם השיקוף). אנשים שרוצים להקריב ('אופער') השער, [יש להם] לעשות את זה רק במקום של ס. ס. המיוחד להקרבת השער (אופערטורי) בלבד. אם גוזזים השער בשום אופן אחר של אופערטורי, הוא לא יכלל בהקרבת ('בהאופרינג')

והרי יש סדר מסוים איך להקריב אותו, עד כדי כך שאם עושים את זה במקום אחר, זה לא יכלל בקרבן לאותו אליל. אנחנו מתקשים להבין שאם כל המטרה של הגילוח הוא כדי להסיר הטומאה, למה איכפת להם איפה מסירים אותו? אלא כמובן, זו ראייה ברורה שהוא קרבן עבור האליל.

הסיפור השטותי על הקרחת

ואם בכל אלה, עוד לא נתבררו הדברים כל צרכם, אז נכנס עוד שלב לסיבות שמפורסמות על ידי מנהלי בית העבודה זרה כסיבת הגילוח.

כידוע לכל מי שחקר מעט בנושא - עובדי עבודה זרה בהודו יש להם אלפי סיפורים ומיתולוגיות, ויש להם סיפור שטותי מאחורי כל טקס ועבודה שהם עושים. ובנידון של הגילוח, גם לזה יש סיפור שטותי שזכה להרבה פרסום.

תוכן הסיפור השטותי והטמא הוא שהאליל [המסכן הזה] באיזה שלב קיבל מכה על ראשו ונהיה לו קרחת [אוי רחמנות], ואלילה \ נסיכה ראתה את זה וחשבה שזה לא מכובד שיהיה כזה חיסרון על האליל, ולכן היא תרמה משערותיה לאליל. והאליל שהתפעל מהמסירות שלה, הבטיח לה שכל אלו שמגיעים לטירופטי לתת לו את השערות שלהם, הוא יקבל מהם אותם וייתן לה אותם, בשכר אותו מעשה.

הנה תרגום של אחד מהמקורות (מאתר שכל כולו מוקדש למידע על ענייני הטמפל בטירופטי):

הסיפור מאחורי האופרינג של השערות שנהוג בטירומאלא בקלאנא קאטא

Story behind Tirumala Hair Offering At KalyanaKatta

First devotee who gave her hair to god is Neela Devi. Lord Srinivasa named this hill by her name as Neeladri. When Lord Srinivasa was hit by a Shepard on his head, a small portion of his scalp becomes bald. There is no hair growth over that place and this was noticed by Gandharva princess, Neeladevi. She felt such a handsome face should not have any defect. Immediately she cuts a portion of her hair and implants it on his scalp with her powers. As hair is considered as the beautiful aspect of women, Lord Srinivasa notices her sacrifice and he said **all the hair given to him by devotees in Tirumala or Tirupati belongs to Neeladevi**. Giving our hair to god is the symbol of leaving our ego. The word "Talanalalu" is also came from her name.

הסוגד הראשון שנתן השערות לאליל היא נ"ד. לורד ס. קרא את ההר על שמה כנ"ד. כשלורד ס. הוכה על ידי רועה בראשו חלק קטן של קרקפתו נעשה קרח, ואין גידול של שערות באותו מקום,

והנסיכה של גהנדהברא נ"ד שמה לב לדבר זה. היא הרגישה שפנים כה יפות לא ראוי שיהיה להם שום פגם, ולכן מיד היא חותכת חלק משערותיה, ועם כוחותיה היא משתילה את זה לתוך קרקפתו. מכיון ששערות נחשבת היופי של נשים, לורד ס. שם לב להסאקריפייס שלה, ואמר שכל השערות שנתון לו על ידי הסוגדים בטירומאלא או טירופטי, שייכים לנ"ד. נתנית השערות לאליל הוא סמל של עזיבת האגו. המילה טאלאניללו (היינו שער שנזז בבית הע"ז) גם מגיע משמה.

הנה נחזור שוב על צדדי הספק מה הם עושים בגילוח השערות. המתירים טוענים שמדובר בהתקרחות והצד השני זה גילוח שנכלל בו מעשה נתינה באופן מדומיין לעבודה זרה.

ואם כך הם צדדי השאלה, כל מי שיש לו שכל ישר יבין מיד מתוך האגדה, שלא מדובר במעשה התקרחות גרידא להסיר את הטומאה, אלא יש כאן יחס לשערות שנגזזו שהם מתקבלים על ידי האליל עבור האלילה / הנסיכה. והרבה רבנים גדולים שצידדו להיתר, מיד כשראו או שמעו על אגדה זו, נסתם אצלם הגולל על הצד להיתר, כי לכאורה הדברים לא יכולים להיות יותר מפורשים.

והנה המתירים טענו שהמקור הראשון הוא משנת תשס"ו, ולא כל כך מובנת הטענה הזאת ולמאי נפקא מינה, אבל לצורך העניין ידוע לנו מקורות משנת 1990 למניינם. וכן העידו כמה מומחים אמיתיים בדתם שזה לא אגדה חדשה כלל⁴².

ובאמת שאלו כמה מהגויים שם אם זה אגדה חדשה או לא, וכולם ענו שזה לא חדש, ומדובר באנשים יותר מבוגרים מגיל 20, אז הם אמורים לזכור עובדות לפני תשס"ו, ולכן שאלו אותם מה הם יודעים על זה.

⁴² מכיון שהטענה מופקעת לחלוטין לא השקענו הרבה להוכיח את זה, אבל יש סרט ידוע בהודו על כל קורות חייו של האליל, והסרט הוא משנת 1990 למניינם, וכבר שם יש את הסיפור עם הקרחת, ועם השלמת השערות.

כמובן, הגויים הללו היו מופתעים מהשאלה כאילו יש איזה רפורמה בדת שלהם, אבל אף על פי כן ענו בזה הלשון:

ראינה פורי, שהוא העורך של סדרת ספרים מפורסמים שבאחד מהם כתוב האגדה הזאת, שאלו אותו מה הוא יודע על זה, וענה על זה במייל בזה"ל⁴³:

נראה שאתם מאוד תקועים בסיפור על הטנסור (גילוח). אני בן 62 שנים, ושמעתי האגדה כשגדלתי, אז אני לא חושב שזה רק מלפני חמש עשרה שנה...

ושוב בעוד מייל כתב⁴⁴:

כמו בכל האגדות יש מהם שיש מקורות ברורים, ויש מהם שנמסרו בעל פה עד שמישהו רשם את זה באיזה שהוא מקום. אבל האגדה הזאת היא הכי מצוטטת לגבי הגילוח בטירופטי. כן, רוב הסוגדים שמגלחים יודעים הסיפור ומאמינים בה.

ד"ר שאנתה נאיר⁴⁵:

קודם היא כתבה במייל⁴⁶:

ככל שידוע לי, האגדה של נ"ד די ישן. אם זה נמצא בפוראנה כלשהי אני באמת

Reena Puri: You guys seem to be really stuck on the tonsuring I am 62 years old .43 and I've heard this story when I grew up, so I don't think it is 15 years old

As with all legends and myths some sources are clear whereas others may have .44 come through the oral tradition till someone noted it down somewhere. But this is the most quoted story regarding the shaving of head at Tirupati. Yes, most devotees who have their heads shaved do know the story and believe in it.

Q: Did you actually know about the legend of N"d when you were growing up? Do .45 you know if your parents and grandparents knew about it?

A:

1. From my college days (since the 1950's) I have been visiting the Temple of lord venka--- as I studied in one of the colleges run by the TTD in Tirupathi. Since then I have been hearing about many of the legends connected to Lord Venkat--- of Tirupathi including the legend about N"d.

2. There is no possibility for my parents or grand parents to know about this particular legend as we belong to the state of Kerala in India. This temple is located in Andhra Pradesh in India and the Lord is the family Deity of most of them. So those who belong to this State and who are of the age of my parents and grandparents may be knowing about it.

As far as my knowledge about the legend of N"d is concerned it is quite old. .46 Whether this is found in any Purana I really do not know because the Puranas that I

לא יודע, כי הפוראנוס שעברתי לא מזכירות את זה. מסתמא יש איזו התייחסות עקיפה לאגדה זו. לא הקדשתי זמן רב לדעת את מקור האגדות הקשורות ללורד וון. מכיוון שהרגשתי כי בדיקה כזו אינה רלוונטית

ושוב שאלו עוד פעם:

שאלה:

האם ידעת באמת על האגדה של נ"ד כשגדלת?

אתה יודע אם ההורים והסבים שלך ידעו על זה?

תשובה:

1. מימי הקולג' (מאז שנות החמישים) ביקרתי בטמפל של לורד וון. כשלמדתי באחת המכללות המנוהלות על ידי ה-TTD בטירופטי. מאז שמעתי על רבות מהאגדות הקשורות ללורד וון. מטירופטי כולל האגדה על נ"ד⁴⁷.

2. אין שום אפשרות להורי או לסבים לדעת על האגדה המסוימת הזו מכיוון שאנחנו שייכים למדינת קראלה בהודו. טמפל זה ממוקם באנדרה פראדש שבהודו והאליל הזה הוא האליל המשפחתית של רובם [של תושבי המקום]. כך שאלה ששייכים למדינה זו וגילם של הוריי וסבי ייתכן שידעו על כך.

היינו ששאלו אותה ישירות אם היא יודעת על אגדה הזאת, וענתה שהיא שמעה אגדות הללו כבר לפני 70 שנה, כולל אגדה זו, וגם כל הסיבה שההורים והסבים שלה לא יודעים על זה רק בגלל שהם שייכים לאזור ואליל אחר, אבל אכן אנשים בגיל שלהם שהם כן מהמקום הזה, אמורים לדעת את זה.

כמו כן לעיקר הטענה שמדובר רק בפרסומת של מנהלי הטמפל זה לא מובן, כל כמה שהאתר שמפרסם את זה הוא כלל לא האתר הרשמי של הטמפל

על כל פנים, מהכמות הגדולה של המקורות שהאגדה נמצאת בהם (בידינו יש

---

have gone through does not mention it. Most probably there is some indirect reference to this legend. I have not spent much time in knowing the source of the legends connected with Lord Venkate--- as I felt that such probe is not relevant.

47. שימו לב שהיא נשאלה שאלה ספיציפית, האם היא ידעה על אגדה זו כשהיא גדלה, ועל זה היא ענתה שהיא ידעה המון אגדות ב-70 שנים האחרונות כולל אגדה זו. אילו היא שמעה רק לאחרונה על אגדה זו, בוודאי לא היתה עונה תשובה כזו, ואין שום הגיון בזה שהיא כוללת אגדה זו במקשה אחת עם שאר האגדות. כמו כן מהמשך דבריה מבואר שהיא נקטה שהאגדה ישנה, כי היא הדגישה שכל הסיבה שהסבים שלה לא ידעו מזה, זה רק בגלל שהם מאזור אחר בהודו, והיינו אילו הם היו מטירופטי היא חושבת שהם כן היו יודעים מזה. וגם אם נאמר שזה רק השערה שלה, אבל ברור שהשערה שלה שווה פי אלף מההשערה של המתירים.

יותר מ-75 מקורות!), נראה ברור שהודיים יודעים ומאמינים בזה, ומצטטים את זה גם אם הם עצמם לא מקבלים שום רווח מהפרסום הזה.

אבל האמת שאין צורך בכל מה שכתבנו וחבל להתעסק בזוטות על דברים של מה בכך. מאחר שהטענה העיקרית, שאמורה להיות פשוטה וברורה אצל כולם! היא שכל עבודה זרה שבעולם הינה שקר גמור, ואינה אלא המצאה. והסיבה שהמציאו את דרכי עבודה זרה לאורך הדורות הוא תמיד היה לספק את התאוה של איזה גורם מעורב. ולכם גם אם אכן מנהלי הטמפל מרוויחים בזה, כל כמה שהם מצליחים לעבוד על האנשים ולגרום להם לחשוב שהאליל חפץ בשיער, ע"י אגדה מומצאת וחדשה ככל שתהיה, הרי זו עבודה זרה בהידור!!

ושמא תאמר שאם מנהלי המקום לא מאמינים בזה אין זה עבודה זרה, אז כבר היה לעולמים שהיה כומר שלא האמין בעבודה זרה, אלא עשה כן כדי פרנסתו, ואעפ"כ מבואר שזה היה עבודה זרה בהידור! הלא זה גמרא ערוכה בבבא בתרא (קיא. וע"י ברשב"ם שם) ששבואל בן גרשום היה כומר לעבודה זרה, הגם שהוא לא האמין בה בכלל, והיה עיניו צרה בעבודה זרה (ע"י ירושלמי ברכות סד:), ואף על פי כן, הפסל של מיכה מפורש בפסוקים שהיה עבודה זרה ממש, למרות שהכהן לא האמין בה בכלל, ועשה הכל כדי להרוויח כסף, כמו שכתוב בשופטים (יז, י) "ויאמר לו מיכה, שבה עמדי והיה לי לאב ולכהן, ואנכי אתן לך עשרת כסף לימים וערך בגדים וגו'".

וראוי לציין גם לדברי הרמב"ם ריש הלכות עבודה זרה, שכתב (פרק א הלכה ב' מהלכות ע"ז) שההשתלשלות של כל עבודת הפסלים בעולם, הגיע מדברי הכומרים שהמציאו שקרים שהם עצמם לא האמינו בהם, ורק ההמון עם טעו בזה, ואעפ"כ ברור שזה עבודה זרה.

למי מיועד השערות על פי האגדה זו?

כאמור החקירה כאן אינו למי מיועדת הנתינה, אלא הענין להוכיח שבכלל מדובר במעשה נתינה ולא במעשה של הסרת הלכלוך. אבל לחקור לאיזה אליל מיועדים השערות על פי שטות זו, זה כבר להיכנס לפילוסופיה של עבודה זרה, שבכלל לא אמור להעלות או להוריד בדיון שלנו, מכל מקום נדון בדברים:

והנה במקור של הסיפור איך שהביאו לעיל, כתוב מפורש: האליל אמר שכל השערות שנתון לאליל בטירומאלא או טירופטי, שייכים לנ"ד.

ובאנגלית: he said all the hair given to him by devotees in Tirumala or Tirupati belongs to N"d

והיינו שהשערות נתון לו, והוא מקבלם, ושוב נתון אותם לנ"ד. ולכן לכאורה זה אמור להיות גילוי מפורש שהשערות נתונים לאליל.

וגם גרשון וועסט חקר נקודה זו, ושאל את זה לכומר אחד אם השערות נתון לו או לה, והכומר הסביר לו בפרוטפרוט את שטויותיהם:

והנה ציטוטים מאותו שיחה⁴⁸:

ש: אתה נותן השערות ללורד 'בלגני'. תחילה זה הולך לבלגני. ובלגני נותן את זה לנ"ד? היינו שהם נותנים את זה לבלגני, אבל בלגני נותן את זה לנ"ד?

כומר: אם אופער בשביל בלגני, בלגני נותן לנ"ד... הם מתפללים לאליל שכל האופרינג ינתן לנ"ד בלבד, [היינו] לאחר חיתוך השערות בטירומלא שכל השערות ילך לחשבון של נ"ד.

והיינו שהוא שמע דברים ברורים על שטויותם שזה הולך לאליל שנותן את זה לנ"ד.

תגלחת בפני האליל

הנה, בהלכה כדי לעשות תקרובת עבודה זרה ברור שאין שום צורך שפסל יהיה נוכח בשעת מעשה⁴⁹. וגם בתשס"ד כשהעיד הרב דונר לפני הרב אלישיב הוא לא

Q: You give the hair to lord Bala..? First goes to Bala..., and Bala.. give to nee--di?... 48. So, they are giving to Bala.., but Bala.. giving to N"d?

A: If you offer for bala--, bal-- give to Nee"d... They pray [to] god, that all the offerings should be given to n"d only. After cutting the hair, cut your hair in Tirumala, that all the hair goes to n"d account.

49. נסכם הסוגיא בקצרה. בגמ' ע"ז נט: וכן חולין מא. נחלקו חכמים וריב"ב וריב"ב אם ניסוך שלא בפני ע"ז אוסר את היין – חכמים אסרוהו וריב"ב וריב"ב התירוהו. והנה תוס' חולין מ. ד"ה לפני עכו"ם כתבו שבשחיטה כו"ע ל"פ שגם אם עשאו שלא בפני עכו"ם אם כיוון לשם עכו"ם הבהמה נאסרת. להלכה מבואר ברש"י ע"ז נט ע"ב [ד"ה לאו כל], ובתוס' שם [ד"ה אמר רב אשי ושם גם בשם הרשב"ם] שהלכה כחכמים, ומנגד דעת הרא"ה שקיי"ל כריב"ב וריב"ב, אולם עיין בב"ח סימן קכ"ג שדייק מדברי הרמב"ם והטור שפסקו כחכמים בהא שיש ניסוך גם שלא בפני ע"ז, וכדברי הב"ח מבואר גם בלח"מ הלכות מאכ"א פ"א ה"ד.

והנה לפ"ז כל צורה של עשיית תקרובת שלא בפני ע"ז, אם עושים אותה לשם ע"ז נאסרת, וכך מבואר בחידושי חת"ס ע"ז כט: וכך כתב בשו"ת זית רענן ח"ב סימן י"ג, ועיין גם בדברי החזו"א [נוז].

ואמנם העבודת עבודה בע"ז נא' הסתפק בזה לגבי שבירת מקל, אולם כבר נודע שברשב"א ע"ז נא' כתב להדיא לגבי לישת לחם שנאסר אפילו שלא בפני האליל.

והנה אף הגריש"א שבתשובתו בתש"נ צירף צד קולא שצריך בפניה [ויל"ע מה יעשה עם הרשב"א], מכל מקום למעשה הורה בתשס"ד לאסור מכל וכל וכפי שכתבנו למעלה.

נמצינו למדים שחת"ס הזית רענן והחזו"א סבורים שלא צריך כלל בפניה בכל סוגי התקרובות, וכן מוכח מפשט דברי הרשב"א. וכן מבואר גם באבן האזל הלכות עכו"ם פ"ג שכל תקרובת

ביסס דבריו על זה שיש פסל לפני המגלח כלל, אלא טענו שכל ההר נחשב בעיניהם כמקום קדוש, או שכל כמה שכוונתם ידוע אין שום נפק"מ, וכן על זה הדרך, וכל הנידון כאן הוא ממש לרווחא דמילתא.

לפני שבאים לדבר על הצורה של הבניין ששם עושים את הגילוח, נצטט מה שאמרו שני כמרים בנושא:

ראיון עם כומר גדול (מוסרט, ואפשר להשיגו)⁵⁰.

ש: אם הענין הוא לגלח לאליל, מדוע אינכם מגלחים בטמפל עצמו? האם זה משום שאין מספיק מקום?

ת: בעבר היו לנו את כל השירותים האלו בתוככי המגדלים של הטמפל עצמו. אך במשך השנים, האוכלוסיה של האנשים מתגדלת, והמספר של הסוגדים התגדל ביחס. ולכן בימינו זה נעשה בריחוק מקום, בעיקר לספק הרצון של הסוגדים, בלי להפריע למנהגי ההינדו, אז מרחיקים את זה, לספק להם שירות יותר טוב.

וכן הכומר הראשי אמר לאמיר דרומי:

ש: במקום שמגלחים, האם צריך להיות שם אחד מהאלילים, או פסל או תמונה של אליל? ת: באולם. תמונת האליל או פסל של האליל יהיו באולם.

ש: באולם? ת: באולם. היכן שמגלחים.

ש: היכן שמגלחים? ת: רק לפני אלילים הם מגלחים⁵¹.

שיש בה מעשה עבודה אין צורך שיהיה בפניה וכן מבואר גם בשבט הלוי ח"ב סימן נ' על קרבן שמיחדים לע"ז כפי שכתב הגר"ש רוזנברג שליט"א בקונטרסו על נידו"ד.

Q: If the point is shaving to the idol, why don't you tonsure in the temple itself? Is it because there is not enough space?

A: In the past, all these were used to be within temple gopurams. Whereas, during the years thereafter, the human population is going on growing. The devotees' number is also correspondingly increased. In the later days, this is being going on distancing away. As it is mainly keeping the interests of the devotees without disturbing the Hindu customs, they are distanced and to provide better conveniences is our responsibility.

Q: Where they shave do they have to have one of the gods, either a statue or a picture of the gods? A: In the hall. The gods picture or statue will be in the hall.

Q: In the hall? A: In the hall. Where they shave

Q: Where they shave? A: Before the god only they shave.

וכעין זה הם דברי ד"ר שאנתה נאיר⁵²:

האופרינג הזה נעשה בבניין נפרד מסיבות נקיון, וגם לא עושים שום קורבנות לפני האליל הגדול בתוך הטמפל. סוגדים לא מקבלים שנייה לעמוד לפני האליל.

מדבריהם מוכח שאין כלל קפידא לעשות את הגילוח דווקא רחוק מהטמפל, זה רק ענין פרקטי, וכן יש קפידא שיהיה פסלים במקום שמגלחים. והגם שאין שום צורך הלכתי שיהיה צורות של ע"ז בתוך מקום הגילוח כדי להגדיר את השערות כתקרובת עבודה זרה, זה מוכיח שזה ממש לא ענין של חולין. כמו כן, יש שכתבו שבגלל שהמציאות בהודו שיש צלמים ותמונות תלויים בכל בית ובכל מקום, רצו להוכיח מזה לכאורה שזה לא עבודה זרה, מעצם זה שזה כל כך נפוץ. אמנם לא ברור מה ההוכחה שלהם, הלא כך היא הדרך של עבודה זרה לעולמים שהגוים היה להם פסלים בתוך כל בית (כמבואר בעבודה זרה כא.).

ולעצם החילוק בין תמונות ולפסלים, זה לשונו של אחד הכמרים הראשיים בראיון (מוסרט וניתן לקבלו)⁵³:

אנחנו יכולים להקריב בכל מקום בטירופטי. בקלאנא קאטה (אולמות הקרבת שיער) ואנחנו יכולים לראות צורות אלילים בכל מקום בקלאנא קאטה. כך שזה אותה צורה ואין שום הבדל היכן אנחנו מקריבים, כל ההבדל כאן זה שהם לא עושים "פוגיה" (סגידה). רק ע"י אמירת "כוזיבא" אנחנו מקריבים את תפילותינו.

ובראיון נוסף אמר הכומר⁵⁴:

שאלה: האם הצורות והאלילים באולמות התגלחת זהים לאליל הגדול בטמפל הראשי?

.52 This offering is made in a separate building due to reasons of cleanliness, and also because no offerings are made in front of the idol in the temple. Devotees do not get even a second to stand in front of the Deity.

.53 We can offer anywhere in Tirupati. In Kalyana Katta (place to offer hair), and we can see idols everywhere in kalyana katta..so it is the same image and won't make any difference where we offer Only difference here is they don't do "pooja" (worship) just by saying govin-- we offer our prayers.

.54 Q: Are the icons & idols in the tonsuring hall the same as the big idol on the main temple...?

A: This Venkat--a Swamy statue is all the same in all places. 'yeka hastam katinchaivaa vamee shankam sarichhame dakshane chakra hastamcha yekam vaikunta hastakam peetambadharam devam naanaa alankaara shobhitam alrmelmanga samyuktham

כומר: האליל "קטסטרופה" הוא אותו דבר בכל מקום... אותה פוזה... (מדקלם מ'ספריהם') כל פסל או אליל או צורה הם אותו דבר בכל מקום. ולא יהיה שינוי ביניהם.

מיותר לציין שכל זה לא קרב למה שטענו המתירים שהתמונות הם תמונות נוי!, ותמוה איך מקילים ראש בצורה כזו באיסור כ"כ חמור.

וכן העיד אמיר דרומי בהרחבה בתשס"ד, ובדו"ח שלו כתוב:

אחרי כן שאלתי אם הם מחשיבים את תמונות האלילים בתור האלילים עצמם שלפניהם יש להתפלל. בתשובה לשאלתי נטל האיש תצלום של פסל האליל וקרב אותו אל כל אחת מעיניו בחרדת קודש ואז חזר ושם אותו בכיסו.

ובהמשך גם כתב:

כאשר שאלנו על ההבדל בין פסילי האלילים לבין תמונות האלילים הוסבר לי שהאליל נמצא בכל מקום ולפיכך אפילו תמונה, או בובה מחומר פלסטי מתייסיים אליו בהערצה. לפי הבנתי, קיימות רמות שונות של קדושה, מן הרמה הקדושה ביותר בתוך הטמפל הראשי ועד לכל הטמפלים הרבים האחרים.

ולכן היוצא מכל זה, שחדא אין קפידא שלא לעשות את הגילוח ליד הטמפל ממש, ומאידך כן יש קפידא לעשותו דווקא במקום שיש תמונות של האליל, והתמונות לדעתם יש להם דין של עבודה זרה. וכאמור כל זה אין בו נפקא מינא לעצם הלכות תקרובת עבודה זרה, מכל מקום זה מגלה על חשיבות ענין התגלחת.

האם שייך הקרבת דבר טמא

אחת הטענות התמוהות שמועלות מידי פעם היא שלא שייך שההודים מקריבים דבר שהוא טמא להם.

א. עוד לפני שנתחיל לדון בדתם הטמאה, נביא שתי דוגמאות מהיהדות של דבר שהם לכאורה דברים טמאים, ואעפ"כ יש להם חלק בקרבנות.

והיינו הדם והחלב.

הרמב"ם במורה הנבוכים (חלק ג פרק מח) כתב הטעם של איסור אכילת חלב:

וכן חלב הקרב משביע ומפסיד העכול ומוליד דם קר מדובק, ושרפתו היתה יותר ראויה מאכילתו, וכן הדם והנבילה קשים להתעכל ומזונם רע.

וכע"ז איתא בספר החינוך (מצוה קמז):

ועל כן היה מחסדי האל הגדולים עלינו, אנחנו עמו אשר בחר, להרחיק ממנו כל מאכל מזיק אל הגוף ומוליד בו ליחות רעות. וזה הכלל שיש לי לפי הפשט בכל איסור המאכלות, כמו שאמרנו למעלה. וידוע כי החלב דבק ומוליד ליחות רעות.

וכן הדם, מלבד מה שכבר כתוב במשנה (מכות ג, טז) "רבי שמעון בר רבי אומר, הרי הוא אומר רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש וגו', ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר כו". וכן הגמ' במכות טז: שהשותה בקרנא דאומנא עבר משום בל תשקצו בגלל הדם שנמצא עליה.

גם על מאיסות הדם בטבע האדם - כתב הרמב"ם בהרחבה במורה הנבוכים (ח"ג פרק מו):

ודע, כי הדם היה טמא מאד בעיני הצאב"ה, ועם כל זה היו אוכלים אותו מפני שהיו חושבים שהוא מזון השדים, וכשאכל אותו מי שאכלו כבר השתתף עם השדים ויבואוהו ויודיעוהו העתידות, כמו שידמו ההמון ממעשי השדים, והיו שם אנשים שהיה קשה בעיניהם אכילת הדם כי הוא דבר שימאסו טבע האדם, והיו שוחטים בהמה ומקבלים דמה בכלי או בחפירה ואוכלים בשר השחיטה ההיא סביב דמה, והיו מדמין במעשה ההוא שהשדים יאכלו הדם אשר הוא מזונם והם יאכלו הבשר, ובזה תהיה האהבה והאחוה והרעות להם, בעבור שאכלו כלם על שלחן אחד ובמושב אחד, ויבאו להם השדים ההם לפי מחשבתם בחלום ויגידו להם העתידות ויעילו להם, אלו כלם דעות שהיו נמשכין אחריהם בזמנים ההם ובחרים אותם, והיו מפורסמות לא היה ספק לאחד מן ההמון באמיתתם, ובאה התורה השלמה ליודעיה, להסיר אלו החליים הנאמנים ואסרה אכילת הדם, ועשתה חיזוק באיסורו כמו שעשתה בע"ז.

ומבואר מדברי הרמב"ם, שהטבע הוא למאוס בדם מצד עצמו, וגם עובדי ע"ז היו חושבים שהדם הוא דבר טמא, ואעפ"כ אכלו את הדם או הגישוהו להם כדי להידבק בשדים.

והנה גם הדם וגם החלב, למרות כל הנ"ל, הינם חלק עיקרי של הקרבנות, שעיקר הכפרה הוא בזריקת הדם, וגם החלב מוקטר על גבי המזבח, והגם שמצד עצמם דברים אלו נחשבים מאוסים, אין בזה שום סתירה שהם חלק של הקרבן.

ב. ושוא תאמר התינח דת האמת, אבל אולי להבדיל אלף אלפי הבדלות בדתם הטמאה זה אחרת?

אז יש לידע, שגם בהודו, אותם שערות שהמתירים בטוחים שלפי דתם זה אמור להיות דבר טמא, ולכן טוענים שצריכים להסיר את השיער לפני שנכנסים לטמפל

או לנהר המקודש להם, הרי במציאות אנו רואים מפורש שיש הרבה מקרים ובוודאי היו הרבה מקרים ששם זה ברור לגמרי שהשער קרבן עם הקרבה ונתינה לאליל ולנהר בפועל ולא חששו שהשער טמא.

באחד מספריהם העתיקים, המכונה 'מהרבראטא'⁵⁵ (עוד יותר ותיק מהפוראנס, מלפני יותר מאלף חמש מאות שנה) מסופר סיפור על אדוק אחד שכעס על מישהו, ולכן כדי לעורר כוחות ללכת להרוג את אותו אחד, עשה מה שעשה ועשה כן על ידי שלקח קצת משערותיו, ושם את זה לתוך המזבח של הקרבנות, וכשהוא שם את זה, גם אמר את 'הציטוטים הנכונים', ועשה את זה פעמים...

זה נכון שזה לא נאמר בהקשר לעבודה, אבל רואים שהיה אצלם כזה מושג של הקרבת השערות כקרבן ממש, למרות שאולי השערות אמורים להיות דברים טמאים.

ג. אבל למעשה, את עיקר העניין שהשערות הם קרבן ממש רואים בבירור בגילוח הראשון שעושים לילדים (בשם 'מונדן').

בגילוח שעושים לילדים, התגלחת תמיד נעשית ליד פסל או תמונה, והשערות נלקחים, לפעמים מונחים בטס של זהב - שעליו מניחים כל התקרובת שלהם, לפעמים זה מוקטר על המזבח ממש, ולפעמים שמים את זה בגללים של פרה (שלשטותם זה דבר קדוש, ככל מה שיוצא מהפרה), ויש פעמים או מקומות שהשערות נזרקים לתוך הנהר גנגס שלשטותם גם הויה אלילה. אבל מה שברור, שעושים משהו שהוא כמעשה נתינה, וזאת למרות זה שהשערות אמורים להיות דבר טמא.

מכיוון שזה לא העניין שלנו לדון על מנהגם בגילוח ילדים לא נרחיב בזה, ואמנם מי שרוצה המון מקורות על זה, שיפנה למערכת.

תרגום ממקור אחד⁵⁶:

"כשהשערות של הילד הוסרו, השערות לא נזרקו סתם, אלא מכבדים השערות בגלל שזה מגיע מבן אדם, ולכן או שורפים את זה במערכה (מזבח) של הטמפל, או שזה נקבר ליד ביתו של הילד, או שהוא ניטל לתוך הנהר הגנגס. זה משמעותי, מכיוון שההינדואיים מחשיבים את הנהר להיות התגשמות של אלילה ג... ומאמינים שלרחוץ בנהר יסיר את העוונות של הבן אדם".

Mahabharata Section CXXXVI

.55

And being thus seized with passion, the great sage of a highly irascible temper, tore off a matted lock of his hair, and with holy mantras, offered it as a sacrifice on the sacred fire. At this, there sprang out of it a female exactly resembling his daughter-in-law.

.56. ניתן לקבלו במערכת.

הרי שזה ברור שהיו (ושעדין יש) הרבה מנהגים של נתינה של ממש בשערות של ילדים, למרות שייתכן שאולי לפי הדת שלהם השערות הם דבר טמא, ובהכרח שגם לפי דתם זה לא סתירה שהשיער הוא קרבן.

כמובן, לא באנו להוכיח שהשערות של הילדים מוגשים כתקרובת, אלא שעצם ההנחה הזאת שדבר טמא לא יכול להיות תקרובת, או שזה לא נכון, או שהם לא אחוזים שהשערות הם דבר טמא, כי ברור שיש פעמים שהשערות ממש מוגשים כתקרובת.

והנה, מלבד הנ"ל, יש גם מקורות עתיקים על התגלחת הרגילה שעליה אנו דנים שמוכיחים שהיה נהוג מעשה נתינה.

ולפניכם ציטוט מתוך ספר אנגלי ישן בשם ASIATIC JOURNAL שיצא לאור בשנת 1831 עמוד 194 שמתאר את הקורבנות בטירופטי מתוך ניסיונו האישי כשביקר בטירופטי, תרגמנו כאן רק החלקים הרלוונטיים⁵⁷.

הטמפל הזה מיוחד בהמנחות שהוצעו (אופער) לאליל ע"י עובדי ווי... מסביב העולם ההודי. הנסיכים שולחים דברים מאד יקרים... בעוד שפשוטי ועניי העם שאין להם הרבה לתת, מביאים המנחה עטוף ב בד של שעה, להביא קצת אורז מוכתם עם מונזל, הסיבה של הקרבנות האלה כי לאליל היה (ומסופר שהיה לאליל חתונה ומשלמים הריבית)... האופרינג הללו, או קאניקאי (כינוי של הקרבן בלשונם) עשויים בדרך כלל ממניעים שלובים הם ממכלול דברים בעל ערך, גושי כסף וזהב, מטבעות מכל הסוגים, שקים של רופי, כסף מנחושת, תבלינים, שיער שנגזז מהראש, הרבה פעמים שנדרו את זה כשנולד ילד קטן, וגם ניתן ע"י בחורות יפות ע"י נדר של הוריה, בן אדם חגיר יביא רגל מכסף, וגם עיור יביא עין מזהב או כסף... שמביאים את הקורבנות...

ההינדואים או סומכים על השליחים שלהם להביא האופרינג למקומו, או הם משיאים את הקאניקאי לבד ללרגלי הפסל.. (א"ה הכוונה ליד רגלי האליל ממש).

ומפורש בהתחלה שנכלל בהקרבנות (קאניקאי) גם שערות, והקאניקאי מובא לפני רגלי האליל. חשוב לציין, שמוזכר שם בהקשר לזה האגדה ע"כ שיש לאליל חוב מהחתונה ועל הריבית, וזהו סיבת הגילוח, הגם שזה נכתב יותר ממאה שנה מלפני שהחליטו למכור את השערות.

ולפניכם תרגום מציטוט נוסף מספר ישן אחר בשם "מחשבה דתית לחיים בהודו" שיצא לאור ב-1883 (עמ' 376) שמתאר את הקרבת השיער לנהר הגנגס וכדו' ומזכיר את הסרת העוונות ומתאר מעשה של אשה שהקריבה את שעה כקרבן לאלילה של נהר הגנגס:

---

57. ניתן לקבל התצלום במערכת.

מאיך נשים מקפידות לשמור את שערם שלם, הם מתגאות באורך ובכובד של השיער, לאישה להיפרד משערה נחשב לאחד מהביזיונות הגדולים, והכי גרוע מכל הניסיונות, זה סימן של אלמנות, אך בחלק מהמקומות הקדושים בפרט בחיבור של הנהרות, החיתוך והאופרינג של כמה קווצות שיער (ועני-דאנאם) ע"י אישה מסורה, זה נחשב מעשה מאד גדול.

איש ברהמין (כהן דת-כומר) מדרגה גבוהה בהודו תיאר לי איך שהוא לקח את אשתו לקיום הטקס בנקודת המפגש של נהג הגינגס וג'ומנא, נחשב לאחד המקומות הכי קדושים לעליה לרגל בהודו, קבוצת כמרים ליוו אותה לגדות הנהר, כשהם לוקחים איתם קוקוס ועוד סוג של אגוזים, פרחים, ועוד דברים, בחיבור של הנהר הושיבו אותה ונתנו לה לסגוד עבודה לנהר הגנגס. אז אחד מהכמרים אמר טקסטים ותפילות מסוימות מה'וודה' כשהוא מחזיק זוג מספריים של זהב ביד שלו, חתך לה כחמש סנטימטר משערה הארוך, קווצות השיער האלה הונחו בתור אופרינג יקר בתוך כלי ממתכת יקרה עם הוספה של חמש רופי, כדי שהמתנה יהיה יותר מקובל אז הבעל מזג מים על היד של הכומר, שלקח את הכסף לעצמו וזרק את השיער לתוך הנהר, האשה הניגזזת הרגישה שהמתנה הזאת של קווצות שיער לאלילה של הנהר היא זכות גדולה בשבילה...

וכמובן, חוץ מכל זה יש את העניין שמקצתם מביאים קצת מהשערות שלהם בפנים, לאחר הגילוח. זאת אומרת, שהם לוקחים את השערות שלהם מתוך חדר הגילוח, ומביאים את השערות להונדי הגדול, ששמה שמים את כל האופרינג שלהם, וכמובן שאר הדברים שמקריבים ושמים בהונדי הם במשמעות של נתינה לאליל (קרבן), בלי ספק.

והנה מציאות זו שיש מקצתם שמביאים את זה בפנים, נאמר על ידי שני השליחים בתשס"ד, ואמנם יש עוד המון מקורות בלתי תלויים שאמרו את אותו הדבר, כולל המקורות שפשוט כתבו על העובדה הפשוטה שמרוקני ההונדי הוצרכו להפריד את הדברים, והיינו את השערות מבין היהלומים ועוד שאר הקרבנות, ושערות הללו נמכרים יותר בזול מכיוון שהם מעורבים והפוכים (אינם מסודרים ביחד כדרך גדילתם) ובגלל זה הם פחות איכותיים.

וכן כתוב בכמה ספרים שיצאו לאור עוד לפני תשס"ד. בספר "טירומלא, הפנורמה של שבעת ההרים" שיצא לאור על ידי הנהלת הטמפל בעצמו בשנת 1999 למניינם, כתוב על ההונדי (עמ' 25):

...כל האופרינג של הנדרים מאת הסוגדים מונחים לתוך הכלי הזה שנקרא קופרה. זה [היינו האופרינג] משערות שנגלח מהראש של אנשים ונשים, עד ליהלומים, שרשראות, צמידים, וכו' (כל מיני תכשיטים).

וגם כאן מפורש שהשערות היו בהונדי לפנים. וכן מפורש בספר שיצא בשנת 1875 למניינם, שגם שם מבואר שהשערות נכנסו להונדי בפנים.

18 The stock position of Human Hair put for sale is follows.

1. First Variety	--	4000 Kgs
2. Second Variety	--	14250 Kgs
3. Third Variety	--	22640 Kgs
4. Gray Hair	--	150 Kgs.
5. Hundi Hair	--	175 Kgs.

קיבלנו גם מסמך רשמי שהשיג השליח אמיר דרומי בתשס"ד, ושם המחירון של השערות מהטמפל, ומוזכר מפורש שמוכרים בנפרד את השיער שהיה בהונדי.

וכן אישרו עובדה זו, גם הנהלת הטמפל, וגם הכומר הראשי, ועוד עשרות של מקורות.

ואכן בהתכתבות עם ה-TT אתר מידע בנושאים הקשורים לטמפל בטירופטי קבלנו תשובה ברורה מאד.

ש: האם הטמפלים מרשים לשים את השיער בהונדי?

ת: כן

ש: האם אנשים הודים לוקחים חלק מהשיער הגזוז לתוך הטמפל לשים בתוך ההונדי? האם אנשים גוזזים שיער במקומות אחרים (כמו בבית) ואחר כך מביאים את זה לשים את זה בתוך ההונדי בטמפל?

ת: הם לא מסתפרים בבית, (רוב האנשים לא יודעים מהמושג לקחת חלק מהשיער מאולמות הגזיזה ולשים בהונדי. הם מניחים - שהנחת השיער לאחר הגזיזה במקומות הגזיזה תינתן לאליל ישירות. יש אנשים שיכניסו את חלקם של השיער הגזוז ל-HUN (לרוב יחד עם קורבנות הכסף בעיקר) שנמצא בתוך "סף הכסף" (הונדי שנמצא קרוב מאוד לאליל העיקרי).

התהליך הוא שלפני שמתחילים את גילוח השיער, 3 חתכים יבוצעו על פי בקשתו והם נותנים לנו את זה, כדי שאנחנו נוכל לרדת להונדי לאחר דרשאן. (הרבה פחות האנשים עושים את זה בדרך כלל).

למעשה כשהנהלת הטמפל נשאלו על זה, ענו בבירור שלא צריכים להכניס את השערות בפנים, והשערות מגיעים לאליל גם בלי שיביאום בפנים, אבל כתבו שיש כזה מנהג.

ונצטט מייל שכתבו ה-TTD, שהם הנהלת הטמפל:

בנוגע להאופרינג של שיער על ידי הסוגדים בתוך ההונדי בתוך הטמפל, ישנם סוגדים שמאמינים שכדי להביע את תודתם, הם אופער כמות קטנה מאוד של שיער ועוטפים אותו בפיסת בד צהובה (טבולה בדרך כלל בכורכום ואז מיובשת שמשמשת כחיטוי) ולהציע בכלי ההונדי.

תוך כדי פינוי אוספי הונדי, הרשויות הנוגעות בדבר יפרידו אופרינג מסוג זה וישלחו
בנפרד לאגף מכירות הפומביות של שיער האדם בכדי לבצע תהליך נוסף⁵⁸.

מה שמעניין שיש משהו קבוע בהנהגה זו, שאותם שמביאים את זה בפנים נוהגים
לעשות את זה בד צהוב כו'.

אילו היה מדובר על כמה אנשים שעוברים על חוקותיהם, והיינו אנשים שפשוט
לא יודעים כ"כ טוב, פשוט שלא שייך שיהיה מנהג מסוים ואחיד במה שהם עוברים
על החוק, אבל עצם זה שיש מנהג קבוע של אלו שמציעים את השערות בפנים כגון
בד צהוב וכו' זה מוכיח שהנהגה זו אינה רק איזה מעשה של איזה אדוק שהחליט
לעשות כן על דעת עצמו.

למעשה, אין הכוונה כאן להגיד שמה שהם מביאים את השערות בפנים, זה
מוכיח שכל השערות הם בתור קרבן, אלא הנידון להוכיח שהעובדה הזאת ששערות
הם מהדברים הטמאים שלא יכולים להיות קרבן - איננה נכונה כלל, ותו לא מידי.

סיכום

עדים אנו לתופעה תמוהה, שבכל נושא משתדלים שלא לעבור אפילו על ספק
איסור דרבנן, ומחמירים בכל מיני חומרות, ואשריהם ישראל, אבל דווקא בנושא
חמור זה רבה לה העזובה ופתאום נאחזים בכל עלה נידף כפשוטו ממש.

אשר על כן יצאנו מגדרנו להוכיח עד כמה מוכח מכל צד שלא נפנה, שמדובר
כאן על קרבן לכל דבר, ועל כך שההודים רואים במעשיהם כנתינה לאליל.

כאמור המקורות שהובאו הם רק חלק מהראיות הברורות הקיימות במערכת,
ואשר ינתן בל"נ לכל מבקש.

מי יודע כמה זמן עוד ניתן יהיה לקפוץ על העגלה ולזכות לומר 'עשיתי ככל אשר
צויתני'. משיח צדקנו כבר עומד אחר כתלנו, ואחרי שיבוא לא תהיה משמעות
להתגברות, ומי יודע כמה צער יהיה אז למי שלא זכה. מדובר אמנם על צעד
שדורש תעצומות, אך באמת רק נדמה לו כהר, ואחריתו מי ישורנו.

58. Regarding offering of hair by devotees in main hundi inside temple, some devotees believe that to express their gratitude, they offer very small quantity of hair and wrap it in a yellow piece of cloth (usually dipped in turmeric and then dried which acts as disinfectant) and offer in hundi. While clearing the hundi collections, the concerned authorities will segregate this type of offerings and send it separately to the human hair auctions wing to carryout further process.

פרק ג'

מהיכן מגיע רוב שיער ה'רמי' בעולם

הקדמה

לפני שנכנס לנתונים, חשוב לנו להדגיש הערה חשובה. איננו באים בפרק זה לומר כמה בדיוק אחוזים מהשיער בעולם מגיע מהודו. אולם דבר אחד ברור והוא שכשם שבכל נושא שלא יהיה, תמיד אנו סומכים על דברי מומחים בתחום, כך וכ"ש בנושא שהוא חמור שבעתיים מכל נושא אחר, אין טעם לחשוב כאילו אנו מבינים יותר מהם.

כל מי ששואל אותנו באופן פרטני על הידיעה שלנו על כמות השערות המסתובבות בעולם המגיעות מהודו, התשובה שלנו היא שאנו לא אומרים אחוזים, אך דבר אחד ברור לנו, שמי שלא חושש שרוב השיער מהודו, הוא אוטם עיניו ואזניו מנתונים ועובדות על התגלחת ההמונית בהודו, ומתעלם בכוונה או שלא מדברי המומחים העולמיים שכתבו ופרסמו דעתם בספרים ומאמרים שונים, שהשיער ההודי הינו רוב גדול מאד בתעשיית השיער של הפאות [וכבר כתבנו ב'ואתם הדבקים' פרק ט' שאפילו נאמר שאיסור השיער ההודי הוא רק ספק, ואפילו נימא שלא כדברי החוקרים והמומחים שהשיער ההודי הינו רוב ועדיין נרשה לעצמנו להסתפק בזה, אי אפשר להתיר השיער הנמצא בידינו מדין ס"ס, משום שהוא ספק בגוף ספק בתערובת].

אנו מביאים את הדברים דלהלן בעיקר בשביל אנשים שלא מבינים על איזו תעשייה של גילוח שיער בבתי עבודה זרה מדובר, ואף יש מהם הטועים לחשוב שעבודה זרה כמעט נכחדה מהעולם, כאשר לדאבוננו מאות מליוני איש עדיין אדוקים בה, ומליוני איש מתגלחים לה בכל שנה.

נציין כי לאחרונה בעקבות בקשת גברא רבא לברר את העניין עוד יותר לעומק, פנו מקורביו לחברת מחקר גדולה [FBI 'Fortune Business Insights' FBI] שתבדוק את יחס השיער ההודי ביחס לשיער העולמי בתעשיית הפאות בפרט, ובעמוד הראשון של המחקר נכתב שלהערכתם השיער הרמי [שהוא השיער המיועד לפאות שלנו] ההודי המסתובב בעולם, עיקר מקורו מהטמפלים בהודו.

temples, villages, and random suppliers. It also includes Remy hair, which is the one with cuticles intact and in one direction. It is mainly collected from temples across India.

נתון זה מוסיף ומחזק הדברים שכתבנו כבר בעבר בשם מומחים רבים נוספים, על האחוזים הגבוהים של השיער ההודי המסתובב בשוק תעשיית הפאות. להלן נצטט נתונים נוספים מהמחקר הנ"ל.⁵⁹

פתיחה

כפי שציינו השיער מתחלק לשני סוגים, שיער 'רמי', ושאינו 'רמי'.

שיער 'רמי' הוא שיער שגוזזים אותו מהראש באופן שהכיוון של כל השערות ביחד נשמר בקפידה, ולא שחלק מהשערות בכיוון אחד וחלק בכיוון ההפוך, ושיער שאינו רמי הינו שיער שמלוקט מכל מיני מקומות [כגון מסרקים וכדומה] או כל שיער שנחתך ולא שומרים על הכיוון האחד שלו כפי שהיה על הראש.

התכונה הזו של שיער 'רמי' שהכיוון של השערות הינו אחד כפי שהיה על הראש, הינה חיונית לכך שהשערות לא תסתבכנה אחת בשניה לאורך זמן, ובכך ישארו המעלות של השערות כפי שהיו על הראש.

בטמפלים בהודו לפני שהאשה מסתפרת לאליל, קושרים את השיער בגומיה, וכך גם אחרי שהשיער הורד מהאישה, השיער שומר על כיוונו.

רוב הגדול של הפאות, בשוק המיועד ליהודים, הרוכשים סחורה מאיכות גבוהה, הן פאות המיוצרות משיער 'רמי', ובכך השיער שומר על עמידות גבוהה, ושומר על היופי שלו, דבר שנצרך מאד לנשים שחובשות את פאתן מידי יום.

נתון זה לא היה ידוע דיו לפני עשרים שנה [כמו כן גם היום אנשים שלא נכנסו לעניין כדבעי, אינם יודעים זאת], והינו חשוב מאד, משום שבעבר היו שחישבו

---

59. לאחר קבלת המחקר, היו שהתעקשו שכיון שחברת המחקר מתייחסת לשוק השיער המדווח, הרי שאם נבוא לחשב את שוק השיער השחור, יש להסתפק שאולי דוקא השיער ההודי הינו מיעוט, והוסיפו שהרי השיער ההודי המיוצא מהטמפלים הינו רשמי ומדווח בלבד, מה שאין כן השיער המגיע מהכפרים וכדו'.

מיותר לציין עד כמה טענה חלושה היא זו, שמחקר שמכבד את עצמו [חברה זו משמשת חברות גדולות שונות] לא יכתוב שככל הנראה אם נתייחס גם לשיער השחור הכל יתהפך. נוסף עוד כי בידינו גם כתבות ומקורות שונים על כך שההברחה מהטמפלים נעשית בכמות גבוהה, ואף מהווה נושא שמעסיק את הפולטיקאים בהודו, שמלינים על מצב זה, כך שעצם ההנחה שכל השיער בטמפלים הוא מדווח הוא טעות.

גם נזכיר שוב, שעל מנת להתיר צריך לפני הכל להוכיח שהשיער מהודו הוא מיעוט ולא סתם לזרוק אפשרויות, ונקודה זו ודאי הובררה מהמחקר שלהוכיח הפוך ודאי שלא ניתן, וזה גם לא הצד הפשוט.

פרק ג' – מהיכן מגיע רוב שיער ה'רמי' בעולם סא

כמות שערות כללית המיוצאת מהודו ואח"כ חישבו שערות המדווחות מהטמפלים, והגיעו למסקנה שהשיער המגיע מהטמפלים הינו מיעוט [וכיו"ב משאר העולם].

חישוב זה למה שהתברר היום ידוע שאינו מתחיל, משום שהוא מחשב את כל השערות, הכוללות שיער גברים, שיער נשים הנאסף ממסרקים וכדו', ולא שיער 'רמי' לבד כנדרש.

היום ידוע מכל המומחים בתחום, שהשיער ה'רמי' ההודי מהווה כאמור נדבך מרכזי ביותר בשוק השיער העולמי, ומהווה לדעת כל המומחים רוב גדול מאד של השיער העולמי.

נתונים יבשים על קצה המזלג על הממדים העצומים של התגלחת בהודו

הודו היא המדינה הראשונה בעולם בגודל אוכלוסייתה (לאחרונה עקפה את סין) ומכילה בסביבות 18% מתושבי כדור הארץ כ-1.4 מיליארד⁶⁰ תושבים מתוך כ-7.5 מיליארד תושבים בעולם כולו.

כ-70-80% מתושביה של הודו הם ע"ז ושוייכים לדת הינדו⁶¹ [והשאר אתאיסטים מודרנים, מוסלמים, נוצרים או משוייכים לשאר דתות קטנות כמו בודהה וכדו'].

התגלחת בהודו מתקיימת בממדים עצומים ביותר ובלתי נתפסים, מידי יום ביומו, כל השנה בהרבה מאד טמפלים ברחבי הודו.

כדי לשבר את האוזן, נציין כי מתוך נתונים רשמיים של הטמפל בטירופטי, שהוא הטמפל הגדול בהודו מספר המתגלחים לשנה הוא כ-12.5 מליון איש בשנה⁶²,

60. המידע מבוסס על דו"ח שנתי לשנת 2022 למניינם של סוכנות המודיעין של ארה"ב [CIA, מובא באטלס ברור], שם העריכו שבהודו יש 1.39 מיליארד, ולאחרונה התפרסם שהודו עקפה את סין במספר התושבים.

61. בדו"ח הנזכר בהערה קודמת מובא שיש כמעט שמונים אחוז השייכים לע"ז זו.

62. יש לשים לב שהמנהג במקומם בכתיבת המספרים שונה, ומה שהם כותבים 122,00,000 אצלנו כותבים 12,200,000.

S.No	Activity	Year 2016	Year 2017	Difference	(Increase/Decrease)
1	Darshan (in Nos.)	266,08,928	273,19,897	7,10,969	2.7
2	Laddu Prasadam (in Nos.)	1036,02,106	1066,72,730	30,70,624	3.0
3.a	Annaprasadam (Food Items -MTRAC, VQC I & II inside, Outside Q lines, Food Counters, etc.) (in Nos.)	506,51,324	627,31,798	120,80,474	23.9
3.b	Annaprasadam (Beverages - VQC I & II inside, Outside Q lines, Food Counters, etc.) (in Nos.)	272,54,520	395,89,796	123,35,276	45.3
4	Tonsuring (Head Count in Nos.)	125,30,732	122,37,368	-2,93,364	-2.3

[וכיו"ב כתבו גם במחקר הנ"ל]

כאשר כ-35 אחוז⁶³ [לפי התכתבות עם הטמפל. נציין כי לפי הערכת המחקר הנ"ל מדובר בכ-29 אחוז] מהם נשים ונערות רבות מאד שחלקן הגדול שערן הולך לפאות, ז"א כ- מ-4 מליון נשים כל שנה מספרות רק בטירופטי מלבד שאר הטמפלים הפזורים ברחבי הודו.

כדי לקרב יותר את הדברים לשכלנו ולקבל מושגים של ההבדלים בכמיות האנשים, היחס בין מספר התושבים בהודו למספר התושבים בא"י הוא פי מאה ארבעים [בארץ חיים באזור 10 מליון ובהודו כמילארד ו-400 מליון שהם 1400 מליון], וניתן דוגמא מוחשית לעניין שאם הריבוי הטבעי היה אותו אחוז בא"י ובהודו, הרי שלכל 300 לידות בא"י, יש 42000 לידות בהודו. ולפי אותו חשבון הרי שהכמות של 4 מליון מגלחות בהודו מידי שנה, ז"א כ-11000 ליום, - באותם אחוזים יוצא שלכל 10 מליון [כמו שחיים בארץ] מדובר על 78 נשים ל-10 מליון, והדבר בהחלט הגיוני לאור העובדה שלבושתנו אחוז ניכר של ההודים אדוקים בע"ז זו.

צריך להבין שאנחנו מדברים על אספקה שוטפת, בכמויות עצומות, באופן יום יומי - וכל זה מגיע ישירות אל הטמפל, חינם אין כסף.

חישוב של כמות התגלחת מתוך המחקר הנ"ל

על מנת לקבל אינדיקציה לכמות הנשים המגלחות גילוח מלא [ולא רק גילוח קצוות וכדו'], מתוך כלל הנשים המגלחות, נלך בעקבות המחקר הנ"ל שנתן לנו פרטים נוספים בעניין:

- 40 out of every 100 devotees at the Tirupati Balaji Temple are women
- 20 out of every 100 women who visit the temple get themselves tonsured
- 30-35 men out of every 100 men who visit the temple get themselves tonsured
- 70 out of every 100 women who get themselves tonsured opt for a full tonsure

מתוך הנתונים בתמונה:

63. מתוך התכתבות עם הנהלת הטמפל:

Kalyanakatta Complex
to me
Do women tonsure their hair too?
YES.
What percentage of people that tonsure every day/week/year are women?
35%

האם גם נשים טונסור [גוזזות למטרות דת] את השיער שלהן? כן.
איזה אחוז מהאנשים שעושים טונסור ביום/שבוע/שנה הם נשים? 35%.
כאמור בחברת המחקר הנ"ל אמדו שאחוז הנשים המתגלחות הינו 29 אחוז.

40 מתוך 100 עולי רגל לטמפל הם נשים, כלומר 60 מתוך 100 עולי רגל הם גברים.
20 מתוך 100 נשים שמבקרות בטמפל עוברות גילוח שיער.
30-35 מתוך 100 גברים שמבקרים בטמפל עוברים גילוח שיער.
70 מתוך 100 נשים שמגלחות את השיער בוחרות בגילוח מלא.

חישוב הגילוח:

1. עבור כל 100 עולי רגל:

נשים שעוברות גילוח: $8 = 0.20 * 40$

גברים שעוברים גילוח: בממוצע (30-35 32.5), $19.5 = 0.325 * 60$

2. סך כל המגלחים = $27.5 = 8 + 19.5$

3. אחוז הנשים מתוך המגלחים:

נשים = $29.09\% = 100 * 27.58$

גברים = $70.91\% = 100 * 27.519.5$

4. נשים שבוחרות בגילוח מלא:

70% מתוך 8 = $5.6 = 0.70 * 8$, כלומר כ-5-6 נשים מתוך 100 עולי רגל בוחרות בגילוח מלא.

עבור כל 100 מגלחים:

29 הן נשים

71 הם גברים

מתוכן, כ-20% מכלל המגלחים בוחרים בגילוח מלא (נשים בלבד).

נבאר הדברים במילים, מתוך 100 מבקרים יש 40 נשים שמהם מסתפרות 20 אחוז, דהיינו 8 למאה מבקרות. מתוך 60 גברים שמבקרים בטמפל 30 / 35 אחוז מתגלחים ז"א כ 19.5 גברים למאה מבקרים.

ז"א אם ניקח היחס של המתגלחים בלבד על כל 8 נשים שמגלחות יש 19.5 גברים שמתגלחים.

היחס הזה הוא בעצם אותו יחס של 29 ל-71, ז"א על כל 29 נשים שמגלחות יש 71 גברים, ז"א בכל מאה מתגלחים יש 29 נשים שמגלחות.

אמנם לא כל הנשים מגלחות גילוח מלא ולפי המחקר 70 אחוז מגלחות לגמרי שהוא בערך 20 נשים למאה מתגלחים, ז"א מכל מאה מתגלחים 20 נשים מתגלחות גילוח מלא.

עכשיו מתוכן צריך להוריד את הנשים הזקנות ואת הנשים שיש להם שיער קצר,

ולשם היחס נאמר שחצי הם נשים עם שיער קצר או זקנות וחצי שיער מיועד לפאות [להלן נחשב אחוזים שונים], והנה כפי שכתבנו לעיל וכפי שמוזכר במחקר בשנה אחת ישנם כ-12 מליון מתגלחים לשנה בטירופטי,

instance, according to Tirupati Tirumala Devasthanam (TTD), a trust managing the Tirumala Venkateswara Temple, approximately 12 million individuals shave their heads in the temple annually.

מתוכם 20 אחוז מתגלחות גילוח מלא כפי שכתבנו, כעת נוריד חצי [זקנות או שיער קצר] נגיע ל-10 אחוז, ז"א 1.2 מליון נשים מתגלחות גילוח מלא לשנה.

כעת נחלק את כמות זו למספר ימות השנה ונקבל את המספר הבא: 3287, ז"א למעלה מ-3000 נשים מסתפרות מידי יום ששערן מיועד לפאות.

ע"פ נתוני המסחר תגלחת של 3000 נשים הוא טון אחד, כך שלפי חשבון זה בלבד מדובר על למעלה מטון אחד ליום משיער המיועד לפאות רק מטירופטי, וזה מלבד שאר הטמפלים הפזורים ברחבי המדינה, המהוים כמחצית או יותר מייצור השיער ברחבי הודו.

נדגיש כי לפי מה ששמענו אנו [אמנם לא הצלחנו לברר מספיק נתון זה, ולהלן חשבנו אפילו אם הם השיער המיועד לפאות הוא 20 אחוז], מספר הנשים ששערן קצר אינו גדול, עכ"פ כאמור גם אם נניח שחלקם הוא חצי, הרי שלפי החשבון מיוצר למעלה מטון שיער המיועד לפאות ברחבי הטמפלים בהודו.

גם אם תאמר שהחישוב שעשינו אינו מדויק משום שאולי האחוזים של הנשים הזקנות ואלו שמסתפרות שיש להם שיער קצוץ גבוה יותר, ונוריד 80 אחוז, יצא שלכל 100 מתגלחים יש לנו 4 נשים למאה [שהרי מספר הנשים שמתגלחות גילוח מלא הוא עשרים למאה] אחד חלקי 25. כעת ניקח המספר של המתגלחים לשנה [12 מליון] ונחלק אותו ב-25 יצא לנו כמעט חצי מליון [480000] כעת נחלק המספר לפי ימות השנה לנגיע למספר 1315, ואם נחשב את שאר הטמפלים ברחבי הודו יצא לנו קרוב לטון ליום.⁶⁴

64. בידינו גם שתי כתבות משתי חברות שונות המצהירות כמה טון בחודש מגיע אליהם מהודו, כאשר חברה אחת מצהירה שמהודו מיוצא למעלה מ-3 טון לחודש, והחברה השניה מצהירה שמיוצא מהודו לחברה למעלה מ-4 טון לחודש, ז"א רק לשתי חברות מיוצא מהודו למעלה מ-84 טון בשנה:

Up to four tons of raw hair arrives in Nepi, near Italy's capital, from India every month.

and eight years ago a friend came up with the idea of exporting hair. At that time, Indian temple hair was being sold at \$30 (€20) a kilo. Today the going price ranges from \$300 (€205) to \$600 (€410). "Hair has become one of the most expensive commodities in the world," says Balsara, who exports more than three tons to Europe each month, sending it there by airfreight. Sea freight would be cheaper, but it's too

צורת חישוב נוספת ע"י נתונים רשמיים של מכירת השיער בטמפלים

ניתן לחשב כמות השיער שמיוצאת מהטמפלים בהודו מכיוון נוסף.

הטמפל בטירופאטי מפרסם אחת לכ-שלשה חודשים מכרז שעושה לסוחר השיער, ובו מפורט כמות השיער מאורכים שונים ומחיריהם. נתונים אלו נותנים לנו אינדיקציה ברורה על כמות השיער המיוצרת בטמפל זה לבדו.

לפנינו טבלה משנת 2022 חודש 9 למניינם בו מפורט אורך השיער באינצ'ים, ומפורט גם כמות השיער בקילו הנמכרת מכל אורך: [כל אינץ הוא מעט יותר מ-2.5 ס"מ]:

Sl.No. (1)	Variety of Human Hair (2)	Category (3)	Auction qty (in kgs) (4)	Upset price (Rs / Kg) (5)	Value of the stock (6)
1	1st variety 27" and above	Category A True / full black	6,200	52,572.00	32,59,46,400.00
2		Category B Grey / Partial Grey / Dyed hair	5,000	36,919.00	18,45,95,000.00
3		Category C Grey / Partial Grey / Dyed hair			
4	2nd variety 19" to 26" approx	Category A True / full black	18,500	34,115.00	63,11,27,500.00
5		Category B Grey / Partial Grey / Dyed hair	21,100	19,827.00	41,83,49,700.00
6		Category C Grey / Partial Grey / Dyed hair	-		
7	3rd variety 10" to 18" approx	Category A True / full black	8,100	12,076.00	9,78,15,600.00
8		Category B Grey / Partial Grey / Dyed hair	14,500	6,120.00	8,87,40,000.00
9		Category C Grey / Partial Grey / Dyed hair	3,700	4,165.00	1,54,10,500.00

וואים מהטבלה שלמעלה מ-19 אינצ' [48 ס"מ] מכרו למעלה מ-50 טון שיער, ואם נחשב את השיער באורך 10 - 18 אינצ' שחלקו גם כן יכול להתאים לפאות [בערך מ-35 ס"מ מתאים לפאות ז"א פחות מ-14 אינצ' נקבל עוד כעשר טון], וזה רק ממכירה אחת.

עוד טבלה משנת 2024 חודש חמישי למניינם:

Sl. No.	Variety of Human Hair	Category	Stocks Kept for e-Auction (in kgs)	Upset price (Rs / Kg)	Value of the stock
1	1 st variety 27" and above	Category A True / full black	1,100	52,217.00	5,74,38,700.00
2		Category B Grey / Partial Grey / Dyed hair	2,800	35,000.00	9,80,00,000.00
4	2 nd variety 19" to 26" approx	Category A True / full black	4,200	24,591.00	10,32,82,200.00
5		Category B Grey / Partial Grey / Dyed hair	22,700	13,307.00	30,20,68,900.00
7	3 rd variety 10" to 18" approx	Category A True / full black	2,500	9,283.00	2,32,07,500.00
8		Category B Grey / Partial Grey / Dyed hair	13,300	6,185.00	8,22,60,500.00
9		Category C Loose/ non Remy hair)	2,600	4,510.00	1,17,26,000.00

בטבלה רואים שלמעלה מ-19 אינצ' [48 ס"מ] נמכר למעלה מ-30 טון, ועוד כ-7 טון שיכול להיות מיועד לפאות מהאורך הנמוך יותר.

עוד טבלה משנת 2024 חודש חמישי למניינם:

[חשוב להדגיש כי בד"כ באורכים הגבוהים לא נשאר שיער ממכירה למכירה, וכל השער שמפורסם בד"כ נמכר].

אם נחשב בצורה כזו כמות שנתית של שערות יוצא לנו באזור של 100-150 טון מיועד לפאות רק מטירופאטי וכאמור בשנת 2022 רק במכירה אחת היה למעלה מכ-70 טון.

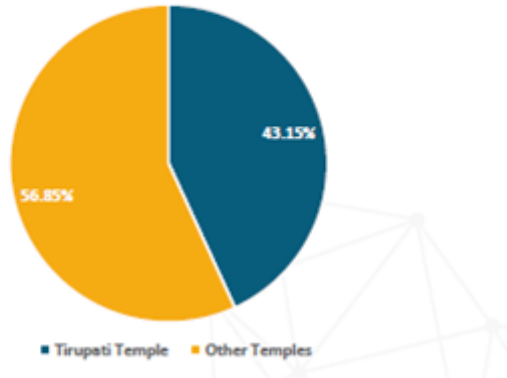
[יש להוסיף פרט נוסף שעדיין לא הצלחנו לבררו, והוא שייתכן ולא כל השיער הנמכר בטירופאטי נמכר דרך המכרז, וייתכן שיש הסכמים שונים בין חברות גדולות לטמפל, ולפ"ז ייתכן והכמויות גדולות בהרבה. בעבר טען כך אחד הסוחרים אולם לא הצלחנו למצוא לזה מקורות המוכיחים או שוללים עניין זה].

היחס של שאר הטמפלים לעומת טירופאטי

לפי מה ששמענו מכמה מקורות במהלך השנים, כמות השיער בטירופאטי מהווה בין 40 ל-60 אחוז לערך מכלל הטמפלים בהודו.

גם במחקר הנ"ל העריך שכמות השיער המגיעה משם היא כ-43 אחוז,

Figure 6: Supply of Human Hair from India by Source (The Tirupati Balaji Temple Vs. Other Temples), 2022, Share (%)

ז"א שאם אמרנו שבטירופטי מיוצא לפחות בין 100 ל-150 טון - בשאר הטמפלים מיוצא כ-150 טון, ס"ה 250 – 300 טון, ובהתחשב שישנם מקורות רבים של הברחות מהטמפלים⁶⁵ שלא מדווחים במסמכים שוב מדובר על אזור של קרוב לטון יומי רק מהטמפלים.

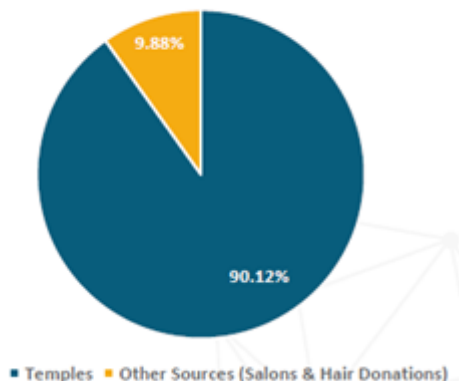
היחס בין הטמפלים בהודו לכמות השיער בשאר רחבי הודו

משום מה ישנם כאלו שנשארו במחשבה [שאמנם היתה בתשס"ד] שרוב השיער המיועד לפאות בהודו אינו מהטמפלים, שהרי הודו כאמור מכילה כמעט מליארד וחצי תושבים.

לא היינו נזקקים לטענה זו, אלולא ששמענו אותה מכמה רבנים שלא נכנסו לעובי הקורה, וכל מי שיודע מה קורה היום בשוק יודע עד כמה טענה זו תמוהה, ומלבד ההגיון התמוה העומד מאחורי השערה זו, כאילו כ"כ הרבה נשים מגלחות שיער ארוך ומוכרות אותו לכל הרוצה, הרי שלדעת כל המומחים בשוק השיער העולמי ללא יוצא מן הכלל שיובאו להלן טענה זו אינה נכונה בעליל, ויש לציין כי לאחרונה הדבר נשלל גם במחקר הנ"ל שכתב שלמעלה מ-90 אחוז מהשיער בתוך הודו המיועד לפאות הינו מהטמפלים:

65. כאמור יש בידינו ראיות רבות ומוכחות, מקטעי חדשות, חברות ועוד, שיש גם יש הברחות גדולות של שערות מהטמפלים, ולא רק זה אלא שההברחות הללו מדירות שינה ומעסיקות את גדולי הפוליטקאים בהודו, ותופסות כותרות בעיתונות המקומית בטירופאטי.

Figure 9: Supply of Remy Hair from India by Source, 2022, Share (%)

[הכחול הוא כמות השיער שמגיע מהטמפלים, הצהוב הוא שיער שמגיע משאר מקומות בתוך הודו].

נראה שמה שעדיין נשארה טענה זו בפי אותם אנשים, היא מחמת שלא עשו חלוקה בין שיער גברים לנשים, או שאינם מחלקים בין שיער רמי ושאינו רמי, ולפי זה אולי היה מקום לדון בזה, אולם ברור שכשמדברים על השיער המיועד לפאות, אין צד לומר שרוב השיער בהודו אינו מגיע מהטמפלים.

[יש להוסיף בכ"ז שאמיר דרומי שנסע בתשע"ז למשך כשבועיים להודו, ביקש ממקומיים להשיג לו שיער שאינו נגזז לאליל ולא הצליח כלל, ותשובתם של המקומיים בפיהם שאין להשיג שיער כזה משום שהם אינם מוכנות להסתפר אלא לאליל עפ"ל [מוסרט]. כמו כן עיין בתל תלפיות ע"א עמוד 277 שגם הם העידו שאין להשיג בהודו שיער כשר שאין מקורו בטמפלים].

הביקוש לשיער

כעת, לאחר שקיבלנו אינדיקציה של כמות השיער המיוצרת בהודו עבור תעשיית הפאות, יש לנו לחשב הערכה גסה מהי כמות הביקוש של שיער הפאות בעולם.

לפי הערכה שראינו בשם משגיח הכשרות של כשרות חניכי הישיבות [עיין להלן מה דעת רוב גדו"י על טיב הכשרות על הפאות של מערכת כשרות זו], השוק היהודי צורך 4000-5000 פאות בחודש, שהם בערך טון וחצי לחודש [לפי החישוב שנאמר בשמו שמכל קילו שער אפשר לעשות כ-3.3 פאות תלוי באורך הפאה]. עוד הוסיף שהשוק העולמי צורך פי שנים מהשוק של היהודים, ז"א נצרך בערך 4-5 טון בחודש של שיער רמי, ז"א כחמישים שישים טון בשנה [ובשער שאינו מעובד צריך יותר, אולי פי שנים, משום שבעיבוד מורידים חלק מהשער, לכלוך ועוד] ז"א כמאה / מאה עשרים טון בשנה לתעשיית הפאות של שיער שאינו מעובד.

[אגב, אפשר לעשות הערכה גסה לבד - כמה אולמות שמחה יש בארץ לחרדים, נניח שיש טפוסה מלאה [נוריד שבתות, חגים, ספירת העומר שלושת השבועות, עשרת ימי תשובה וכו'], נוריד כמות של כלות עם מטפחות, נחשב יחס יהודי חו"ל לא", נחשב כמה בתי אב בציבור החרדי עם פאות, מה ממוצע הקניה לכל אישה, נראה שס"ה אין זה רחוק מההערכה הנ"ל].

חשוב להדגיש שמה שאמר הנ"ל אינו סותר למה שיש שכתבו ששוק השיער היהודי הוא פחות מעשר אחוז, משום שודאי כשמחשבים שיער בכללות השוק היהודי ייתכן והשוק היהודי הוא רק עשר אחוז, אולם כשמחשבים רק את השיער הרמי, השוק היהודי גבוה בהרבה, ולפי הנ"ל כשליש.

אם נקבל נתונים אלו שרובם מסתברים עכ"פ בהערכה גסה, נוכל להגיד ברורות שכמות השיער בהודו מהטמפלים יכולה בקלות למלא את כל הצורך של השיער העולמי ואף הרבה מעבר לכך ללא כל קושי.

השיער היהודי - זמין, איכותי, עמיד וזול.

לשיער היהודי, יש את כל הנתונים בכדי לכבוש נתח עצום משוק השיער - כמות גדולה, עלות נמוכה, חוזק ועמידות לאורך שנים, ועוד נתונים שהופכים בסופו של דבר את השיער היהודי להיות המרכזי ביותר בשוק השיער המיועד לפאות⁶⁶.

[כאן המקום להעיר שבאופן תמוה מאד ישנן פאניות [אולי בשגגה] שעדיין אומרות לקהל לקוחותיהן שאי אפשר לעשות משיער הודי פיאה. הדבר רק מראה כיצד לצערנו אפשר למכור דברי הבל לאנשים, ללא בדיקה מינימלית, וכל הבודק מעט דבר זה, רואה עד כמה הזוי הדבר, ויעויין להלן פרק ד'].

עלות - לאור האמור נקל להבין שבענין מחיר השיער אין שום גורם שיכול להתחרות עם השיער היהודי. כל סוחר בכל אחד מחלקי העולם, אשר ינסה לכתת

66. מבלי שנכנס בכלל לחישובים מורכבים של אחוזי השיער היהודי בתוך תעשיית השיער העולמית נראה כי ההגדרה הקולעת ביותר אמר אחד הסוחרים בתחום: "כולם מודים שבהודו יש גזיזה מתמדת של כשמונים עד מאה אלף ראשים ביום, ואף שיערה לא נזרקת. הכל נמכר, אז בבקשה אם זה רק מיעוט קטן מכל העולם תביא לי עוד מפלצת אחת כזו בגלובוס! איזו מדינה מתקרבת לזה, למה אני וכל החברים שלי לא מכירים עוד מפלצת שמקיא שיער בכמות כזו ולא ברבע כמות מזה... אז רק הרב שלך מכיר שיגיד לי איפה... אני סוחר בשיער, כשמתקשרים אלי ומבקשים ממני: "אני צריך דחוף 400 קילו שיער אירופאי". אני אומר לו "אין דבר כזה", צריך לחפש בנרות עד שמוצאים ומגרדים. אבל אם מתקשר מישוהו ושואל אותי: אני צריך 400 קילו שיער הודי איכותי, מה שנקרא מהטמפלים, אני אומר לו: יש כמה שתרצה אפילו 4 טון. אז ברור לך כבר מה זה הודו".

רגליו בין כפרים נידחים ולשדל כל מיני עניות למכור את שערותיהן הארוכות והאיכותיות, ואפילו יהיה זה במחיר הנחשב פעוט בשאר חלקי העולם, לעולם המחיר יהיה יקר בהרבה משיער הטמפלים בהודו.

הטמפלים כאמור משיגים את שערותיהם בחינם, ובעוד שסוחרים שיכתתו רגליהם בין כפרים נידחים צריכים להוציא כספים על נסיעות, תשלום עבור הנשים המגלחות ועוד, בטמפלים לא צריכים לרדוף אחרי הנשים, אלא הנשים מגיעות מעצמן ומוסרות את שערותיהן בחינם, ובעבר עוד שילמו דמי כניסה ותשלום לספר.

זמינות - גורם נוסף ומשמעותי ביותר בכלכלה הוא - זמינות המוצר. העבודה מול הטמפלים היא עבודה מסודרת, כל כמה זמן נאסף השיער מהריצפה ע"י עובדי הטמפל, נאגר בשקים ומאוחסן במחסני ענק עד שעת שטיפתו ומיוונו.

לאחר מכן עובר השיער אל אחד מבתי האריזה הרבים השוכנים סביבות הטמפל. סביב הטמפלים ישנה תעשייה שלמה של בתי אריזה, העסק דופק כמו שעון, כל הליך האריזה עד למשלוחים מסודרים של כל כמות מתבקשת, בכל זמן נתון, ולכל מקום בעולם.

לא סתם הנוהג המקובל בעולם הוא שעל מוצר יד שניה משלמים חצי מחיר, כולם מעדיפים קניה במקום מסודר, עם אחריות, לבחור את הדבר המתאים מתוך מבחר גדול ולדעת שיש למי לפנות אם צריך, אם הדבר פשוט אצל אנשים פרטים, על אחת כמה וכמה הוא הדבר אצל מפעלים וחברות.

אורך - מרכיב נוסף המייחד את שיער הטמפלים הוא האורך.

בהודו מאידך, הבנות מגדלות את שערותיהם במיוחד עבור האליל, שערן ארוך לפעמים עד הריצפה, ואותו הן מגלחות מהשורש.

מרביתן שואפות ל"זכות" להקריב לפחות עוד פעם אחת בחייהן, ומגדלות שוב שנים רבות עד התגלחת הבאה.

ישנם יתרונות נוספים לשיער ההודי והם הצבע של השיער ההודי ובעיקר האיכות והעמידות הגבוהה שלו, וכבר האריכו בזה במקומות אחרים.

חלק מדברי המומחים בתעשיית השיער אודות מקור רוב השיער

להלן מובאים דברי המומחים בשוק השיער העולמי נציין עוד כי מלבד המקורות שיובאו להלן ישנם סוחרים רבים המתבטאים אף באחוזים גבוהים ממה שהמומחים נוקטים בדבריהם, ודבריהם לא יובאו כאן. גם אם היינו מניחים שיש להם איזה נגיעה לומר כך, קשה מאד להניח שכל כך הרבה סוחרים יאמרו שהאחוזים של השערות מהודו גבוהים כך כאשר ההפך ממש הוא הנכון.

כיום, יותר מהעבר, ישנו חומר רב בענין, התכתבויות עם מומחים שונים בעולם כולו, מסמכים שונים שנכתבו ע"י אנשים שחקרו הענין, וספרים של גויים שהתעניינו ומתעניינים במסחר בעולם ועוד, שדבריהם יובאו להלן, אשר מוכיחים עד כמה השוק העולמי לשיער המיועד לפאות עמוס בשיער ההודי. וכאמור אף שאיננו באים כאן להחליט כמה אחוזים בדיוק מתוך השיער ההודי מסתובב בשוק העולמי, רק זאת באנו להביא ראיות ברורות שעכ"פ צריך לחשוש שבנידו"ד חשוב רוב שיער מהודו, ואף הרבה מעבר לכך.

כאמור נביא להלן חלק קטן מן המקורות שבידינו:

CLEARIT USA [שירות של מומחים יועצי מכס ארה"ב]

קליר איט USA⁶⁷ הוא שירות של מומחים שעוזר לאנשים לייבא דברים לתוך ארה"ב, עם קשרים עם רשות המיסים, ולסדר הרשיונות שצריכים. באתר שלהם יש מידע על שוק השערות, ושם כתבו כעובדה פשוטה, בזה"ל:

שיער רעמי הוא השיער הכי איכותי... ונקרא גם שער בתולתי. זה מחזיק יותר זמן ונראה יותר טבעי משער שאינו רעמי... זה נאסף בעיקר בהודו ששם הנשים מתגלחות בטמפל"

RHIAA

ה-RHIAA הוא התאחדות של סוחרים של שער רעמי, שהתאספו יחד כדי לדרוש לשקיפות בשוק השערות. הם נותנים תעודת "הכשר" לחברות שמתאימים עם הקריטריונים שלהם כמקומות שאפשר לסמוך עליהם שלא משקרים על מקורות השיער וכדומ'.

באתר שלהם כותבים תיאור ארוך לכל שוק השערות, וכותבים בזה"ל:

מקור. 90% משער הרמי מקורו ישר מהטמפלים בדרום הודו ששם המבקרים

.67

Clearit USA is a full-service Customs Broker that specialize in both commercial & personal imports of all types of products. Clearit USA is revolutionizing the industry as the first truly "online" Customs Broker offering live online agent support, flat-fee service, and online billing & payment. Whether you are importing by Land, Sea, or Air, ClearitUSA.com can clear at any border point across the US.

"Remy hair is the highest quality of real human hair and is more expensive – and more valued – than non-Remy hair. Also called virgin hair. Remy hair lasts longer, is healthier, and looks more natural than non-Remy hair. Because the cuticles are not stripped, the hair follicles are all in one direction. This allows Remy hair to naturally mimic human hair when on the head. It is collected primarily in India, where Hindu women travel to temples to have their heads shaved."

מתגלחים כסמל של עבודה ומסירות... כשהספרים בטמפל מגלחים הם דואגים שהשער הארוך ישאר שכל השער יהיה בכיוון הנכון... השער אז נכנס לשקיות ונמכרו במכירות הפומביות....

כשהכמות של היצוא מהודו לברזיל התגדל, אז התפרסם שברזיל הוא מקור של שער רעמי איכותי. החברות הברזיליות התחילו לייצא השער ההודי כשער ברזילאי להרבה מקומות בעולם, כולל אירופה וארה"ב...
האם האורך מוכיח על מקור השערות?

הודו המדינה היחידה שהאורך 4 עד 40 אינטש נמכר בתדירות. יש אחוזים קטנים של שער מסין וויאטנם, אבל האורכים הגדולים זה נדיר והסיפוק לא יציב...

כתבה בניו יורק טיימס לפני כמה שנים

בהודו היה סגר קפדני מאוד, ומשהו כמו 80 אחוז מהשיער שכן פאות ותוספות מגיעות מהודו, בעיקר מהטמפלים.

"India had a very strict lockdown, and something like 80 percent of the hair for wigs and extensions come from India, mostly from the temples" where people donate hair, Mr. Ramlal said. Furthermore, he said, the political relationship between China and India "is not so good at this moment, with boycotts" and threats of impending trade wars.

בניו יורק טיימס (24 לספטמבר 2020) כתבו ציטוט בשם בן אדם ארת'ור רמלאל, שהוא אחראי על יריד הגדול בשוק השערות בסין, שדיבר על ההשפעה של הקורונה על שוק השערות. הוא אמר שם שבגלל שהיה סגר בטמפל, ו-80% מהשערות מגיע מהודו בעיקר מהטמפל, יש מחסור לשערות, עכת"ד.

בהמשך לדבריו שם, פנינו אליו. ולפני שנביא מה כתב, נציין כי ארת'ור רמלאל אחראי על יריד הגדול... מדובר ביריד שנתי, שמשותפים בו יותר מ-1000 חברות שונות שקשורים לתעשיית השערות, ויותר מ-30000 מבקרים מגיעים ליריד הזה. [יש הרבה מידע על הפרטים בזה].

בעקבות כל זה ביקשנו אם הוא יכול להרחיב בנידון מקור השערות יותר [ביקשו לצורך עבודה מחקר של סטודנט], והוא ענה במייל בזה"ל:

תודה שפניתם אלי, אני שמח לעזור.

זה נכון שלפחות 80% מהשערות שהולך לפאות ותוספות שערות ברחבי העולם, מקורו מנשים בהודו שתורמות את זה בטמפל. השער מהודו ידוע לאיכותו הגדולה. גם נכון שבאסיה יש שערות שמאוסף מסלון ומברשות שזה באיכות נמוכה. בתשובה לשאלה שלך, זה יותר מצוי שנשים שתורמות השערות מגלחים עד

הקרקפת, ולא רק קוקו... בטמפלים בהודו לא רק מקצרים הקוקו אלא מגלחים הכל. מה שאני יודע שזה [לגזוז רק הקוקו] מצויה יותר במזרח אירופה שזה שער סלאבי [מאוקריינה או רוסיה] שזה רק מקצרות הקוקו, וזה נמכר ככה. זה ע"פ רוב שער בלונדיני.

80% מהשער הרעמי בעולם מגיע מהודו. המפעלים בסין קונים מהטמפל בהודו..

[בהמשך שאלו עוד הרבה שאלות והוא פירט כמה וכמה דברים מפורטים על שוק השערות].

עיתון consumers digest

בעיתון זה כתבו על שוק השערות בהרחבה, וראינו כמה אנשים שלדבריהם הם מומחים לשוק השערות. שם כתבו:

ארה"ב מייבא שערות יותר מכל מדינה אחרת. שער שנרשם כשער מהודו, שזה המקור לרוב שער רעמי, הוא מקור של 2 מילארד דולר כל שנה, לפי דברי הלין סטאהל, של extensions plus... השיער הכי מבוקש מגיע מטקס דתי בהודו ששם מנדבים את השער הרעמי לטמפל, וזה נמכר כדי להביא כסף לטמפל.

אליקס מור

אליקס מור כתבה ספר מדריך למי שרוצה להיכנס לתוך שוק השערות עם כל הסודות וכל הפרטים. הספר נכתבה לאחר שהיא מהמובילים בשוק ליותר מ25 שנה.

היא השקיעה כוחות רבים לברר את המקורות של השערות [כפי שהיא מתארת בספרה], נצטט להלן קטע רלוונטי מדבריה:

שמעתם כבר על המושג שער רעמי. אז אני אסביר לכם את זה. השער מגיע ישר מהסוגדים ההינודיים. השער נחתך או נגלח מראש האדם בתהליך שקוראים "טונסור".

באתר שלה היא כותבת בזה"ל:

"לידיעתכם, 85% מהשערות בעולם מגיע מהודו, בגלל שהרבה מההודיים הם הינודיים שעושים טונסור לשערות שלהם לאליל. בעוד שבמלזיה וקמבודיה וסין הטקס הזה לא נהוג, ולכן אין שום דרך בעולם שהמדינות הללו יכולים לספק הצריכה העולמית של שיער טבעי. הברזילאיים ופרוביין מחשיבים את השער שלהם, ויש חלק גדול בברזיל שגם לובשות תוספת שער מהודו. אם הם מוכרים את השער שלהם, זה יהיה תופעה נדירה.

טוביר סינגה (Suvir singh)

טוביר סינגה כתב מחקר על שוק השערות (Commodity Chain Analysis of Hair) באריכות. נביא ציטוט מדבריו:

In 2003, there was a massive uproar in the Jewish community regarding the usage of Indian tonsured hair. The problem was that this hair was offered up to a non-Jewish God and constituted idolatry (Rai, 2004). This resulted in a mass burning of Indian wigs and increased the demand of Brazilian or Ukrainian hair. However, most of the hair is still sourced from the same location, just repackaged as Brazilian to sound better (Mead, 2012). The 2010

בשנת 2003 היתה התעוררות גדולה בקהילות היהודים בנוגע לשימוש בשיער שגילחו בהודו. הבעיה היא שהשיער הוקרב לאליל של הגויים, וממילא נחשב לעבודה זרה. זה הביא לשריפה ענקית של הפאות מהודו, וריבוי הדרישה של פאות מברזיל ואוקראינה. אמנם, רוב השיער עדיין מקורו מאותו מקום, רק משווקים את זה כברזילאי שזה נשמע יותר טוב.

מגזין בשם אלופיקיה (ALOPECIA)

בכתבה שנכתב בסוף הקורונה נאמר בזה"ל:

בעיות בגלל הנגיף.

רוב השערות לפאות מגיע מהודו, בעיקר מהטמפלים שמגלחים השערות כקרבן. בזמן הקדום היו זורקים את השערות, וכעת מוכרים את זה לתעשיית הפאות. נגיף הקורונה גרמה לסגרים, שזה אומר שהטמפל היו סגורים. כך נדבות של השערות הפסיקה, וזה גרמה למחסור בשוק השערות, והיה בזה פגיעה גדולה בתעשיית הפאות בסין. כמעט וזה גרם הפסק זמני לכל הייצור.

אלן סינקמן

מתוך ספר הפסיכולוגיה של יופי, מאת אלן סינקמן.

להלן ציטוט הרלוונטי מהספר.

תוספות שער הוא עסק שמאוד מרוויח בעולם המערבי. רוב השערות מקורו מטמפל של טירופטי בהודו ששם הסוגדים מתגלחים.....

מכתב שנכתב מאחד מחברי הפרלמנט בהודו לראש ממשלת הודו

[במכתב הוא מתנה בפני ראש ממשלת הודו שבניגוד לעבר, היום סוחרים רבים גונבים את המכס של הודו, ומבריחים חלק מהשיער לסין והשיער משווק כסיני ולא כהודי. אנו מדגישים שוב שאנו לא באים לומר שכן הוא האמת ואכן סביר להניח שהמספר שהוא כתב הוא על דרך הגוזמא, רק שאם האמת הפוכה, קשה להאמין שהוא משקר בצורה כל כך גסה].

חבר הפרלמנט של מפלגת אלורו לוק בשם 'קוטרירי סרידהר', במכתבו לראש הממשלה נרנדר מודי כתב "כ-99% - פאות שיער אדם ותוספות שיער ברחבי העולם הגיעו פעם מהודו בגלל האיכות הייחודית של השיער. סוחרים מיאנמר ובנגלדש הם כעת קונים ישירות ממתווכים. הם מבריחים אותו או מייבאים אותו מהודו במחיר נמוך של דולר אחד לק"ג לעומת מחיר של 80 דולר כפי שאומת בנתוני הייצוא האחרונים. לאחר מכן הם מעבדים את השיער הגולמי על ידי עבודות של ילדים בזול בתוך הגבול ושולחים אותו לסין לייצור מוצרים מוגמרים, אשר סין מוכרת אותם כמוצרים בסין.

[Eluru Lok Sabha MP, Kotagiri Sridhar](#), in his letter to Prime Minister [Narendra Modi](#), said: "Around 99% human hair wigs and hair extension world-wide was once sourced from India because of the unique quality of hair. Myanmar and Bangladesh traders are now buying directly from middlemen. They are smuggling it out or importing from India at undervalued price of as little as one dollar per kg as against as actual price of \$80 as verified in the recent export data. They then process the raw hair with cheap child labour within the border and dispatch it to China for manufacturing finished products, who in turn sells them as made in China."

סקוט קרני – עיתונאי חוקר ואנתרופולוג:

סקוט קרני עיתונאי חוקר ואנתרופולוג, שהיה שש שנים בדרום אסיה, חיבר בין ספריו ספר שעסק בכתיבתו גם בענין שוק השיער, בתוך דברי כתב ששיער רמי הוא פחות או יותר שם נרדף לשיער הודי, ובעקבות כך נשאל דרך המייל:

שאלה: "...אני סטודנט שעושה דו"ח בית ספרי על תעשיית השיער האנושי - במיוחד המקור לשיער איכותי (רמי) ברחבי העולם. קראתי במקומות רבים שרוב השיער האדם באיכות טובה המשמש בפאות ותוספות מקורו ברובו מהודו - מהמטפלים שם, שם אלפי נשים מקריבות את שיערן מדי יום לאלים. שמתי לב בספר שלך שכתבת "זה נקרא שיער "רמי", שהוא פחות או יותר שם נרדף לשיער מהודו."

המורה שלי מערערת על ההנחה הרווחת הזו ששיער רמי מגיע מהודו בטענה

שאולי זה נאמר על ידי מוכרי שיער הודים שיש להם אינטרס פיננסי לומר זאת. לדוגמה, מוכר שיער הודי אחד כתב במייל "אתה יכול גם לקנות שיער הודי ממני כי גם אם אתה קונה שיער אנושי מברזיל, הכל הודי בכל מקרה...".

האם אפשר להניח בבטחה שרוב שיער הרמי בשימוש ברחבי העולם מגיע מהודו? או האם ייתכן שבעוד שאין תעשיית שיער מאורגנת ידועה מחוץ להודו, אולי השיא של אנשים עניים ברחבי העולם שמוכרים שיער, יכול להיות הרוב? המורה שלי מאתגר איך אני יכול לומר בוודאות שרוב השיער של רמי מקורו בהודו... תשובה - המורה שלך טוען שיש מקור נוסף לשיער של רמי שלא מדווח במקומות אחרים. אם כן, מוטל עליהם להראות לכם את העדויות של המקור המסתורי הזה. בינתיים, אתה יכול לבלות ממש 2 דקות בגוגל ולהמציא את הדוח הזה שמרמז ש-92% ממכירות השיער העולמיות מקורן בהודו".

Scott Carney

Oct 21, 2022, 11:12 AM (2 days ago)

to me

Your teacher is positing that there is another source of Remy hair that is not reported elsewhere. If so, it's incumbent on them to show you the evidence of this mysterious source.

In the meanwhile, you could spend literally 2 minutes on google and come up with this report that suggests 92% of global hair sales originate in india.

מר דניאל וורקמן [Daniel Workman] מחברת 'world top exports'

אשר לפי הידוע לנו נחשב למקצועי ביותר בעולם המסחר כותב שכ-92% אחוז מהשיער מגיע מהודו [שוב ושוב נגדיש כי לא באנו לומר שכן הוא האמת אלא רק לשבר האוזן על מה מדובר].

Top Human Hair Exporters by Country

Below are the 15 countries that exported the highest dollar value worth of human hair during 2021.

1. India: US\$165 million (92.1% of total human hair exports)
2. Hong Kong: \$4.1 million (2.3%)
3. Pakistan: \$2.2 million (1.2%)
4. Brazil: \$2.1 million (1.1%)
5. United States: \$923,000 (0.5%)

ה. הילי

ה. הילי (חוקרת אפרו אמריקאית) - פירסמה סרט בכדי לעורר על מקור השיער לפאות, הנ"ל נסעה להודו במיוחד ושם ראינה עוד ועוד מאמינים על סיבת

התגלחותם בטמפל, ולכולם היתה אותה התשובה – "אנחנו מקריבים את זה לאליל", ושם בראיון עם עוד ועוד גורמים חזרה על עצמה אותה המסקנה – רוב גדול של השיער בשוק השיער העולמי מקורו בטמפלים שבהודו.

סיכום

אתה הראת לדעת שלפי רוב ככל המומחים העולמיים וכן לפי מסקנת המחקר, רוב גדול מאד של השיער הרמי העולמי מקורו מהטמפלים בהודו, זאת מלבד המסמכים והראיות המוכיחות עד כמה השוק העולמי רווי משיער הטמפלים⁶⁸.

---

68. בקונטרס ואתם הדבקים הארכנו בעניין הנתונים מהאו"ם, וכאן קיצרנו, והרוצה ייקחנו משם.

הובילו למסקנה חמורה בהרבה ממה שחשבו עד אז - הן על המציאות בנעשה בהודו, והן בכמות השיער המגיע משם.

לאחר איסוף החומר, החליטו אותן נשים לבוא לארץ, בניסיון לחפש אחר רבנים מקשיבים שלא חששו מלהיכנס לנושא כל כך טעון ורגיש. ואכן הן נפגשו פה בארץ עם מספר מצומצם של רבנים כאשר החומר שהן אספו נגיש גם היום לכל מבקש. הרבנים, כאשר שמעו את הדברים, השתכנעו מאד מהדברים הברורים, אלא שכאן עמדו כנגדם הסוחרים והפאניות שהעלו כל תקופה טענה חדשה, ובלבד שפרנסתם לא תקופח.

הטענה המרכזית ביותר שנשמעה בתוקף מפי הסוחרים והפאניות [ונשמעת עד היום מפי כמה אנשים שלא נכנסים לעובי הענין] הייתה, שכאשר השיער אינו מעובד, אין שום בעיה לכל פאנית לזהות מהו מקור השיער, האם הוא מהודו או ממקום אחר - כיון שהשיער ההודי הינו עבה לעומת השיער הברזילאי שהינו דק ורך יותר, וכן מבריק וחלק יותר. ועל כן בקשו הרבנים שליט"א מאברכים שעסקו בעניין לבדוק אם טענת הסוחרים והפאניות צודקת אם לאו [למרות שמומחים רבים כבר כתבו שאין אפשרות לבדוק כלל את מקור השיער].

לשם כך הוחלט בעצה אחת עם אחד מגדולי הפוסקים [שהדריך את האברכים מה מותר ואיך מבחינה הלכתית] לעשות מבחן בפועל לפאניות. לצורך כך פנו האברכים למפעל בהודו שמכריז שכל סחורתו מגיעה מהטמפלים, ובקשו ממנו לשלוח להם קוקו של שערות באורך ארוך במיוחד. אחרי שהחבילה הגיעה, היא הובאה אל הגאון הנ"ל והוא ווידא שאכן השערות הגיעו משם, ושאכן ברור שמקורם מהודו.

במקביל נעשה בירור יסודי ע"י נשים אצל מומחיות גדולות מהארץ, מהו תהליך העיבוד וההשבחה של השיער המיועד לפיאות. המומחיות טענו בנחרצות שמדובר בהחלקות שיער שנעשות ע"י חומרים טבעיים הכולל חומר שהנקרא 'קרטין' וגם חומרים מסוכנים כמו 'פורמלין' או 'פורמלהיד' בשפתו המקצועית [חומר שמוגדר ע"י מומחים לבריאות כמסרטן רח"ל ואינו מאושר ע"י משרד הבריאות], תהליך הדורש כמה שעות עבודה ואף מס' ימים על מנת להגיע לתוצאות משיעיות רצון. המומחיות הנ"ל תרמו את חומרי החלקה שהרכיבו בעצמן מתוך נסיון של שנים, והדריכו אותן כיצד להשתמש בחומרים אלו.

לאחר שהוברר הדבר, לקחה אחת מהנשים חלק מהשער, חילקה אותו לשנים [על מנת שבעתיד יוכלו להשוות ביניהם], ועיבדה אותו עם מחליק שיער מקצועי כפי ההוראות במשך כמה ימים, וכך קיבל השיער ההודי מראה חלק, דק, מבריק יותר ורך.

לאחר שהשיער היה מוכן, הלך אחד האברכים עם השיער המעובד אל פאניות לבדוק את הבחנתם [נציין שהן העיבוד והן המבחנים שנעשו לפאניות הוסרטו]. הוא הדגיש בפני הפאניות שהוא חושש מאד לאיסור ע"ז בשיער, והוא מנסה לברר אם אין בשיער שהציג בפניהן חשש ע"ז. הפאניות טעו ואמרו שהשיער הוא מדרום אמריקה, והגדילה לעשות פאנית מפורסמת שהוכרזה מראש ע"י הרבנים כאישה יר"ש שאפשר לסמוך עליה באופן בטוח, הן מחמת היר"ש שלה, והן מחמת המומחיות הגדולה שלה בתחום כיון שהיא נקראת יצרנית, והיא הולכת בעצמה לברזיל לבחור שיער, שהכריזה בביטחון רב שהשיער הוא לא מעובד, איכותי מאד וברזילאי, ואין שום בעיה להשתמש בו, בשעה שהשיער היה מעובד ומהודו, דבר שגרם לרבנים להבין שא"א לסמוך כלל על הפאניות [ונוסיף ששמענו מפי ת"ח חשוב ביותר שאמר שבעבר הוא כבר ניסה כמה וכמה פאניות, וכולן נכשלו, ואפילו שהרב הנ"ל חתך קוקו אחד לשנים, היו פאניות שלא זיהו שמדובר על אותו קוקו, וסברו שכל חלק הגיע מארץ אחרת].

כאמור הסיבה לכך שהפאניות טעו היא כיון שלאחר תהליך ההשבחה בחומרים הנ"ל השיער דק וחלק, ולמרות זאת עדיין יכול להיות מורגש כשיער טבעי, וממילא גם שיער הודי שהינו אכן מלא יותר ועבה יותר⁷⁰, יכול להיות אחר העיבוד וההשבחה הנ"ל מבריק, דק ורך יותר, ואף אחד אינו יכול לזהות שהינו הודי ולא ברזילאי, וכפי שגם נאמר ונכתב ע"י מומחים מחו"ל.

המבחן בשיער הבהיר

עד כאן דיברנו על השיער הכהה, אולם טענה נוספת שנשמעת פעמים רבות גם בפי יראים ושלמים, וגם בפי פאניות הנחשבות יר"ש מאד, היא על השיער הבהיר. כידוע בהודו לא קיימים אנשים מקומיים בהירים, וכל שיער בהיר מעל מספר 6 נדיר ביותר בהודו, וממילא אם השיער אינו צבוע אלא מקורי אין שום בעיה לקנותו [שהרי אם הוא מהודו השיער יהיה מעובד או צבוע].

גם פה הלכו האברכים והזמינו קוקו של שערות ממפעל שמצהיר בריש גלי שכל המקורות שלו הם מהודו [חברת 'גרייט לענטס']. מפעל זה משתמש בטכניקה של 'אוסמוזה' ע"מ שהשיער יהיה בהיר יותר [וזוה ע"י חומרים המסירים את הפיגמנטים של השיער אבל משאירים את שכבת הקשקשת העוטפת את השיער וכך השיער הופך לבהיר, ועדיין נותר רושם של שיער טבעי], וגם כאן השיער הבהיר הובא בפני אותו ת"ח שכאמור הוא מגדולי הדור ומפוסקי ההלכה הבולטים שהסכים שוב

70. נציין עוד שמחמת כן דוקא השיער ההודי מתאים ביותר לעבור סוג של השבחה ועיבוד שכזה, כיון ששיער דק מאד או שיער של נשים מערביות, עובר היום 'פאנים' וצבע, ולכן נשבר מאוד מהר בתהליך העיבוד וע"י זה מאבדים כמות שיער נדיבה.

לבחון את הפאניות.

במקרה זה התוצאות של המבחן היוו הפתעה גדולה בהרבה, ואפילו האברכים שביצעו אותה לא ציפו שהתשובות יהיו כ"כ תמוהות ומגוונות. כאשר פאניות הידועות בשוק כמומחיות ויר"ש, טעו ואמרו שהשיער הוא טבעי ואינו מעובד, והוא מרוסיה או מארץ ישראל, סוחר אחר אמר שלדעתו השיער מעובד ומקור השיער הוא מסין, ורק פאנית אחת ידעה לומר שהשיער הוא מעובד ולא שייך לדעת את מקורו.

מהי ההכרות של הפאניות עם השיער ההודי

יש בנותן טעם לציין שכל הסוחרים והפאניות המומחיות שהצהירו בביטחון מלא שאפשר בקלות להבחין בין שער הודי לשער ברזילאי וכדומה, אחרי שנחקרו מעט אמרו בפה מלא שהם עצמם כמעט לא פגשו שער הודי, וכל ההיכרות שלהם עם השיער ההודי הוא או שפעם בחיים שלהם ראו שיער מסין ומסתמא זה אותו דבר, או שראו שיער של אישה הודית (מחוברת לראשה), וזה לא היה יפה וכו'.

ומגדילים לעשות מספר סוחרים ופאניות שטוענים שהשיער ההודי אינו ראוי כלל לפאות. אולם מיותר לציין שהדברים מוכחשים מאין סוף מקורות ברורים של חברות גדולות שמכריזות בפה מלא שמקור כל שערן הוא מהודו, וחברות אלו הן מהנחשבות ביותר בשוק, וכן ממסמכים רבים מאד בהם מוכח שהשיער ההודי הינו משובח ביותר לפאות, מהמבחנים הנ"ל ששיער הודי הוחלף לפאניות לשיער רוסי או ברזילאי משובח, ומראיות רבות נוספות.

אמנם בטענות כאלו ואחרות הן ממשיכות לסחור בשערות באין מפריע, כאשר הציבור עדיין לא התעורר לדרוש יותר מזה מבחינת הכשרות ההלכתית.

מה דעת חלק מהפאניות הגדולות על האיסור בשיער ההודי

כמו כן שמענו מכמה פאניות גדולות שסבורות שכל ענין החשש של תקרובת עבודה זרה בפאות אינו נכון, ומביעות דעה הלכתית בנושא חמור זה המנוגדת לדעתם של רוב גדו"י, דבר שכנראה עובר מפה לאוזן אצל הסוחרים והפאניות [כמובן שלא באנו לומר שכל הפאניות סבורות כך], ו'היטיב להסביר' אחד הסוחרים שהתבטא לאחרונה, שלא יתכן שהרבנים באמת סבורים שהשיער ההודי אסור, אחרת לא היו נותנים למה שקורה בשוק השיער לקרות.

להלן ציטוטים מתוך 3 פאניות שונות [מוקלט]:

"אני יודעת להגיד לך שבב"ד של ר' נסים קרליץ יוצאים מנקודת הנחה שאין בכלל בעיה כזו של כל הנושא הזה של עבודה זרה, הם היו מתירים הכל..."

"אני לא מאמינה שהם מקריבים... מישהו פיברק את זה, הם לא מקריבים את השיער. כולם מוכרים. לא מקריבים, אפילו אם זה בא מהודו הם לא מקריבים".

"גם מה שהיה לפני ארבע עשרה שנה זה שטויות. זה הכל בסדר, אי אפשר לבכות על מה שהיה, ואת רואה שזה עלה וירד באותו רגע... אני יודעת שזה הכל פוליטיקה, יש עוד אנשים שמעוניינים לעשות הכשרים על חשבון הכיס שלנו".

"למה אתה מבלבל את הראש"

וכבר בתשס"ד, כשנשאל מרן הגריש"א אם יש אפשרות לסמוך על סוחר שאומר שסחורתו מאוקראינה וכדו' הגיב על כך בחריפות, ואלו דבריו:

דברי מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בענין נאמנות הסוחרים
 (מתוך שיעורי ל"ס' תולין נח. מתאריך כב אייר תשס"ד)

שואל: אם זה בא מאוקרינה זה טוב?
הגרי"ש אלישיב: אין הכי נמי.
שואל: אלה שאומרים שזה מגיע מאוקרינה, זה טוב? הוא נאמן? הוא בעצמו יכול להגיד שזה מגיע מאוקרינה?

הגרי"ש אלישיב: "כבר הסברתי כמה פעמים היום, הסיפור הוא ככה. אם אחד מוכר בשר ואם יש מריפות שיגרום לו להפסיד הון רב, אז הדין הוא שיהודי נאמן להגיד שזה כשר וזה טרייף. אבל אצלנו [שער המזן] זה טרייף, לא כל אחד יגיד שהם אסרו, חושבים שרק כמה רבנים אסרו. עשרים שנה הוא מוכר את זה, עשרים שנה הוא השתמש עם זה, וואס דרייטס דו א קאפ [למה אזהר מלבלב את המוח]!! הוא חשוד בזה! והוא עשיר גדול, הוא צריך לסגור את החנות שלו, אתה יכול לאסר לו? אין לך נגיעה גדול מזה! איך אני יכול להאמין לו?"

וכמה גדלו דברי חכמים, שגם היום חלק גדול מהטשטוש שיש, מגיע משקרים של סוחרים וכדו' שחלקם יודעים את האמת לאמיתה בתחום של השיער, אלא שאינם מסוגלים להודות בכך, או להודות בעצם האיסור שנחקק לדורות ע"י גדולי ישראל זצוק"ל, ע"מ שפרנסתם לא תקופח ואכמ"ל.

איתא במדרש אגדה (בוכר, שמות כג סימן כד):

"לא תשתחוה לאלהיהם. חזר להזהירם שלא
ימשך אחריהם ולא ידבק בידו דבר מע"ז: כי הרס
תהרסם. שתבטל ע"ז מארץ ישראל. ואחר
שתבטל ע"ז אזי תהיה שלם, ואז יקובל תפלתך,
ועל זה נסמך עליו ועבדתם את ה', שכל מי
שיהרוס ע"ז כאלו עבד את ה': "עב"ל.

